AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO

im. generała broni K. Świerczewskiego

KATEDRA ROZPOZNANIA I ARMII OBCYCH

[redacted]

Egz. Nr 1

ppłk dypl. Stanisław SZYMAŃSKI

ZASADY ORGANIZACJI I PROWADZENIA WALKI OBRONNEJ PRZEZ ZWIĄZKI TAKTYCZNE STANÓW ZJEDNOCZONYCH, NIEMIECKIEJ REPUBLIKI FEDERALNEJ, WIELKIEJ BRYTANII I FRANCJI

(Skrypt wykładu)

10648

ARCHIWUM

28677

WARSZAWA GRUDZIEŃ 1967

37 (Bartkiewicz)

AKADEMIA SZTABU GENERALNEGO
im. generała broni K. Świerczewskiego

KATEDRA ROZPOZNANIA I ARMII OBCYCH

[redacted]

Egz. Nr 1

ppłk dypl. Stanisław SZYMAŃSKI

ZASADY ORGANIZACJI I PROWADZENIA WALKI OBRONNEJ PRZEZ ZWIĄZKI TAKTYCZNE STANÓW ZJEDNOCZONYCH, NIEMIECKIEJ REPUBLIKI FEDERALNEJ, WIELKIEJ BRYTANII I FRANCJI

(Skrypt wykładu)

10648

ARCHIWUM
028677

WARSZAWA GRUDZIEŃ 1967

A K A D E M I A S Z T A B U G E N E R A L N E G O

im. gen. broni K. Świerczewskiego

KATEDRA ROZPOZNANIA I ARMII OBCYCH

Pmkl. pmł. 12357./2

"ZATWIERDZAM"
SZEF KATEDRY ROZPOZNANIA
I ARMII OBCYCH

[redacted]

Egz. nr 1

Dnia ..... 1967 r.

Ppłk dypl. Stanisław SZYMAŃSKI

ZASADY ORGANIZACJI I PROWADZENIA WALKI OBRONNEJ PRZEZ ZWIĄZKI TAKTYCZNE STANÓW ZJEDNOCZONYCH, NIEMIECKIEJ REPUBLIKI FEDERALNEJ, WIELKIEJ BRYTANII I FRANCJI

/Skrypt wykładu/

10648

ARCHIWUM BIBLIOTEKI AKADEMII [illegible] im. gen. broni K. Świerczewskiego

28677

WARSZAWA GRUDZIEŃ 1967 r.

W S T E P str. 3

I. Ogólne zasady obrony według poglądów zachodnich. 6

II. Organizacja obrony przez związki taktyczne /dywizję i korpus armijny/: 15

1. Struktura obrony: 15

a/ związków taktycznych Stanów Zjednoczonych; 15

b/ związków taktycznych Niemieckiej Republiki Federalnej; 20

c/ związków taktycznych Wielkiej Brytanii; 24

d/ związków taktycznych Francji. 26

2. Miejsce i zadania związków taktycznych w obronie. 28

3. Skład, wzmocnienie i możliwości bojowe związków taktycznych. 29

4. Ugrupowanie bojowe związków taktycznych. 37

III. Działania opóźniające prowadzone przez związki taktyczne. 55

IV. Prowadzenie walki obronnej przez związki taktyczne. 59

WNIOSKI 64

BIBLIOGRAFIA 66

ZAŁĄCZNIKI: 1 - tabela - 8,

2 - tabela - 9;

3 - 16 schematów struktury obrony i ugrupowania bojowego dywizji i korpusów armijnych.

W S T E P

Przez szereg lat po drugiej wojnie światowej nie przywiązywano w kołach wojskowych Zachodu, a przede wszystkim w amerykańskich, większego znaczenia operacyjno-taktycznego do działań obronnych. Takie stanowisko było wynikiem ówczesnej pozycji militarnej Stanów Zjednoczonych, posiadających monopol na broń jądrową. Jednostronne dysponowanie tą bronią, czyniło obronę - według poglądów amerykańskich - odporną nie tylko na ogień, lecz i uderzenia wojsk nacierającego przeciwnika. Obrona prowadzona przez związki operacyjno-taktyczne Zachodu w ówczesnym okresie, była - ich zdaniem - krótkotrwała i niepokonalna. W związku z tym uważano, że nie ma potrzeby szczególnego zajmowania się zagadnieniami obrony zarówno w sferze teorii, jak i praktyki.
Następstwem tego było marginesowe traktowanie problemów związanych z zagadnieniem obrony na polu walki przez długi okres. W zasadzie opierano się na schematycznych rozwiązaniach opartych na wzorach z działań bojowych drugiej wojny światowej.

Radykalnej zmianie uległa sytuacja w tym przedmiocie po utracie monopolu na broń jądrową i środki jej przenoszenia przez Stany Zjednoczone. W latach pięćdziesiątych poddano generalnej rewizji dotychczasowe poglądy na organizację i prowadzenie obrony. Warunki pola walki z dwustronnym zastosowaniem broni jądrowej zmusiły wojskowe koła Zachodu do poszukiwania zmian w rozwiązywaniu zagadnień działań obronnych. Krytykowano dotychczasowy zastój myśli teoretycznej w odniesieniu do obrony na współczesnym polu walki. Dyskusje, artykuły polemiczne w zachodnich czasopismach wojskowych nie ograniczały się tylko do krytycznych uwag, lecz postulowały i inicjowały poszukiwanie nowych form obrony pod względem jej struktury jak i sposobów działania wojsk. W stosowanych eksperymentach na manewrach i ćwiczeniach wojsk głównych państw NATO wprowadzano stopniowo zmiany w dotychczasowych zasadach organizowania i prowadzenia walki obronnej. Wprawdzie do dzisiaj nie wypracowano na Zachodzie jakichś rewelacyjnych zasad i poglądów na współczesną obronę, niemniej należy odnotować fakty odchodzenia od dawnych, schematycznych wzorów i rozwiązań oraz stopniowego wprowadzania szeregu nowych elementów organizacyjnych, taktycznych i uzbrojenia w wojskach sił lądowych. W rezultacie "obronę" uczyniono jednak bardziej aktywną i dynamiczną. Obecnie działania obronne traktowane są przez zachodnich teoretyków i ekspertów wojskowych prawie z jednakową uwagą jak działania zaczepne. Prace analityczno-badawcze, eksperymenty ćwiczeniowe na poligonach, publikacje w prasie wojskowej, wskazują na stałą tendencję do dalszych poszukiwań teoretyczno-praktycznych w kierunku czynienia obrony na współczesnym

polu walki jak najbardziej aktywnej, ruchliwej, dynamicznej i skutecznej z jednoczesnym optymalnym redukowaniem jej pasywnych elementów, wynikających z samej istoty tego rodzaju działań. Dużo uwagi poświęca się studiom i ćwiczeniom prowadzenia działań opóźniająco-osłonowych i odwrotowych.

Wojskowi Zachodu wyznają dewizę, że współczesne pole walki z wzrastającym w wojskach sił lądowych i drugich rodzajów sił zbrojnych nasyceniem broni jądrowej i bojowych środków przenoszenia jej do celu stawia coraz większe i nowe wymagania nie tylko pod względem zasad i metod organizacji oraz prowadzenia działań bojowych, lecz również samej organizacji wojsk, ich uzbrojenia i wyposażenia. Struktura organizacyjna i stany uzbrojeniowo-wyposażeniowe związków taktycznych, oddziałów i pododdziałów determinowane są możliwością masowego zastosowania broni jądrowej na współczesnym polu walki. Broń jądrowa - według poglądów amerykańskich - stała się czynnikiem określającym zarówno zasady prowadzenia działań bojowych, jak i organizację. Stąd usilne dążenie - szczególnie w ostatnich latach - do tego, aby zasady dowodzenia, organizacja i uzbrojenie wojsk oparte były na jak najbardziej aktualnym poziomie osiągnięć rozwoju myśli wojskowej, nauki i techniki w skali światowej. Następstwem tego, co daje się łatwo zaobserwować, jest zjawisko permanentnych zmian w zasadach operacyjno-taktycznych, organizacji, uzbrojeniu i wyposażeniu sił zbrojnych głównych państw kapitalistycznych.

W warunkach współczesnego pola walki i masowego użycia broni jądrowej zwiększa się rozmach operacji obronnych, a tym samym działań obronnych również na szczeblu taktycznym. Wzrasta rola wojsk pancernych i powietrzno-desantowych, sprawności i szybkości dowodzenia, co związane jest z niezawodnym funkcjonowaniem łączności. Równolegle wzrastają wymagania pod względem zabezpieczenia operacyjno-taktycznego oraz materiałowo-technicznego w wojskach. Te momenty szczególnie mocno są eksponowane w publikacjach i regulaminach omawianych wojsk państw zachodnich. Powszechnie mówi się i zakłada, że działania wojsk na współczesnym polu walki będą charakteryzowały się bardzo wysoką manewrowością oraz nagłymi zmianami w prowadzeniu walki pod względem stosowanych rodzajów działań bojowych. Będą miały miejsce częste i niespodziewane przejścia od działań obronnych lub opóźniająco-odwrotowych do zaczepnych i odwrotnie. Jednak w działaniach bojowych ostateczne powodzenie zależeć będzie - w myśl poglądów zachodnich - bezpośrednio od rezultatów masowo użytej broni jądrowej i umiejętności najlepszego ich wykorzystania. Dodaje się przy tym, że pełne i całkowite zwycięstwo w walce

może być osiągnięte tylko w drodze połączonych i skoordynowanych wysiłków wszystkich rodzajów wojsk i sił zbrojnych.

Wiadomo jest, że kierownicze koła wojskowe Stanów Zjednoczonych dążą usilnie od wielu lat do ogólnej standaryzacji głównych zasad organizacji prowadzenia działań bojowych /obronnych i zaczepnych/ jak również ważniejszego uzbrojenia i wyposażenia związków taktycznych w ramach sił lądowych NATO. Pomimo wyraźnie w tym kierunku zmierzających tendencji utrzymują się jednak nadal znaczne różnice w tych dziedzinach wśród poszczególnych narodowych sił zbrojnych paktu Północno-Atlantyckiego. Wynikają one, między innymi z odmiennej organizacji oddziałów i związków taktycznych, zróżnicowania w stopniu wyposażenia w różnorodne typy broni i technicznego sprzętu bojowego, doświadczeń militarnych i tradycji wojskowych sił zbrojnych oraz możliwości ekonomiki danych państw NATO, a nawet sprzeczności ekonomicznych i politycznych zachodzących pomiędzy państwami tego paktu.

W skrypcie najwięcej uwagi poświęca się zasadom organizacji i prowadzenia działań obronnych przez związki taktyczne amerykańskich i zachodnioniemieckich sił lądowych, stanowiących trzon sił zbrojnych NATO na zachodnioeuropejskim TDW. Jednocześnie istotniejsze różnice, występujące w zakresie tematyki skryptu pomiędzy amerykańskimi, zachodnioniemieckimi a brytyjskimi i francuskimi związkami taktycznymi są w tekście podkreślane.

I. OGÓLNE ZASADY WSPÓŁCZESNEJ OBRONY WEDŁUG POGLĄDÓW ZACHODNICH

Broń jądrowa stanowi - w myśl poglądów zachodnich kół wojskowych - podstawowy element ogniowy działań bojowych współczesnego pola walki. Wyposażenie związków taktycznych w broń jądrową i pociski rakietowe spowodowało ogromny wzrost siły ognia także w działaniach obronnych. Możliwość użycia w skali masowej broni jądrowej na polu walki powoduje i umożliwia między innymi:

- zwiększenie szerokości i głębokości pasów, odcinków i rejonów obrony na wszystkich szczeblach dowodzenia;
- znaczne rozśrodkowanie sił i środków bojowych w terenie wzdłuż frontu i w głąb obrony;
- psiągnięcie celu obrony w krótszym czasie i mniejszymi siłami;
- szybsze i prawie całkowite zniszczenie sił nacierającego przeciwnika;
- gwałtowne i niespodziewane przejście od obrony do natarcia;
- zmniejszenie wzmocnienia w broń konwencjonalną związków taktycznych.

Jednocześnie dwustronne użycie broni jądrowej na współczesnym polu walki zwiększa wymagania w obronie oraz stawia nowe zadania przed wojskami:

- wzrost aktywności bojowej wojsk;
- zwiększenie odporności na uderzenia broni jądrowej przeciwnika poprzez odpowiednie przedsięwzięcia organizacyjne;
- organizowanie silnych, ruchliwych, przeważnie pancernych odwodów;
- stosowanie taktycznych desantów powietrznych wojsk lądowych;
- szybsze i częstsze stosowanie manewru siłą żywą i środkami bojowymi;
- częste wykonywanie kontrataków, zarówno od czoła, jak i na skrzydła nacierającego;
- zwiększenie roli i możliwości własnych organów rozpoznania i dywersji;
- jak najszybsze wykorzystanie skutków uderzeń własnej broni jądrowej;
- ścisłe koordynowanie uderzeń broni jądrowej z ziemi i powietrza z ogniem konwencjonalnym artylerii wsparcia ogólnego.

Regulaminy poszczególnych sił lądowych NATO podkreślają jednoznacznie, że obronę należy rozpatrywać jako rodzaj walki stosowany przez wojska przejściowo na polu walki z celem stworzenia w ostateczności dogodnych warunków na przejście do natarcia. Głównym zadaniem obrony na współczesnym polu walki - akcentuje się w regulaminach - jest zniszczenie wojsk nacierającego przeciwnika. Jednak ścisłe powiązanie obrony z natarciem decyduje o powodzeniu, które może zakończyć się całkowitym zwycięstwem tylko

przez zdecydowane przejście do działań zaczepnych. Obrona - według poglądów zachodnich - powinna być elastyczna, odporna na ogień i uderzenia nacierającego przeciwnika. Rozpodkowanie wojsk i techniki bojowej powinno być jednak utrzymane w granicach - zalecają regulaminy - zabezpieczających zarówno siłę i środki przed uderzeniami broni jądrowej przeciwnika, jak i nie utrudniających nimi sprawnego i ciągłego dowodzenia. Szczególnie mocno podkreśla się w regulaminach amerykańskich i zachodnioniemieckich, że dowódcy wszystkich szczebli muszą stale dążyć, pomimo obronnego charakteru działań do przejęcia inicjatywy w toku walki we własne ręce. Umożliwi im osiągnięcie tego celu częste stosowanie manewru zaczepnego w obronie i jak najszybsze rozbicie i zniszczenie podstawowej siły w ugrupowaniu bojowym nacierającego przeciwnika.

Przejście do obrony może nastąpić zarówno z rozpoczęciem wojny jak i w czasie trwania już działań wojennych.

Siły lądowe mogą przechodzić do obrony z początkiem wojny: będąc do tego zmuszone uprzedzającym uderzeniem broni jądrowej przeciwnika i nieoczekiwanym przystąpieniem jego sił do działań zaczepnych, względnie, gdy przeciwnik posiada dogodniejsze położenie operacyjno-taktyczne lub gdy ma zdecydowaną przewagę w siłach i środkach na określonych kierunkach działań. W czasie trwania działań wojennych przejście do obrony może nastąpić: gdy cel działań zaczepnych zostanie osiągnięty lub natarcie ulegnie zatrzymaniu z powodu przewagi przeciwnika i niekorzystnego stosunku sił lub jeżeli zajdzie konieczność zaoszczędzenia sił i środków na jednym z kierunków w celu zapewnienia lepszych warunków natarcia na innym kierunku.

Wojska w obronie wykonują - według poglądów zachodnich - w zależności od konkretnej sytuacji pola walki następujące zadania:

- rozbijają i niszczą wojska przeciwnika w dogodnym rejonie i czasie;
- wiążą walką i wyczerpują siły nacierającego przeciwnika, stwarzając odpowiednie warunki na szybkie przejście do natarcia;
- osłaniają skrzydło lub skrzydła swoich wojsk, rozwijających natarcie na innym kierunku;
- nie dopuszczają do zajęcia ważnych i z góry określonych obiektów oraz rejonów w terenie przez siły przeciwnika.

Rodzaje obrony

W amerykańskich i zachodnioniemieckich regulaminach rozróżnia się ogólnie dwa zasadnicze rodzaje obrony, mianowicie obronę rejonu /stałą/ i obronę ruchową. Chociaż oficjalnie regulaminy wojskowe sił lądowych USA ustaliły już w 1961 r. określenie obrony stałej "obroną rejonu", poprzednia jednak nazwa używana jest w prasie wojskowej wraz z nową.

Brytyjskie regulaminy posługują się nazwami "obrona ruchowa i obrona pozycyjna", a często w materiałach brytyjskiej publicystyki wojskowej spotyka się jeden termin "współczesna obrona", który ma obejmować elementy obrony ruchowej i pozycyjnej. Niemniej Brytyjczycy przywiązują ostatnio duże znaczenie do działań bojowych systemu obrony ruchowej, co znajduje odzwierciedlenie w szkoleniu i manewrach. Z kolei francuskie regulaminy wojskowe rozróżniają obronę stałą oraz działania opóźniające, te ostatnie jako jeden z dwu rodzajów obrony. W kwestii działań opóźniających oraz ich traktowania jako odrębnego rodzaju działań bojowych przez regulaminy wojskowe sił lądowych USA i NRF w przeciwieństwie do francuskich regulaminów zachodzą różnice, więc omówieniu tego problemu zostanie poświęcony jeden z podrozdziałów skryptu.

Ogólne cele stawiane przed obroną rejonu /stałą/ lub ruchową na współczesnym polu walki są prawie jednakowe. Sprowadzają się one do zadania nacierającemu przeciwnikowi jak największych strat przez obezwładnienie i zniszczenie jego sił lub całkowitego zerwania przygotowywanego natarcia, względnie opóźnienia natarcia i zmniejszenia tempa natarcia. Głównym jednak celem współczesnej obrony - co szczególnie mocno podkreśla się w regulaminach - jest rozbicie i zniszczenie wojsk nacierającego przeciwnika. Cel ten można osiągnąć przede wszystkim poprzez właściwe użycie broni jądrowej i umiejętne wykorzystanie wszystkich możliwych znajdujących się w dyspozycji sił i środków oraz ich właściwości bojowych. Podstawowe różnice pomiędzy obroną rejonu /stałą/ i ruchową sprowadzają się do stosowania odmiennego ugrupowania bojowego i innego sposobu prowadzenia walki obronnej. Ponadto zachodzą nieznaczne różnice w stopniu rozbudowy struktury obrony pod względem inżynieryjnym. Jednak bez względu na rodzaj obrony oparta ona jest na systemie punktów oporu i węzłów oraz rejonów obrony.

Cechy obrony rejonu /stałej/[x]

1. Silniejsza rozbudowa terenu pod względem inżynieryjnym.
2. Wydzielenie do obrony czołowych pozycji i głównego /pierwszego/ pasa większości sił i środków, zwykle około 2/3 całości oraz pozostawienie około 1/3 w odwodzie ogólnym.
3. Uporczywa obrona określonego rejonu lub obiektów celem ich utrzymania.
4. Usilne dążenie do rozbicia i zniszczenia nacierającego przed przednim skrajem lub na przednim skraju obrony w takim stopniu, który uniemożliwi mu w ogóle dalsze natarcie lub przynajmniej zmusi do zmiany kierunku natarcia.

---

x/ W terminologii używanej ostatnio nie tylko w regulaminach amerykańskich określa się "obronę stałą" "obroną rejonu" aczkolwiek nadal spotyka się również w materiałach publicystycznych termin "obrona stała".

5. Przeznaczenie odwodu ogólnego do pogłębienia obrony, a przede wszystkim do wykonania kontrataku lub przeciwuderzenia w celu powstrzymania i załamania natarcia przeciwnika, odrzucenia go i odzyskania utraconego terenu.

Obrona rejonu /stała/ może być organizowana - w wojskach amerykańskich - na normalnym lub szerokim froncie.

Podstawę obrony rejonu /stałej/ stanowią punkty oporu i węzły obrony dobrze rozbudowane pod względem inżynieryjnym oraz obsadzone siłami i środkami bojowymi.

Jak wynika z szeregu ćwiczeń i manewrów wojsk głównych państw NATO, obrona rejonu występuje w systemie działań obronnych równolegle z obroną ruchową z tym, że obrona ruchowa jest częściej organizowana. Należy jeszcze zasygnalizować o pewnych odstępstwach od regulaminów, mających miejsce w praktyce przy wyznaczaniu czasu na organizowanie obrony. Na przykład amerykańskie regulaminy przewidują na rozbudowę obrony rejonu dywizji pod względem inżynieryjnym kilka dni, a w praktyce ćwiczeń lub manewrów czas, którym dysponuje ten związek taktyczny wynosi często kilkanaście godzin; natomiast korpus armijny zamiast teoretycznie kilkunastu dni ma do dyspozycji na zorganizowanie obrony 2-3 dni. W granicach przyjmowanych czasów związki taktyczne pierwszego rzutu są w stanie rozbudować obronę o niepełnym profilu inżynieryjnym, czyli przygotować plutonowe i kompanijne punkty oporu oraz stanowiska ogniowe artylerii. Wspomniana redukcja czasu na organizowanie obrony wynika z charakteru współczesnego pola walki, ale zarazem stoi w sprzeczności z innymi jego wymogami, na przykład jak najlepszego zabezpieczenia wojsk i techniki bojowej przed skutkami uderzeń broni jądrowej przeciwnika. Niemniej są przypadki, wprawdzie rzadkie, gdy dywizja ma 2-3 dni, a korpus armijny 3-5 dni na zorganizowanie obrony podczas różnych ćwiczeń i manewrów wojsk NATO.

Według poglądów zachodnich, obrona ruchowa odpowiada w szerszym zakresie wymogom prowadzenia działań obronnych w warunkach zagrożenia i użycia broni masowego rażenia.

Cechy obrony ruchowej

1. Ogólnie słabsza rozbudowa terenu pod względem inżynieryjnym, za wyjątkiem pozycji ryglowych i blokujących oraz punktów oporu na określonych kierunkach.
2. Trwałe utrzymywanie wyznaczonych rejonów lub odcinków obrony w terenie, niezbędnych przede wszystkim do zabezpieczenia wykonania kontrataku.

3. Wydzielenie większości sił i środków bojowych do odwodu ogólnego /grupy uderzeniowej/.
4. Zaplanowanie tzw. "worka atomowego" w głębi obrony, w który należy "wprowadzić" nacierającego przeciwnika i zniszczyć go bronią jądrową oraz kontratakiem.
5. Możliwość stosowania kombinowanych działań obronno-zaczepnych zarówno przed przednim skrajem, jak i w głębi obrony.

Podstawę obrony ruchowej stanowią silne i ruchliwe najczęściej pancerne zgrupowania wojsk znajdujących się w odwodzie ogólnym[x] oraz częsty i umiejętny manewr nimi w koordynacji z własnymi uderzeniami broni jądrowej.

Regulaminy zachodnie podkreślają, że do prowadzenia skutecznej obrony ruchowej potrzebne jest spełnienie trzech podstawowych warunków, które dowódca ogólnowojskowy powinien zabezpieczyć, mianowicie:

- silne odwody pancerne;
- dogodny teren dla szerokiego nimi manewru;
- sprężyste dowodzenie i broń jądrowa, użyta w sposób zapewniający szybkie zniszczenie głównej siły uderzeniowej przeciwnika.

Obronę ruchową prowadzi w zasadzie korpus armijny, jednak regulaminy amerykańskie i zachodnioniemieckie przewidują, że najmniejszym związkiem taktycznym mogącym prowadzić samodzielnie obronę ruchową w pewnych sytuacjach pola walki może być dywizja pancerna lub zmechanizowana.

Najnowsze, nam dostępne regulaminy brytyjskie mówią wyraźnie, że we współczesnych działaniach bojowych z użyciem broni jądrowej niecelowe jest rozbudowywanie obrony pozycyjnej o pełnym profilu pod względem inżynieryjnym. Broń jądrowa - ich zdaniem - jest w stanie obezwładnić każdą zawczasu przygotowaną pozycję obrony. Jeżeli nawet pozycje obrony nie zostaną całkowicie obezwładnione bronią jądrową, to w sytuacji znacznego rozśrodkowania wojsk mogą być łatwo obchodzone przez przeciwnika i nie będą miały większego wpływu na trwałość obrony. W związku z tym należy dążyć w obronie do tego - podkreślają Brytyjczycy - aby wojska były bardzo aktywne, ruchliwe, głęboko urzutowane, by prowadziły działania obronne metodą częstych zwrotów zaczepnych. Do odwodów ogólnego typu należy - ich zdaniem - wydzielić głównie związki pancerne. Brytyjskie związki taktyczne organizują obronę w oparciu o jednolite elementy struktury z tym, że prowadząc działania charakteru obrony ruchowej stosują większe odległości pomiędzy punktami oporu i węzłami obrony oraz zaplanowują także "rejony zniszczeń atomowych". W słownictwie wojskowym operują - jak już wspomniano - najczęściej dwoma określeniami na działania obronne, mianowicie "obroną ruchową" i "pozycyjną" lub ostatnio "współczesną obroną".

x/ Nazywane grupami uderzeniowymi.

Natomiast u Francuzów termin "obrona ruchowa" nie figuruje w regulaminach wojskowych. Niejako odpowiednikiem tego rodzaju obrony są u nich działania opóźniające. Prowadzone są one na szerszym froncie z użyciem oddziałów lub związków taktycznych /zmechanizowanych i pancernych/. Główne zadanie wojsk w tego rodzaju działaniach sprowadza się do zmuszenia przeciwnika do szybszego rozwinięcia głównych sił natarcia, zatrzymania go na określonej rubieży opóźniającej przez dłuższy czas oraz spowodowanie - na ile to jest tylko możliwe - znacznych zniszczeń w jego sile i środkach. Czas zatrzymania się przeciwnika lub rozwijania jego sił uważany jest za najbardziej dogodny na wykonanie uderzeń bronią jądrową na główne zgrupowanie i środki rakietowo-atomowe. Potem następuje kontratak z ograniczonym celem lub oderwanie się od przeciwnika i wycofanie pod osłoną wojsk na kolejną rubież obrony. W końcowej fazie tych działań wojska mogą obsadzić pozycje obronne na ostatniej rubieży działań opóźniających i przejść do obrony stałej, względnie - po uprzednim podciągnięciu odwodów z głębi - do działań zaczepnych.

Reasumując to wszystko, co powiedziano ogólnie o obronie należy podkreślić, że w działaniach obronnych stosowanych podczas ćwiczeń i manewrów sił zbrojnych głównych państw - członków NATO dominuje obrona ruchowa. Jest ona uzupełniana najczęściej na kierunkach drugorzędnych obroną stałą. Poza tym przywiązuje się duże znaczenie do organizowania silnych i ruchliwych odwodów ogólnych, przewidzianych do kontrataków lub przeciwuderzeń. Jednak broń jądrowa w obronie - w myśl poglądów zachodnich - odgrywa decydującą rolę w zniszczeniu przeciwnika i w powodzeniu działań.

Między wymogami teorii, a praktyką ćwiczeń i manewrów zachodzą często różnice także w podziale ilości siły żywej i środków bojowych, podczas rozgrywanych działań obronnych, czego nie wolno nie zauważyć. Otóż wymogi teoretyczne regulaminów mówią wyraźnie o wydzielaniu w obronie ruchowej około 2/3 wojsk do odwodu ogólnego i 1/3 do obrony czołowych pozycji. Analiza praktyki natomiast wykazuje, że w obronie ruchowej bardzo często stosuje się następującą zasadę podziału: około 40-50 % wojsk tworzy pierwszy rzut, natomiast około 50-55 % - grupę uderzeniową. Wyjątek stanowią w tym przypadku jedynie brytyjskie związki taktyczne, u których zazwyczaj około 2/3 sił i środków bojowych wydziela się do pierwszego rzutu obrony, a 1/3 całości /przeważnie związki pancerne/ - do odwodu ogólnego.

Poza tym należy poruszyć jeszcze jedno zagadnienie, związane z zasadami użycia broni jądrowej w działaniach obronnych. Jak już podkreślano,

broń jądrowa stanowić ma podstawowy element ogniowy działań bojowych w ogóle. Środki przenoszenia jej do celów bliskich i dalekich /szczebla operacyjno-taktycznego/ oraz coraz większe nasycenie nimi wojsk nadają współczesnemu polu walki specyficzne właściwości pod względem rozmachu i możliwości operacyjno-taktycznych. Omówione będą tylko najważniejsze sprawy związane z problemem użycia broni masowego rażenia w aspekcie tematu skryptu.

W myśl amerykańskich regulaminów i instrukcji, podstawowe zasady użycia broni jądrowej w obronie można sformułować w skrócie następująco:

1. Rozdział amunicji jądrowej odbywa się centralnie od szczebla operacyjnego do taktycznego w dół. Na przykład armia polowa dysponuje 140 głowicami[x] jądrowymi różnego wagomiaru, pozostawia do własnej dyspozycji około 60, przydzielając po 40 głowic każdemu z dwóch pierwszorzutowych korpusów armijnych. Z kolei oba korpusy zatrzymują przeciętnie po 16 głowic jądrowych, każdy we własnej dyspozycji, przydzielając do obu dywizji pierwszego rzutu łącznie 24. Podział tych głowic pomiędzy dywizje każdego korpusu nie jest oczywiście szablonowy. Stosowane są różne warianty w zależności od zadań i potrzeb pola walki, na przykład jedna dywizja otrzyma 10 głowic, druga - 7, trzecia - 3 itp.
2. Zdecentralizowane wykorzystanie broni jądrowej w walce. Dowódcy poszczególnych szczebli organizacyjnych decydują sami o czasie i sposobie użycia przydzielonej broni jądrowej.[xx] Ta zasada ma ułatwić osiągnięcie jak największych korzyści taktycznych i operacyjnych.
3. Koncentracja wysiłku w uderzeniach broni jądrowej na korzyść głównego zgrupowania wojsk w obronie oraz koordynacja z manewrem wojsk, ogniem konwencjonalnym artylerii i uderzeniami lotnictwa.
4. Stosowanie zaskakujących zmasowanych uderzeń broni jądrowej na główne siły przeciwnika i jego broń atomową.
5. Planowanie i podział głowic jądrowych na kontrprzygotowanie, wsparcie walki w głębi obrony oraz ogniowe wsparcie odwodu ogólnego w czasie kontrataków.

W myśl amerykańskich i zachodnioniemieckich poglądów należy wykorzystywać broń jądrową już na podchodzące wojska przeciwnika znajdujące się na dalekich przedpolach podejść do rubieży obrony, w celu jego obezwładnienia i zadania mu dużych strat. W tym wypadku uderzenia bronią jądrową będą wykonywane przez lotnictwo i wyrzutnie operacyjnych pocisków rakietowych klasy ziemia-ziemia.

Głównymi i opłacalnymi celami /obiektami/ uderzeń bronią jądrową w toku walki obronnej - według poglądów zachodnich - są: - - - - - -

x/ Które otrzymuje z Grupy Armii.

xx/ Oczywiście od momentu rozpoczęcia działań z użyciem broni jądrowej, co następuje na podstawie decyzji dowództwa szczebla strategicznego.

- główne ugrupowanie bojowe podchodzącego marszem przeciwnika, jego wojska znajdujące się w rejonach ześrodkowania i na podstawach wyjściowych do natarcia;
- oddziały i pododdziały wyrzutni pocisków rakietowych i artylerii atomowej;
- szczególnie związki, oddziały i pododdziały pancerne;
- odwody ogólne, stanowiska dowodzenia i węzły łączności;
- węzły dróg kołowych i kolejowych, mosty, tunele, zapory wodne, lotniska, magazyny mps i t.p.

Ogólnie normy podziału broni jądrowej przedstawiają się - w myśl poglądów amerykańskich - procentowo w stosunku do dysponowanego przydziału na czas walki obronnej, następująco:x/

- na kontrprzygotowanie w obronie stałej 40 - 70 % całości głowic jądrowych, wagomiaru od 28 do 500 KT. W obronie ruchowej będzie ono dużo mniejsze /około 10 - 15 %/ lub nie będzie wcale miało miejsca;
- na wsparcie walki w głębi obrony stałej 30 - 40 %x/, w tym również jest wliczone wsparcie kontrataku odwodu ogólnego. Wagomiar głowic jądrowych do 20 KT;
- na wsparcie walki w głębi obrony ruchowej wraz z wsparciem kontrataku grupy uderzeniowej 50 - 70 %x/ głowic jądrowych wagomiaru 10 - 20 KT;
- w dyspozycji na nieprzewidziane i dodatkowe cele 5 - 10 % całości przydziału.

W obronie zaleca się - w amerykańskich regulaminach i instrukcjach - stosowanie w zasadzie wybuchów powietrznych. Jednak przewiduje się możliwość wykonywania w pewnych warunkach pola walki dużej ilości wybuchów naziemnych i podziemnych. Będzie to miało miejsce szczególnie przy tworzeniu tzw. zapór jądrowych /długotrwałe skażenie terenu/, niszczeniu większych stacjonarnych obiektów, jak lotnisk, stacji kolejowych, węzłów dróg, mostów, systemu wyrzutni pocisków rakietowych i t.p.

W związku z tym, że teoretyczne zasady i poglądy przewidują poważny procent limitu amunicji jądrowej na wykonanie kontrprzygotowania w obronie, zostanie ono szerzej omówione. Kontrprzygotowanie może być wykonana środkami rakietowo-jądrowymi i artyleryjskimi oraz lotnictwem, stąd określenie kontrprzygotowanie atomowo-artyleryjskie i lotnicze. Wykonuje się je metodą krótkotrwałych uderzeń broni jądrowej i silnych ześrodkowań ogniowych artylerii konwencjonalnej. Uderzenia broni jądrowej nie będą stosowane na obiekty leżące bliżej niż 2000-1600 m od linii własnych wojsk w terenie. Celem kontrprzygotowania jest zniszczenie głównych

---

x/ Jest to jeden z wariantów, najczęściej stosowany.

sił przeciwnika przygotowującego się do natarcia i załamanie jego natarcia. Kontrprzygotowanie organizowane jest przez armie polowe z tym, że korpusy armijne biorą w nim udział swoimi środkami. W kontrprzygotowaniu przeważają pociski rakietowe o głowicach jądrowych wagomiaru ponad 20 KT, a lotnicze pociski rakietowe klasy powietrze-ziemia oraz bomby mają wagomiar od 10 do 500 KT. Po wykonaniu kontrprzygotowania - według ich poglądów - powinno wyjść przeciwuderzenie wojsk własnych przed przedni skraj obrony na głębokości do 30 km w celu całkowitego rozbicia i zniszczenia obezwładnionego oraz porażonego uprzednio bronią jądrową przeciwnika.

Charakter kontrprzygotowania w obronie posiada niewątpliwie cechy aktywności bojowej. Wykonanie go na współczesnym polu walki z osiągnięciem zaskoczenia nie należy jednak do zadań łatwych, a często będzie wręcz niemożliwe. Zdobycie bowiem i dostarczenie na czas odpowiednich danych, koniecznych do skutecznego wykonania kontruderzenia wymaga bardzo dobrze zorganizowanego i sprawnie działającego rozpoznania naziemnego i lotniczego. Zadaniem rozpoznania w takiej sytuacji jest - w myśl poglądów zachodnich - dokładnie i szybko ustalić najbardziej opłacalne cele dla uderzeń własnej broni jądrowej w kontrprzygotowaniu. Z kolei dalszy etap przygotowawczy, to zebranie i opracowanie dostarczonych informacji i podział zadań wykonawczych na okres kontrprzygotowania. Cały tok tego procesu jest bardzo czasochłonny, a jak wiadomo czas to jeden z najważniejszych czynników działań bojowych na współczesnym polu walki, decydujących o powodzeniu. Z tych względów kontrprzygotowanie może zapewnić spodziewane rezultaty- podkreśla się w regulaminach zachodnich wojsk - jeżeli oprócz dobrej organizacji i koordynacji działania własnych organów rozpoznania nacierający przeciwnik będzie miał niskie tempo marszu lub natarcia, gdy nie będzie zawsze przestrzegał zasad rozśrodkowywania sił i środków w terenie oraz maskowania. Ponadto, jeżeli pozostawi przez dłuższy czas w jednym miejscu ześrodkowane wojska, a sam będzie słabo przeciwdziałał rozpoznaniu obrony.

Z powyższych uwag wynika dla strony przeciwnej, to jest organizującej natarcie, dość pouczający wniosek, mianowicie: duża aktywność bojowa nacierającego, umiejętne i skuteczne przeciwdziałanie rozpoznaniu obrony i dobre działanie organów rozpoznania nacierającego, stosowanie dezinformacji, pozoracji ugrupowań czy ześrodkowań, maskowanie i wysokie tempo marszu oraz natarcia, twórcza aktywność i pomysłowość dowódców oraz sztabów w dowodzeniu wojskami musi doprowadzić do zerwania kontrprzygotowania nieprzyjaciela lub skierowania jego zmasowanych uderzeń broni jądrowej w tzw. próżnię terenową. Poza tym, wykrycie zawczasu silnych i słabych miejsc w obronie nieprzyjaciela umożliwia nacierającemu przeciwnikowi przyśpieszenie wykonania własnych zadań bojowych, często mniejszym nakładem sił i środków oraz strat, a w konsekwencji osiągnięcie łatwiej zwycięstwa. A przecież o to przede wszystkim chodzi w walce zbrojnej.

II. ORGANIZACJA OBRONY PRZEZ ZWIĄZKI TAKTYCZNE /DYWIZJE I KORPUS ARMIJNY/

1. Struktura obrony

Problemy związane z inżynieryjno-saperskim przygotowaniem obrony rozpatrywane są na Zachodzie w aspekcie zapewnienia obronie wysokiej odporności na uderzenia broni jądrowej nacierającego. Umocnienia ziemno-inżynieryjne powinny zabezpieczać w optymalnym stopniu na polu walki zarówno siłę żywą, jak i środki ogniowe oraz sprzęt techniczny. Jednak wojskowi teoretycy i praktycy armii państw kapitalistycznych zdają sobie w pełni sprawę z faktu, że z jednej strony realizacja wymogów współczesnej obrony w świetle jak największego zabezpieczenia wojsk przed bronią masowego rażenia przeciwnika powoduje konieczność stosowania zasad rozśrodkowania oraz rozbudowy większej ilości oraz lepszej jakości schronów i umocnień typu fortyfikacyjnego, co jest bardzo czasochłonne. Tymczasem z drugiej strony przygotowanie natarcia na współczesnym polu walki i stworzenie przewagi w sile ogniowej nie wymaga tyle czasu co podczas drugiej wojny światowej. Zachodzi tutaj sprzeczność pomiędzy wymogami a możliwościami w tym zakresie. Powoduje ona, że w granicach czasu jaki jest wyznaczony na organizowanie obrony[x/], związki taktyczne pierwszego rzutu nie mają najczęściej możliwości przygotowania obrony o pełnej rozbudowie pod względem inżynieryjnym.

Struktura obrony omawianych głównych państw NATO oparta jest na systemie inżynieryjnej rozbudowy punktów oporu, które powinny być organizowane w batalionowe węzły obrony. System punktów oporu i węzłów obrony urzutowany w głąb tworzy rejony, pozycje i pasy obrony. Jeżeli chodzi o strukturę obrony poszczególnych związków taktycznych armii państw zachodnich, zachodzą pewne różnice. W związku z tym należy ją omówić oddzielnie i w następującej kolejności: struktura obrony związków taktycznych Stanów Zjednoczonych, Niemieckiej Republiki Federalnej, Wielkiej Brytanii i Francji.

a/ Struktura obrony związków taktycznych Stanów Zjednoczonych

Struktura obrony rejonu /stałej/ organizowanej przez dywizje i korpus armijny bez styczności z przeciwnikiem będzie składała się z następujących elementów:

- strefy osłony;
- pasa przesłaniania;
- głównego pasa obrony;
- drugiego pasa obrony /pasa odwodów korpuśnych/;
- pozycji ryglowych.

x/ Pierwszych rzutów.

- rejonów stanowisk startowych wyrzutni pocisków rakietowych i ogniowych artylerii;
- zapór i przeszkód inżynieryjnych.

Strefa osłony organizowana jest z reguły na zarządzenie dowódcy wyższego szczebla, tj. armii polowej, najczęściej na kierunku głównego wysiłku operacji obronnej. Rozbudowa systemu poszczególnych rubieży powstrzymywania, jedna od drugiej w odległości 10 - 20 km. Rubieży powstrzymywania może być kilka. Głębokość strefy osłony może wynosić od 25 do 100 km przed przednim skrajem obrony. Na rubieży powstrzymywania strefy osłony działają wyznaczone przez armię polową oraz korpusy rozpoznawcze pułki pancerne, a niekiedy dywizje pancerne z odwodu armijnego.

Pas przesłaniania przygotowywany jest przez dywizję pierwszego rzutu. Rozbudowywany jest na głębokość 5 - 10 km przed przednim skrajem obrony systemem rubieży /pozycji/ czat. x/

Pas przesłaniania obejmuje:

- rubież czat ogólnych /głównych/ x/;
- rubież czat bojowych;
- rubież ubezpieczeń bezpośrednich.

Rubież czat ogólnych rozbudowana jest 5-10 km przed przednim skrajem obrony. Obsadzona bywa przez pododdziały lub oddziały odwodu ogólnego dywizji pierwszego rzutu korpusu armijnego.

Rubież czat bojowych przygotowywana jest w odległości 1,5 - 2,5 km od przedniego skraju obrony. Obsadzają ją pododdziały odwodu ogólnego brygad pierwszego rzutu dywizji.

Rubież ubezpieczeń bezpośrednich znajduje się około 500 m od przedniego skraju obrony. Obsadzana jest przez drużyny lub plutony kompanii pierwszego rzutu.

Główny pas obrony organizowany jest na głębokość 25-40 km od przedniego skraju. Obsadzany przez dywizje pierwszego rzutu korpusu armijnego. Składa się z przedniej rubieży /pozycji/ obrony i rejonu odwodów dywizyjnych.

Przednia rubież obrony ma przeciętnie 6-8-10 km głębokości, licząc od przedniego skraju i obsadzana jest przez brygady pierwszego rzutu dywizji. W zależności od konkretnych warunków pola walki głębokość inżynieryjnej rozbudowy tej rubieży obrony może być większa.

W skład przedniej rubieży obrony wchodzą:

- kompanijne punkty oporu /główne, zapasowe i pozorne, tworzące batalionowe węzły obrony/;
- stanowiska środków ogniowych /artylerii, moździerzy, stanowiska startowe wyrzutni pocisków rakietowych/;

---

x/ W materiałach publikowanych spotyka się obydwa określenia.

- pozycje ryglowe;
- zapory inżynieryjne.

Rejon odwodów dywizyjnych rozbudowany jest w odległości 15-25 km od przedniego skraju obrony. Jego głębokość wynosi około 10 km. Rejon ten obsadzają odwody ogólne i specjalne dywizji pierwszego rzutu. Rejon ten obejmuje:

- kompanijne punkty oporu przygotowane przez pododdziały odwodowe dywizji;
- pozycje rozmieszczenia odwodów - ogólnego i specjalnych;
- stanowiska startowe wyrzutni pocisków rakietowych i stanowiska ogniowe artylerii;
- pozycje ryglowe;
- zapory inżynieryjne.

Ogólna głębokość struktury obrony rejonu /stałej/ dywizji wynosi więc od 25 do 40 km, licząc od przedniego skraju.

Drugi pas obrony/odwodów korpuśnych/ organizowany jest w odległości 40 - 50 km od przedniego skraju i na głębokość do 70 km i więcej[x/]. Ten pas obrony - w zależności od dysponowanego czasu jak i możliwości własnych może być rozbudowany w jedną-dwie, a nawet trzy pozycje. Obsadzony jest przez odwody ogólne i specjalne korpusu armijnego. Zazwyczaj przedni skraj drugiego pasa obrony przygotowuje się jako rubież wyjścia kontrataku odwodu ogólnego korpusu. Pomiędzy głównymi drugim pasem obrony może być zorganizowany pas pośredni /rubież pośrednia/.

Pozycje ryglowe rozbudowane są w kształcie klina lub leja, w głównym i drugim pasie obrony. Przewidziane są dla ułatwienia wojskom obrony rozcinania i rozdrabniania sił i środków nacierającego przeciwnika lub kanalizowania jego natarcia w dogodne rejony zniszczenia. Pozycje ryglowe służyć mogą również za rubieże wyjściowe kontrataków. Obsadzane są - zgodnie z planem walki obronnej - przez wojska pierwszych rzutów lub częściowo przez odwody danych związków taktycznych.

Rejony stanowisk startowych wyrzutni pocisków rakietowych i ogniowych artylerii rozbudowuje się jako główne, zapasowe i pozorne, przystosowując je często do obrony okrężnej. Przygotowywane one są w głównym i drugim pasie obrony. Obsadzane będą przez wyrzutnie pocisków rakietowych i artylerię dywizji oraz korpusu armijnego.

Zapory i przeszkody inżynieryjne budowane są przed przednim skrajem obrony /w strefie osłony i w pasie przesłaniania/ oraz w rejonach poszczególnych punktów oporu i pozycji na głównym i drugim pasie obrony. Silnie rozbudowuje się je na kierunku lub kierunkach spodziewa-

x/ Niektóre materiały podają warianty struktury obrony korpusu armijnego o głębokości 100 km i więcej.

nego podejścia i natarcia głównych sił przeciwnika.

W wypadku organizowania obrony głębokiej może być przygotowana rubież pośrednia pomiędzy głównym i drugim pasem obrony. Głębokość tej rubieży wynosi zazwyczaj 6-8 km. Jest ona rozbudowywana także systemem punktów oporu i węzłów obrony wzmacnianych zaporami inżynieryjnymi. Obsadzana zwykle przez wojska wycofujące się w walce z głównego pasa obrony. Może być obsadzana również przez część oddziałów z korpuśnego odwodu ogólnego. W zależności od sytuacji pola walki, rubież pośrednia może być wykorzystana jako rubież kontrataku odwodów korpusu armijnego.

Głębokość struktury obrony rejonu /stałej/ korpusu armijnego /główny i drugi pas obrony/ może wynosić 50 - 70 km i więcej. W niektórych ćwiczeniach 7 armii amerykańskiej wynosiła około 100 km.

Struktura obrony ruchowej korpusu armijnego w warunkach bez styczności z przeciwnikiem składa się w zasadzie z podobnych elementów, jak w obronie rejonu /stałej/. Różnice odnoszą się tylko do niektórych elementów struktury. Niejako odpowiednikiem przedniej rubieży w obronie rejonu dywizji jest w obronie ruchowej rubież /pozycja/ wysunięta, a odpowiednikiem rejonu odwodów dywizyjnych - rubież grupy uderzeniowej /kontratakującej/. Z kolei odpowiednikiem głównego pasa w obronie stałej korpusu armijnego jest w obronie ruchowej rejon wysunięty, a drugiego pasa - rubież rozmieszczenia grupy uderzeniowej korpusu. Poza tym pozycja ryglowa i blokujące, rozbudowywane są w obronie ruchowej szczególnie silnie pod względem inżynieryjnym. Pozostałe elementy struktury, występujące zarówno w obronie rejonu /stałej/, jak i obronie ruchowej są podobne.

Rubież /pozycja/ wysunięta dywizji jest organizowana, gdy dywizja przystępuje do obrony ruchowej w nakazanym jej pasie. Szerokość rubieży wysuniętej może wynosić od 20 do 25 km, a głębokość - 15-25 km, licząc od przedniego skraju. Rubież wysunięta obsadzana jest przez brygady pierwszego rzutu dywizji. Rozbudowana także systemem punktów oporu i pozycji. Na kierunku "worka atomowego" obrona jest słabiej przygotowana pod względem inżynieryjnej rozbudowy. Szerokość "worka atomowego" dywizji po linii frontu wynosi 15-20 km, głębokość do 10-20 km. Pod tym względem stosowane są różne warianty.

Rubież grupy uderzeniowej dywizji znajduje się 20-30 km od przedniego skraju. Głębokość tej rubieży wynosi około 10 km. Obsadza się tę rubież odwodem ogólnym, który nazwany jest grupą uderzeniową lub kontratakującą oraz odwodami specjalnymi.

Należy jednak nadmienić, że wypadki organizowania obrony ruchowej przez dywizję samodzielnie, będą - w myśl amerykańskich poglądów -

miały miejsce wyjątkowo. Z reguły bowiem obrona ruchowa prowadzona jest dopiero od korpusu armijnego wzwyż. Korpus może organizować obronę ruchową w całej szerokości przydzielonego mu pasa obrony lub w jednej tylko jego części. W pierwszym wariancie korpus armijny przystępuje zwykle do obrony ruchowej organizowanej przez armię polową. Wówczas rejon wysunięty korpusu może pokrywać się z całą szerokością pasa obrony tego związku taktycznego. Często jednak stosuje się obronę ruchową w armijnej operacji obronnej w ten sposób, że na styku dwóch korpusów pierwszego rzutu armijnego organizowany jest rejon wysunięty korpusów, a trzeci korpus pierwszego rzutu prowadzi obronę rejonu /stałą/. W innym wariancie korpus armijny może przygotować obronę ruchową tylko na określonym odcinku szerokości nakazanego mu pasa działań. Będzie ona miała miejsce albo na kierunku jednej z dywizji pierwszego rzutu lub na styku dwóch dywizji. Zarówno w rejonie wysuniętym korpusu, podobnie jak na rubieży wysuniętej dywizji planuje się - o czym już wspomniano - tzw."worki atomowe". Szerokość i głębokość "worków atomowych" zależna będzie najczęściej od szerokości i głębokości rubieży i rejonów wysuniętych w obronie ruchowej oraz od konkretnych warunków pola walki i terenu.

Rejon wysunięty organizowany przez korpus armijny może posiadać szerokość - w zależności od wielu wspomnianych już czynników - od 30 do 60 km, a głębokość 35-50 km. Natomiast szerokość "worka atomowego" w obronie ruchowej korpusu może wynosić 25-55 km, głębokość 30-45 km. Różnica około 5 km pomiędzy szerokością i głębokością rejonów wysuniętych, a wymiarami "worków atomowych" wynika z zasady przestrzegania tzw. pasa bezpieczeństwa własnych wojsk podczas wykonywania uderzeń jądrowych na wojska nieprzyjaciela.

Rejon wysunięty obsadzany jest przez wojska pierwszego rzutu korpusu. Inżynieryjna rozbudowa oparta jest także na systemie punktów oporu i pozycji. Szczególnie silnie rozbudowane są pozycje ryglowe, kanalizujące natarcie nieprzyjaciela w zaplanowane "worki atomowe" oraz pozycje blokujące, których zadaniem jest umożliwić wojskom obrony powstrzymać oddziały i związki taktyczne przeciwnika i blokować je w rejonie "worka atomowego" aż do momentu wykonania na nie uderzeń jądrowych i kontrataku grupy uderzeniowej.

Rubież rozmieszczenia grupy uderzeniowej korpusu armijnego rozbudowana jest około 60 km i więcej od przedniego skraju. Głębokość jej może wynosić 10-20 km. Rubież obsadzana jest zazwyczaj przez pancerne związki taktyczne, tworzące grupę uderzeniową korpusu. Zadaniem tych wojsk jest wykonanie kontrataku w celu zniszczenia przeciwnika, który znalazł się w "worku atomowym". Rubież rozmieszczenia grupy uderzeniowej

może być rozbudowana w dwie pozycje. Jej przedni skraj służy jako rubież wyjścia kontrataku. Ogólna głębokość struktury obrony ruchowej korpusu armijnego może wynosić 70-100 km w zależności od warunków terenowych i sytuacji pola walki.

b/ Struktura obrony związków taktycznych Niemieckiej Republiki Federalnej.

W strukturze obrony stałej i ruchowej dywizji oraz korpusu zachodnioniemieckiego występują pewne różnice. Sprowadzają się one głównie do tego, że w obronie stałej, silniej i liczniej rozbudowywane są pod względem inżynieryjnym gniazda i punkty oporu oraz węzły obrony batalionów. Poza tym struktura obrony stałej jest nieco płytsza, jeżeli chodzi o głębokość. Występujące w strukturze jednego i drugiego rodzaju obrony poszczególne elementy mają jednakowe określenia. W związku z tym omówiona będzie tylko struktura obrony ruchowej.

Struktura obrony ruchowej dywizji i korpusu armijnego składa się z następujących elementów:

- strefy ubezpieczeń bojowych;
- pasa obrony dywizji pierwszego rzutu;
- pasa /rejonu/[x] odwodów korpuśnych;
- pozycji stanowisk startowych wyrzutni pocisków rakietowych i ogniowych artylerii;
- pozycji pośrednich i ryglowych;
- zapór i przeszkód inżynieryjnych.

Strefa ubezpieczeń bojowych organizowana jest wówczas, gdy nie ma bezpośredniej styczności z przeciwnikiem. Głębokość tej strefy uzależniona będzie od konkretnej sytuacji pola walki i ogólnych warunków terenowych. Najczęściej, jak wynika z ćwiczeń i manewrów, wynosi ona od 20 do 40 km. Strefa ubezpieczeń bojowych przygotowywana jest systemem poszczególnych rubieży opóźniających, punktów oporu, zapór inżynieryjnych, a nawet wysuniętych stanowisk ogniowych artylerii.

Strefa ubezpieczeń bojowych może obejmować:

- kilka rubieży /pozycji/ działań oddziałów osłonowo-opóźniających;
- rubież ubezpieczenia bojowego;
- wysunięte stanowiska ogniowe artylerii;
- samodzielne punkty oporu;
- system przeszkód i zapór inżynieryjnych.

Rubieże działań oddziałów osłonowo-opóźniających są organizowane jedna od drugiej w odległości przeciętnie 8 - 10 km. Na tych rubieżach działają wydzielone z dywizji i brygad wzmocnione bataliony czołgów lub

---

x/ W zachodnich materiałach publicystycznych używane są oba terminy.

zmechanizowanych oraz bataliony rozpoznawcze, którymi jako całością dowodzi jeden dowódca, wyznaczony przez sztab dywizji. Działania tych pododdziałów oparte są na podobnych zasadach jak w bojowych działaniach opóźniających, stanowiących oddzielny rodzaj walki.

Rubież ubezpieczenia bojowego rozbudowana jest w odległości 3-4 km od przedniego skraju obrony. Każdy batalion pierwszego rzutu obsadza na swoim kierunku rubież ubezpieczenia bojowego pododdziałem w sile od plutonu do wzmocnionej kompanii. Rubież przygotowywana jest systemem gniazd[x] i punktów oporu[xx].

Wysunięte stanowiska ogniowe artylerii mogą być przygotowane w strefie ubezpieczeń bojowych na określonych kierunkach i w różnych odległościach od przedniego skraju obrony. Praktykuje się to w celu możliwości zadania mu strat już na przedpolu obrony, wprowadzenia podchodzącego przeciwnika w błąd odnośnie przebiegu przedniego skraju obrony i zmuszenia go do wcześniejszego rozwinięcia głównych sił. Najczęściej wysuwa się przed przedni skraj baterie i dywizjony artylerii bezpośredniego wsparcia wojsk.

Samodzielne punkty oporu - budowane jako oddzielne mogą być organizowane dodatkowo na określonym kierunku, niezależnie od sieci punktów oporu znajdujących się na rubieżach działań opóźniających i rubieży ubezpieczenia bojowego.

System przeszkód i zapór inżynieryjnych - poszczególne rubieże i punkty oporu wzmacniane są systemem przeszkód i zapór inżynieryjnych w postaci pól minowych z ładunkami jądrowymi i klasycznymi, zasiek, zawałów i t.p. Prace związane z tym wykonują nie tylko oddziały i pododdziały inżynieryjno-saperskie, lecz także wydzielone grupy żołnierzy z batalionów piechoty.

Pas obrony dywizji pierwszego rzutu rozbudowywany jest na głębokość 25-30 km i więcej[xxx]. Obsadzany jest przez dywizje pierwszego rzutu korpusu armijnego. W skład dywizyjnego pasa obrony wchodzą następujące elementy struktury:

- rejony /odcinki/[xxxx] obrony brygad;
- rejony rozmieszczenia odwodów dywizji;
- pozycje stanowisk startowych wyrzutni pocisków rakietowych i ogniowych artylerii;
- pozycje ryglowe i system zapór oraz przeszkód inżynieryjnych.

x/ Gniazda oporu obsadzane są przez drużynę.
xx/ Punkty oporu zajmowane są zwykle przez plutony.
xxx/ Może być rozbudowany na głębokość do 50 km w obronie ruchowej.
xxxx/ W publikacjach używana jest jedna i druga nazwa.

Regulaminy Bundeswehry podkreślają, że podstawowym elementem w strukturze obrony dywizji jest rejon /odcinek/ obrony brygady pierwszego rzutu.

Rejon /odcinek/ obrony brygady obejmuje dwie pozycje obrony i pozycję stanowisk startowych wyrzutni pocisków rakietowych oraz stanowisk ogniowych artylerii. Obsadzony jest przez wojska brygady pierwszego rzutu dywizji:

- pierwsza pozycja o głębokości 2-3 km zajmowana jest przez bataliony pierwszego rzutu brygady. Rozbudowana systemem gniazd i punktów oporu łączonych w batalionowe węzły obrony, powiązane pod względem ogniowym i wzmocnione zaporami inżynieryjnymi. Punkty oporu obsadzane przez plutony piechoty mają przeciętnie następujące wymiary: szerokość po linii frontu 150-200 m, głębokość 80-150 m.
  Znane są jednak przypadki z ćwiczeń, gdy szerokość plutonowego punktu oporu wynosi 250-300 m, a głębokość 200-300 m.
  Natomiast szerokość batalionowego węzła obrony może wynosić 2-3 km, a głębokość około 2 km. Pomiędzy batalionowymi węzłami obrony znajdują się najczęściej nieobsadzone wojskiem odcinki terenu, w związku z tym - podkreśla się w zachodnioniemieckich regulaminach - punkty oporu i węzły obrony powinny być przygotowane do obrony okrężnej. Poza tym zaleca się, aby w trudnym do obserwacji terenie organizować w lukach pomiędzy batalionowymi węzłami obrony dodatkowe gniazda i punkty oporu;
- druga pozycja rozbudowana jest zwykle w odległości 6-8 km od przedniego skraju. Głębokość jej może wynosić 2-4 km i więcej. Odległość między pierwszą a drugą pozycją wynosi najczęściej 4 do 6 km. Pozycja ta jest obsadzana przeważnie przez odwód brygady w sile wzmocnionego batalionu;
- pozycja stanowisk startowych wyrzutni pocisków rakietowych i ogniowych artylerii znajduje się pomiędzy pierwszą a drugą pozycją obrony. Odległość jej od przedniego skraju obrony wynosi najczęściej 4-6 km a głębokość średnio około 2 km. Rozmieszczone na niej mogą być wysunięte stanowiska startowe wyrzutni pocisków rakietowych dywizji oraz znajdują się także stanowiska ogniowe artylerii brygadowej a nieraz dywizyjnej. Głębokość rejonu obrony brygady wynosi przeciętnie 8-12 km.

Rejon rozmieszczenia odwodów dywizji organizowany jest w odległości 12-15 km od przedniego skraju obrony i na głębokość do 30 km i więcej. Rozbudowany jest w zależności od czasu, możliwości własnych i zamiaru rozegrania walki obronnej systemem punktów oporu i batalionowych węzłów obrony oraz rubieży wyjścia kontrataku. Obsadzony przez odwód ogólny i odwody specjalne dywizji. W tym rejonie przygotowywane są również stanowiska startowe wyrzutni pocisków rakietowych korpusu. Głębokość pasa obrony dywizji może wynosić od 25 do 50 km.

Pas odwodów korpuśnych rozbudowywany jest na głębokość 35-50 km od przedniego skraju obrony. Głębokość tego pasa wynosi przeciętnie 10 - 20 km. Obsadzony jest przez odwód ogólny i odwody specjalne korpusu armijnego. W pasie odwodów korpuśnych przygotowuje się również batalionowe węzły obrony. W zasadzie przedni skraj pasa odwodów korpuśnychprzygotowywany jest jako rubież wyjścia kontrataku odwodu ogólnego korpusu armijnego. Pełna głębokość obrony korpusu armijnego wynosi najczęściej od 50 do 70 km. Zakłada się możliwość rozbudowy jej w niektórych sytuacjach pola walki nawet do 120 km.

Pozycje stanowisk startowych wyrzutni pocisków rakietowych i ogniowych artylerii dywizji i korpusu armijnego przygotowywane są - jak już częściowo podano - w pasie obrony dywizji pierwszego rzutu. Średnia odległość stanowisk startowych dywizyjnych wyrzutni pocisków rakietowych "Honest John" wynosi 6-8 km, a korpuśnych 8-12 km od przedniego skraju. Natomiast wyrzutnie pocisków rakietowych "Sergeant" lub "Corporal" rozmieszczone są na stanowiskach startowych przygotowywanych średnio około 30 do 40 km od przedniego skraju obrony. Jednak stanowiska ogniowe artylerii dywizyjnej organizowane są w odległości około 6-8 km, a korpuśnej 10-12 km od przedniego skraju obrony.

Pozycje pośrednie i ryglowe. Pomiędzy pasem obrony dywizji i pasem odwodów korpusu armijnego mogą być rozbudowane jedna lub dwie pozycje pośrednie. Będzie to miało wtedy miejsce, gdy dany związek taktyczny organizujący obronę, będzie miał możliwość jej pogłębienia oraz będzie dysponował odpowiednim czasem. Pozycja lub pozycje pośrednie obsadzone są przez wojska wycofujące się na danym kierunku z pasa obrony dywizji pierwszego rzutu oraz przez część sił wydzielonych z odwodów ogólnych i specjalnych korpusu. Celem przygotowania tych pozycji jest wzmocnienie struktury obrony przez jej pogłębienie. Zasadniczo będą one budowane, gdy korpus armijny będzie organizował obronę o głębokości 60-100 km i głębiej.

Pozycje ryglowe przygotowuje się zarówno w pasie obrony dywizji pierwszego rzutu jak i w pasie odwodów korpusu. W myśl regulaminów Bundeswehry pozycje ryglowe rozbudowuje się w głębi obrony przede wszystkim na kierunku lub kierunkach zaplanowanych "rejonów nieobsadzonych" /odpowiedników "worków atomowych", w amerykańskiej strukturze obrony/ w celu skanalizowania w nie natarcia przeciwnika. Rejony nieobsadzone będą znajdować się przeważnie na stykach brygad i dywizji pierwszego rzutu oraz korpusów armijnych. Przeciętna szerokość rejonu nieobsadzonego wynosi około 5 km, a głębokość 4-5 km. Każda dywizja pierwszego rzutu organizuje w pasie swej obrony przynajmniej jeden rejon nieobsadzony.

Korpus armijny może przygotować większe pod względem wymiarów rejony nieobsadzone. W rejonie obrony korpusu armijnego może być 4-6 i więcej rejonów nieobsadzonych.

c/ Struktura obrony związków taktycznych Wielkiej Brytanii

Struktura obrony brytyjskich związków taktycznych, przygotowanej zawczasu bez styczności z przeciwnikiem, może składać się z następujących elementów:

- pasa ubezpieczeń /przesłaniania/;
- pasa przeszkód i zapór;
- pozycji brygadowych grup pierwszego rzutu;
- pozycji brygadowych grup drugiego rzutu /wiążących/;
- dodatkowego pasa zapór i przeszkód;
- pasa odwodów korpusu.

Pas ubezpieczeń /przesłaniania/ może być wysunięty na odległość od przedniego skraju obrony do 70 km. Jego głębokość wynosi do 40 km. Za przedni skraj obrony należy uważać pozycję brygadowych grup pierwszego rzutu. Pas ubezpieczeń może być rozbudowany w kilka rubieży systemem punktów oporu i pozycji na kierunku lub kierunkach dogodnego podejścia wojsk przeciwnika. W pasie tym działają pułki samochodów pancernych, pułki artylerii samobieżnej i kompanie inżynieryjne. Należy podkreślić, że regulaminy brytyjskie uzależniają jednak głębokość pasa ubezpieczeń głównie od naturalnych właściwości terenu, własnych sił i środków wydzielonych do działań w tym pasie oraz czasu na jego odpowiednie przygotowanie pod względem inżynieryjnym.

Pas zapór i przeszkód organizowany jest przed przednim skrajem obrony w oparciu o dobrze rozbudowany system przeszkód i zapór inżynieryjnych. Głębokość tego pasa może wynosić niekiedy do 30 km.[x/] Wykorzystując dobrze naturalne właściwości terenu pododdziały inżynieryjne i piechoty wykonują zawały, rowy przeciwpancerne, pola minowe, niszczą mosty, drogi, zabudowania oraz rozbudowują punkty oporu i rejony obrony grup bojowych. W pasie tym działają zwykle wydzielone pododdziały z brygadowych grup pierwszego rzutu organizowane w tzw. grupy bojowe. Każda brygadowa grupa wydziela, w zależności od potrzeb pola walki i własnych możliwości, od kompanii piechoty wzmocnionej plutonem czołgów i saperów do batalionu piechoty wzmocnionego kompanią czołgów i saperów. Ponadto dochodzą do tych pododdziałów obserwatorzy artylerii i pododdziałów wyrzutni pocisków rakietowych oraz podoficerowie naprowadzania lotnictwa.

---

x/ W wypadku organizowania obrony w warunkach bezpośredniej styczności z przeciwnikiem organizuje się pozycję ubezpieczeń bojowych wraz z systemem przeszkód i zapór w odległości 3-5 km przed przednim skrajem obrony.

Zdarzają się wypadki, że do działań w pasie przeszkód i zapór wydzielone zostaną jedna-dwie brygadowe grupy piechoty lub pancerne. Walkę o pas przeszkód i zapór prowadzą zarówno wojska ubezpieczenia /osłony/, jak i wydzielone oddziały dywizji pierwszego rzutu.

Zadania tych wojsk - prowadzenie rozpoznania i obserwacji ugrupowania nieprzyjaciela, wykrywanie obiektów dla uderzeń jądrowych, opóźnianie marszu wojsk nieprzyjaciela oraz zabezpieczenie zajęcia obrony przez główne siły. Wojska osłonowe nie wdają się w przewlekłe walki.

Pozycja brygadowych grup pierwszego rzutu rozbudowana jest na głębokość około 8-10 km. Struktura jej pod względem inżynieryjnym opiera się na systemie punktów oporu i węzłów obrony batalionu, względnie grup bojowych x/. Pomiędzy kompanijnymi punktami oporu stosuje się luki od 0,5 do 1 km, a pomiędzy węzłami obrony batalionów lub grup bojowych 1,5 do 2,5 km. Pozycja ta obsadzona jest przez brygadowe grupy piechoty /rzadziej - pancerne/ pierwszego rzutu i pułki artylerii, zarówno bezpośredniego wsparcia brygadowych grup oraz ogólnego wsparcia dywizji. Pomiędzy tą a następną pozycją obrony może być luka w terenie głębokości około 5 km.

Pozycja brygadowych grup drugiego rzutu /wiążąca/, organizowana jest w odległości około 15 km od przedniego skraju obrony. Głębokość jej wynosi średnio również do 10 km. Pod względem inżynieryjnej rozbudowy terenu struktura podobna do pozycji brygadowych grup pierwszego rzutu z tym, że punkty oporu i węzły obrony przygotowuje się głównie na kierunkach zaplanowanego lub przypuszczalnego włamania się wojsk nacierającego przeciwnika. Pozycja ta obsadzana jest przez brygadowe grupy pancerne i piechoty odwodu ogólnego i odwodów specjalnych dywizji pierwszego rzutu oraz artylerię wsparcia ogólnego korpusu armijnego. Brytyjczycy stosują bardzo często pomiędzy pozycją brygadowych grup pierwszego i drugiego rzutu budowanie silnych pól minowych wzmocnionych zaporami inżynieryjnymi. Obie pozycje - brygadowych grup pierwszego i drugiego rzutu stanowią jakby odpowiednik głównego pasa obrony. Ich łączna głębokość wynosi od 20 do 30 km.

Dodatkowy pas zapór i przeszkód rozbudowywany jest w zależności od możliwości w odległości 30-40 km od przedniego skraju i znajduje się zawsze pomiędzy pozycją brygadowych grup drugiego rzutu a pozycją odwodów korpuśnych. Głębokość tego pasa może być różna, na przykład od 3 do 10 km. Pas ten obsadzany jest w toku walki przez wydzielone pododdziały odwodu ogólnego korpusu armijnego.

Zadanie tego pasa: pogłębienie obrony i umożliwienie zatrzymania na

---

x/ Grupą bojową może być kompania i batalion piechoty wzmocnione czołgami i saperami, a nieraz i baterią haubic.

nim przeciwnika, któremu udało się wedrzeć w głąb obrony i stworzenie tym samym dogodnych warunków na wyprowadzenie korpuśnego kontrataku w celu zniszczenia sił i środków nacierającego przeciwnika. Poza tym pas ten ma uniemożliwić przeciwnikowi wyjście na skrzydło lub skrzydła broniących się wojsk.

Pas /rubież/ odwodów korpuśnych budowany jest w odległości 40-50 km od przedniego skraju obrony. Głębokość jego wynosić może około 10-20 km. Przygotowany jest głównie jako rejon rozmieszczenia odwodów korpuśnych i rubież wyjścia kontrataku odwodu ogólnego korpusu armijnego. Na określonych kierunkach organizowane są punkty oporu i węzły obrony batalionów. Pas ten obsadzany jest przez korpuśne odwody - ogólny i specjalne. Głębokość całej struktury obrony korpusu armijnego wynosi przeciętnie 50-70 km, ale niekiedy może sięgać do 100 km.

d/ Struktura obrony związków taktycznych Francji

Struktura obrony stałej związków taktycznych organizowanej bez styczności z przeciwnikiem obejmuje następujące elementy:

- pas przesłaniania /lub strefa prowadzenia działań opóźniających/;
- pierwszą pozycję;
- pozycję odwodów dywizyjnych;
- rubież odwodów korpuśnych;
- stanowiska startowe wyrzutni rakietowych i ogniowych artylerii;
- pozycje ryglowe;
- przeszkody i zapory inżynieryjne.

Pas przesłaniania określany jest we francuskich publikacjach wojskowych również jako strefa prowadzenia działań opóźniających[x]. Organizowany jest przez korpus armijny na odległości około 20 km przed przednim skrajem obrony. Może obejmować kilka słabiej rozbudowanych, następujących pozycji:

- pozycję ubezpieczenia bojowego;
- pośrednią pozycję opóźniającą[xx];
- pozycję czat;
- pozycję czat bezpośrednich.

W pasie przesłaniania /strefie prowadzenia działań opóźniających/ prowadzą działania bojowe rozpoznawcze pułki z korpusu i dywizji oraz organizowane przez brygady pierwszego rzutu tzw. grupy mieszane. W pewnych sytuacjach w pasie przesłaniania mogą prowadzić działania brygady lub dywizje pancerne z odwodu korpuśnego. Będzie to jednak raczej rzadkim zjawiskiem.

---

x/ Która jednak pod względem struktury nie jest identyczna z obroną w działaniach opóźniających.

xx/ W niektórych przypadkach może być takich pośrednich pozycji opóźniających dwie-trzy.

Pozycja ubezpieczenia bojowego i pośrednia pozycja opóźniająca rozbudowywane są systemem plutonowych i kompanijnych punktów oporu na głębokość od 5 do 20 km przed przednim skrajem obrony. Wzmacniane są przeszkodami i zaporami inżynieryjnymi. Pozycje te obsadzone są przeważnie przez grupy mieszane z brygad zmechanizowanych i pancernych.

Pozycja czat przygotowana jest w odległości 1,5 - 3 km przed przednim skrajem obrony. Rozbudowana systemem gniazd i punktów oporu, obsadzanych przez wzmocnione drużyny i plutony batalionów pierwszego rzutu.

Pozycja czat bezpośrednich organizowana jest w odległości 150 - 300 m od przedniego skraju.

Pozycja ta rozbudowana jest systemem gniazd oporu, zajmowanych przez drużyny kompanii pierwszego rzutu.

Pierwsza pozycja rozbudowana jest na głębokość 6-10 km od przedniego skraju i obsadzana przez brygady pierwszego rzutu. Budowana jest pod względem inżynieryjnym systemem punktów oporu i rejonów obrony. Rozmieszczane na niej są również stanowiska artylerii bezpośredniego wsparcia brygad.

Pozycja odwodów dywizyjnych przygotowana jest około 10-15 km od przedniego skraju obrony, a głębokość jej może wynosić około 10 km. Organizowana jest także systemem punktów oporu i rejonów obrony. Przedni skraj tej pozycji stanowi rubież wyjścia kontrataku dywizyjnego. Rozmieszczane są na niej odwód ogólny i odwody specjalne dywizji. Głębokość struktury obrony dywizji wynosi średnio 25, a nieraz do 30 km.

Rubież odwodów korpuśnych rozbudowana jest w odległości 30-40 km od przedniego skraju obrony. Głębokość jej wynosi 10-20 km. Przygotowana jest systemem punktów oporu i rejonów obrony batalionów, wzmacniana jest zaporami i przeszkodami inżynieryjnymi. Obsadzana jest przez odwód ogólny i odwody specjalne korpusu armijnego. Głębokość struktury obrony stałej korpusu armijnego wynosi przeciętnie 40-50 km.

Stanowiska startowe wyrzutni pocisków rakietowych i ogniowe artylerii dywizji pierwszego rzutu przygotowywane są najczęściej pomiędzy pierwszą pozycją i pozycją odwodów dywizyjnych lub w rejonie pozycji odwodów dywizyjnych. Uzależnione to będzie od głębokości tych pozycji i właściwości terenu. Również w rejonie pozycji odwodów dywizyjnych rozmieszczane są stanowiska ogniowe artylerii korpuśnej. Natomiast stanowiska startowe wyrzutni pocisków rakietowych korpusu organizowane są w rejonie rubieży odwodów korpusu armijnego.

Struktura obrony dywizji w działaniach opóźniających obejmuje następujące elementy:

- pozycja ubezpieczeń bojowych;

- pozycja rzutu opóźniającego[x];
- pozycja rzutu kontratakującego[x];
- pozycja rzutu ubezpieczenia wycofania;
- pozycja odwodów dywizyjnych.

Poszczególne pozycje rozbudowane są pod względem inżynieryjnym słabiej niż ich odpowiedniki w obronie stałej. Wynika to z samej istoty działań bojowych rozgrywanych w oparciu o powyższą strukturę. Odległość pomiędzy poszczególnymi pozycjami, za wyjątkiem pozycji ubezpieczeń, wynosi 6-10 km, a w niektórych sytuacjach nawet więcej. Głębokość każdej z nich /oprócz pozycji ubezpieczeń oraz odwodu dywizyjnego/ wynosi około 1-2 km.

Pozycja ubezpieczeń bojowych wysunięta jest od około 0,5 do 3 km przed pozycję rzutu opóźniającego. Grupy mieszane brygad, działające jako rzut opóźniający, obsadzają pozycję ubezpieczeń wydzielonymi plutonami piechoty zmotoryzowanej lub rozpoznawczymi. Natomiast na przedpolu pozycji ubezpieczeń bojowych działają przeważnie pododdziały wzmocnionego pułku rozpoznawczego dywizji.

Pozycja rzutu opóźniającego obsadzana jest przez mieszane grupy zmechanizowane i zmotoryzowane, wzmacniane czołgami.

Pozycja rzutu kontratakującego obsadzana jest przez mieszane grupy zmechanizowane i czołgów.

Pozycja rzutu ubezpieczenia wycofania obsadzana jest przez mieszane grupy zmechanizowane i zmotoryzowane. W rejonie tej pozycji znajdują się także wysunięte stanowiska startowe wyrzutni pocisków rakietowych i stanowiska ogniowe grupy artylerii wsparcia ogólnego dywizji oraz środki do ognia pośredniego i przeciwpancernego brygad.

Pozycja odwodów dywizyjnych rozbudowana jest w odległości 15-25 km i głębiej od przedniego skraju pozycji rzutu opóźniającego. Głębokość tej pozycji wynosi przeciętnie 10-15 km. Obsadzana jest przez odwód ogólny i odwody specjalne dywizji. W rejonie tej pozycji przygotowane są główne stanowiska startowe wyrzutni pocisków rakietowych i grup artylerii wsparcia ogólnego dywizji oraz odwód ogólny, najczęściej w sile dwóch pułków czołgów i pułku zmechanizowanego.

Głębokość struktury obrony dywizji w działaniach opóźniających jest większa niż w obronie stałej i wynosić może od 35-40 do 60 km.

2. Miejsce i zadania związków taktycznych w obronie

Dywizja i korpus armijny - w myśl zachodnich poglądów - są związkami taktycznymi z tym, że korpus armijny jest wyższym związkiem taktycznym[xx]. Dywizja występująca zwykle w składzie korpusu armijnego będzie

x/ W niektórych publikacjach wojskowych nazywane są te pozycje "rubieżami opóźniającymi".

xx/ Zachodnioniemiecka i francuskie regulaminy określają już brygadę jako związek taktyczny.

organizować obronę znajdując się w pierwszym rzucie lub stanowić może odwód ogólny korpusu. Zadania dywizji pierwszego rzutu określane są w poszczególnych regulaminach armii zachodnich następująco: załamanie natarcia przeciwnika przed przednim skrajem obrony lub skanalizowanie jego sił i środków w dogodne rejony obrony, w celu stworzenia warunków dla całkowitego ich zniszczenia poprzez uderzenia broni jądrowej i wykonanie kontrataku grupą uderzeniową oraz związanie sił przeciwnika na pomocniczym kierunku. Dywizja lub dywizje znajdujące się w odwodzie ogólnym korpusu armijnego stanowią obecnie element ugrupowania i siły uderzeniowej korpusu. Ich podstawowym przeznaczeniem jest wykonanie kontrataku. Niezależnie od tego zadania dywizje odwodu ogólnego korpusu mogą być używane do obsadzenia rubieży odwodów korpuśnych w celu pogłębienia i wzmocnienia obrony i stworzenia przy współdziałaniu z dywizjami pierwszego rzutu odpowiednich warunków do użycia odwodów armijnych.

Korpus armijny występuje w amerykańskich ic francuskich siłach lądowych w składzie armii polowej, wyjątek stanowi korpus brytyjski, który wchodzi w skład grupy armii. Amerykańska armia polowa ugrupowuje się w zasadzie w jeden rzut, a francuska w dwa rzuty. Stąd też we współczesnych warunkach pola walki z dwustronnym użyciem broni jądrowej amerykańskie korpusy armijne będą zazwyczaj w pierwszym rzucie, natomiast francuskie w pierwszym i drugim rzucie operacyjnym armii polowej.

Korpusy armijne znajdujące się w pierwszym rzucie i na głównym wysiłku obrony mają zadanie - broniąc nakazanego rejonu obrony korpusu armijnego załamać natarcie przeciwnika i doprowadzić do zniszczenia gros jego siły żywej i techniki bojowej. Korpus armijny realizuje swoje zadania w obronie poprzez skoordynowaną walkę dywizji pierwszego rzutu i odwodu ogólnego /grupy uderzeniowej/.

Korpus armijny na pomocniczym wysiłku w pierwszym rzucie operacji obronnej broniąc głównego pasa obrony i pasa odwodów korpuśnych może wykonywać takie zadania jak: wiązanie sił przeciwnika walką, rozpraszanie jego wysiłku w natarciu, osłanianie skrzydła głównego zgrupowania obronnego. Podobne zadania będzie miała dywizja pierwszego rzutu korpusu armijnego, znajdująca się na pomocniczym wysiłku obrony.

Korpus armijny w odwodzie ogólnym armii polowej używany jest głównie do wykonania przeciwuderzeń szczebla operacyjnego. Poza tym może otrzymać zadanie obsadzenia rubieży odwodów armijnych w celu zabezpieczenia wyjścia przeciwuderzeń wyższego szczebla operacyjnego, w którym może brać udział częścią swoich sił.

3. Skład, wzmocnienie i możliwości bojowe związków taktycznych

Skład dywizji i korpusów armijnych w omawianych siłach lądowych

głównych państw kapitalistycznych przedstawia się następująco: amerykańskie dywizje typu brygadowego, jak i brytyjskie są o zmiennej organizacji. Natomiast dywizje zachodnioniemieckie i francuskie posiadają stałą organizację. Na przykład zmechanizowana dywizja amerykańska może posiadać w swoim składzie od 9 do 15 batalionów zmechanizowanych i czołgów. Najczęściej występują jednak dywizje o składzie 10-11 batalionów zmechanizowanych i czołgów. Dywizja zmechanizowana ma obecnie 7 batalionów zmechanizowanych i 3 bataliony czołgów. Dywizja pancerna - 6 batalionów czołgów i 5 zmechanizowanych.

Zachodnioniemieckie i francuskie dywizje zmechanizowane posiadają po dwie brygady zmechanizowane i jednej pancernej; dywizje pancerne po dwie brygady pancerne i jednej zmechanizowanej. Od ilości brygad zmechanizowanych do pancernych w danym związku taktycznym zależy więc typ dywizji, to znaczy pancernej lub zmechanizowanej.

Skład korpusu armijnego, najczęściej występujący, to trzy dywizje, w tej liczbie przeważnie jedna pancerna. Będzie to miało miejsce zarówno w korpusach zachodnioniemieckich i francuskich jak i amerykańskich, aczkolwiek podczas manewrów NATO występują nieraz korpusy armijne w składzie czterech dywizji.

W brytyjskim korpusie armijnym znajduje się zwykle od czterech do sześciu brygadowych grup piechoty i dwie brygadowe grupy pancerne, grupa artylerii polowej, dwie grupy artylerii przeciwlotniczej i inne pododdziały, z których na bazie istniejących w korpusie trzech sztabów dywizji organizuje się dywizje. Dywizja może mieć w swoim składzie od dwóch do czterech brygadowych grup piechoty i pancernych. Niezależnie od możliwości organizowania dywizji w ramach korpusu, dowódca korpusu armijnego może bezpośrednio dowodzić brygadowymi grupami piechoty i pancernymi w liczbie do pięciu. Wówczas organizuje tylko jedną lub dwie dywizje pierwszego rzutu.

Wzmocnienie związków taktycznych omawianych sił lądowych państw kapitalistycznych przedstawia się na podstawie praktyki ćwiczeń i manewrów różnie. Każdorazowo wzmocnienie w obronie może być inne, zależne bowiem będzie od konkretnych potrzeb i warunków pola walki. Ogólnie potrzeby wzmocnienia związków taktycznych wynikają z szeregu czynników, między innymi z :

- zadania bojowego danego związku taktycznego;
- rodzaju obrony zastosowanej przez określony związek taktyczny;
- przewidywanych możliwości przeciwnika;
- właściwości terenu.

Załączona obok tabela wzmocnienia związków taktycznych sił lądowych omawianych państw zachodnich ilustruje normy przeciętnie stosowanego wzmocnienia dla poszczególnych związków taktycznych, znajdujących się na kierunku głównego wysiłku w obronie. Na kierunku pomocniczym jest ono zazwyczaj dużo mniejsze.

TABELA 1

Wzmocnienie związków taktycznych sił lądowych głównych państw kapitalistycznych

Siły i środki wzmocnienia	St.Zjedn.		NRF		W.Brytania		Francja		Uwagi
	Dywizja	KA	Dywizja	KA	Dywizja	KA	Dywizja	KA	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Rozpoznawcze pułki x/	1	1-2	-	1	-	-	-	1	x/ W amerykańskich zw. takt.-rozp.pułki panc. w zachodnioniemieckich i francuskich - pułki rozpoznawcze.
Pułki sam.panc.	-	-	-	-				-	
Samodzielne brygady zmechaniz.	-	-	-	1	-	-	-	-	xx/ To są pułki artylerii polowej ogólnego przeznaczenia. Z liczby 4-10 pułków, które korpus dostaje, zatrzymuje w swej dyspozycji 1-2 pułki, resztę przydziela do dywizji.
Samodzielne bataliony czołgów	1	do 3	-	do 2	-	-	-	-	
Pułki czołgów	-	-	-	-	-	-	1	2-3	
Pułki transp.opanc.	-	-	-	-	1	2-3	-	-	
Dyony poc.rakiet. "Sergeant" lub "Corporal"	-	1	-	-	-	1-2	-	1-2	xxx/ Te pułki art. plot. wchodzą w skład brygad art. plot., których korpus otrzymuje do dwóch.
Dyony poc.rakiet. "Honest John"	1	3-4	-	1	-	-	1	2-3	Skład brygady art. plot.: pułk plot poc, rakiet "Thunderbird" i cztery pułki armat plot. 40 mm.
Dyony hb 203,2 mm	do 1	do 6	-	1	-	-	-	-	
Dyony hb 155 mm	1-2	4-7	1	2	-	-	2	6	
Dyony armat 175 mm	-	1-2	-	1	-	-			
Dyony armat 155 mm	-	-	-	-	-	-	1	3	
Dyony hb 105 mm	1	1	1	-	-	-	2	6	
Pułki art.haubico-armat 139,7 mm lub hb 155 mm	-	-	-	-	1-3	4-10 xx/	-	-	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Pułki artylerii mieszanej rakietowo-haubicznej	-	-	-	-	1	2-3	-	-	Z tego KA przydziela do dywizji trzy-cztery pułki 40 mm armat płot. xxxx/ Może być także dywizjon 75 mm armat plot. xxxxx/ Ciężki batalion saperów. Pułki w brytyjskich związkach taktycznych. xxxxxx/ O mocy 1,5 - 30 KT.
Dyony plot poc. rak. "Hawk"	-	3	-	1	-	-	-	1-2	
Pułki plot. pocisków rakietowych "Thunderbird"	-	-	-	-	-	2 xxx/	-	-	
Dywizjony /pułki/ 40 mm armat plot.	-	-	-	1 xxxx/	1-2	8 xxx/	2	6	
Pułki ppanc. pocisków rakiet.	-	-	-	-	1	2	-	-	
Bataliony /pułki/ inżynieryjno-saperskie	1	6	-	xxxxx/ 1-2	1	2	-	-	
Kompania samochodów-wywrotek	-	1	-	-	-	-	-	-	
Kompania lekkich maszyn inżynieryjnych	-	1	-	-	-	-	-	-	
Kompania saperów /środków inż.-sap./	-	-	1	3-4	-	-	4	12	
Kompania budowy mostów	-	2	-	-	-	-	-	-	
Kompania mostów składanych	-	2	-	2	-	-	2	7	
Bataliony zakłócania naziemnych środków radiotechn.	-	1	-	1	-	-	-	1	
Bataliony rozpoznawczo-pomiarowe /rozpozn. radiowego/	-	1	-	-	-	-	-	1-2	

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Bataliony /pułki/ łączności			-	1	-	1	-	1-2	Pułki w brytyjskich związkach taktycznych.
Skrzydło lotnicze	-	-	-	-	1	1	-	-	
Bataliony lot. sił lądowych	-	1	-	-	-	-	-	-	
Grupy lotnictwa lekkiego	-	-	-	-	-	-	-	1-2	
Broń jądrowa /głowice do pocisków art.rakiet i bomb/	7-9	30-40	4-6	20-25	12-40	xxxxxx/ 60-120	5-7	25-30	

Uwaga: W brytyjskich siłach lądowych obowiązuje obecnie następująca zasada przydziału lotnictwa : korpus armijny otrzymuje skrzydło lotnictwa sił lądowych, dywizja - eskadrę lotnictwa, brygadowa grupa - klucz lotnictwa. Organizacja tego lotnictwa-p. Informator o siłach zbrojnych Wielkiej Brytanii nr 011572, 1966 r. s. 53-55.

Możliwości bojowe związków taktycznych wynikają przede wszystkim z aktualnego składu dywizji i korpusów armijnych, ich wzmocnienia i przyjętego ugrupowania bojowego. Kolejno omówione zostaną możliwości dywizji i korpusu armijnego. Oczywiście pomiędzy możliwościami bojowymi związków taktycznych Stanów Zjednoczonych, NRF, Wielkiej Brytanii i Francji zachodzą różnice. Ze względu na ramy skryptu ograniczymy się do omówienia przykładowo możliwości amerykańskich związków taktycznych. Podstawą do określenia szerokości pasów obrony dywizji są konkretne możliwości bojowe batalionów. Weźmy dla przykładu dywizję zmechanizowaną USA. Otóż możliwości bojowe dywizji określone są możliwościami batalionów, z których każdemu wydziela się rejon obrony szerokości 3-5 km. Dywizja zmechanizowana wydziela w zasadzie do pierwszego rzutu dwie brygady, których skład nie musi być jednakowy. Te dwie brygady pierwszorzutowe mogą wydzielić do obsadzenia przedniej rubieży obrony 4-6 batalionów. Wychodząc z założenia, że batalion broni odcinka szerokości 3-5 km, a pomiędzy batalionami są w terenie odstępy, przeciętnie około 1 km, to w sumie szerokość pasa obrony dywizji będzie rezultatem przemnożenia liczby batalionów pierwszego rzutu przez szerokość odcinków obrony batalionu plus ilość odstępów pomiędzy nimi. Na przykład 4-6 batalionów x 3-5 km plus 4-6 odstępów a 1 km równa się w wariancie a/ 4 bataliony x 3-5 km plus 4 odstępy a 1 km = 16-24 km; natomiast w wariancie b/ 6 batalionów x 3-5 km plus 6 odstępów a 1 km = 24-36 km. Na podstawie powyższego przykładu przyjmuje się, że średnia szerokość pasa obrony dywizji w normalnych warunkach terenowych będzie wynosić 25-35 km. Z kolei głębokość obrony dywizji wynosi 25-40 km. Podczas ćwiczeń lub manewrów sił lądowych głównych państw NATO przydziela się nieraz niektórym dywizjom pas obrony szerokości 50-70 km i więcej. Najczęściej takie pasy obrony otrzymują dywizje amerykańskie i zachodnioniemieckie.

Natomiast szerokość pasa obrony dywizji brytyjskich i francuskich będzie z reguły nieco mniejsza, przeciętnie 15-25 km, a głębokość obrony 15-30 km /wynika to z możliwości bojowych batalionów tych dywizji, bowiem ich batalion broni zazwyczaj odcinka szerokości 2-3 km/.

Z kolei możliwości korpusów armijnych określane są możliwościami bojowymi i ilością dywizji pierwszego rzutu. Szerokość pasa obrony poszczególnych korpusów armijnych przedstawia się przeciętnie od 40 do 80 km.

Należy pamiętać o tym, że w poważnym stopniu na szerokość pasa obrony związków taktycznych będą wpływać zarówno ilość przydzielonej na okres walki obronnej amunicji jądrowej oraz konkretne właściwości terenu.

Poniżej przedstawione tabele mają stanowić niejako podsumowanie

danych o normach taktycznych pododdziałów, oddziałów i związków taktycznych sił lądowych poszczególnych państw NATO oraz ułatwić orientację w szczegółach tego zagadnienia.

Tabela 2

Pododdziały i związki taktyczne Stanów Zjednoczonych

Pododdział, oddział, związek taktyczny	Szerokość odcinka pasa obrony /w km/	Głębokość obrony /w km/
Batalion piechoty i zmechanizowany	3-5	2-3
Brygada piechoty i zmechanizowana	8-12	6-8
Dywizja piechoty	20-30	25-40
Dywizja zmechanizowana	25-35	25-40
Dywizja pancerna	25-40	25-40
Korpus armijny /trzy dywizje/	60-80	50-70-100

Tabela 3

Pododdziały i związki taktyczne NRF

Pododdział, oddział, związek taktyczny	Szerokość odcinka pasa obrony /w km/	Głębokość obrony /w km/
Batalion zmechanizowany	2 - 4	2 - 3
Batalion czołgów	2 - 3	2 - 3
Brygada zmechanizowana	10-12	8-12
Brygada pancerna	8-10	6-10
Dywizja zmechanizowana	25-35	25-50
Dywizja pancerna	20-30	25-50
Korpus armijny /trzy dywizje/	60-80	60-120

Tabela 4

Pododdziały i związki taktyczne Wielkiej Brytanii

Pododdział, oddział, związek taktyczny	Szerokość odcinka, pasa obrony /w km/	Głębokość obrony /w km/
Batalion piechoty	2 - 3	2 - 3
Brygadowa grupa piechoty lub pancerna	10-20	10 i więcej
Dywizja	20-35	do 30
Korpus armijny	40-100	do 100

Tabela 5

Pododdziały i związki taktyczne Francji

Pododdział, oddział, związek taktyczny	Szerokość odcinka pasa obrony /w km/	Głębokość obrony /w km/
Grupa taktyczna /mieszana/ x/	3 - 4	3 - 4
Brygada zmechanizowana lub pancerna	do 10	6 - 8
Dywizja /typu 1959/	15-20	25-30
Korpus armijny /trzy dywizje/	40-50	40-50

x/ Skład takiej grupy odpowiada wzmocnionemu batalionowi lub pułkowi.

W działaniach opóźniających

Tabela 6

Pododdziały i związki taktyczne Francji

Pododdział, oddział, związek taktyczny	Szerokość odcinka pasa w działaniach opóźniających /w km/	Głębokość obrony /w km/
Grupa taktyczna /mieszana/	3 - 8	3 - 8
Brygada zmechanizowana lub pancerna	8-12	15-20
Dywizja	do 30	25-30 i więcej

4. Ugrupowanie bojowe związków taktycznych

Ugrupowanie bojowe - jak wynika z wojskowych regulaminów zachodnich - jest to odpowiednie rozmieszczenie siły żywej i technicznych środków bojowych w terenie w celu jak najlepszego wykonania otrzymanego zadania. Powinno ono odpowiadać myśli przewodniej rozegrania walki obronnej. Jednocześnie przyjęte ugrupowanie bojowe pododdziałów i związków taktycznych powinno zapewnić odporność na uderzenia środkami masowego rażenia przeciwnika.

Jednak znaczne rozśrodkowanie wojsk w terenie ma nie tylko plusy, lecz także i minusy. Z jednej strony zwiększa ono względnie odporność na uderzenia jądrowe i ogień broni konwencjonalnej, z drugiej natomiast zmniejsza odporność obrony na uderzenia wojsk nacierającego przeciwnika. Wyjście z obecnego impasu - w jakim znalazła się obrona - wojskowi Zachodu widzą zarówno w zwiększeniu ilości amunicji jądrowej w obronie, jak i podwyższeniu ruchliwości oddziałów i związków taktycznych oraz w większym nasyceniu wojsk pancernymi i opancerzonymi pojazdami bojowymi.

Z chwilą, gdy na uzbrojenie wojsk wprowadzono głowice jądrowe o wagomiarze poniżej 20 i 10 KT, opłacalnymi celami, jako obiektami uderzeń atomowych, stały się już pododdziały mniejsze od batalionu czy dywizjonu, to jest kompania, bateria i t.p. To z kolei spowodowało dalsze rozśrodkowanie sił i środków w terenie. Otóż biorąc za podstawę kalkulacji promień rażenia głowicy jądrowej o wagomiarze 10 KT i mniejszych, bataliony zmechanizowane dywizji amerykańskiej rozśrodkowywane są następująco:

- w kompanijnym punkcie oporu organizuje się plutonowe punkty oporu szerokości 300-400 m i głębokości 250-300 m. Pomiędzy plutonami stosowane są wzdłuż frontu odstępy około 250 m długości i do 500 m w głąb;
- kompanie piechoty otrzymują punkty oporu szerokości 1500 do 2000 m i głębokości 1200-1500 m. Z kolei pomiędzy kompaniami w batalionowym rejonie obrony stosowane są wzdłuż frontu odstępy około 500 m długości i w głąb również około 500 m.

Z powyższego wynika, że bataliony piechoty /zmechanizowane/ bronią rejonu szerokości 3-5 km i głębokości 2-3 km. Pomiędzy batalionami praktykuje się odstępy wzdłuż frontu około 1 km, a w głąb obrony 0,5 - 1 km i więcej, w zależności od właściwości terenu i konkretnych warunków pola walki.

Podobne rozśrodkowanie stosowane jest w pododdziałach i oddziałach związków taktycznych pozostałych sił lądowych głównych państw NATO. Niemniej zachodzą nieraz znaczne różnice, na przykład, plutonowe

punkty oporu w Bundeswehrze są pod względem wymiarów mniejsze od analogicznych wojsk amerykańskich i wynoszą przeciętnie 150-200 m szerokości i 80-150 m głębokości.

Obecnie przejdziemy do omówienia elementów ugrupowania bojowego związków taktycznych amerykańskich, zachodnioniemieckich, brytyjskich i francuskich sił lądowych. Najszerzej przedstawione zostaną elementy ugrupowania bojowego - ich skład i zadania - dywizji i korpusu armijnego Stanów Zjednoczonych. Przy omawianiu analogicznych elementów dywizji i korpusów armijnych NRF, Wielkiej Brytanii i Francji - aby uniknąć zbędnego powtarzania się - podkreślone zostaną tylko istotniejsze momenty.

a/ Ugrupowanie bojowe amerykańskich związków taktycznych

Na podstawie materiałów publicystycznych oraz ćwiczeń i manewrów wynika, że w zależności od zadania, wzmocnienia, stanu wojsk własnych, zamiaru przeprowadzenia walki, warunków terenowych i oceny możliwości nacierającego przeciwnika organizowane są następujące elementy ugrupowania bojowego w korpusach armijnych i dywizjach:

- rzut osłony i ubezpieczeń;
- pierwszy rzut w obronie stałej, nazywany w obronie ruchowej rzutem powstrzymującym;
- odwód ogólny w obronie stałej, a grupa uderzeniowa w obronie ruchowej;
- grupy artylerii i wyrzutni pocisków rakietowych;
- grupy artylerii przeciwlotniczej;
- odwody specjalne.

Rzut osłony korpusu armijnego. Skład jego może być różny w zależności od konkretnej sytuacji pola walki - od rozpoznawczego pułku pancernego, wzmocnionego samodzielnym batalionem czołgów, do dywizji pancernej z odwodu korpusu. Na bardzo ważnym kierunku operacyjnym armia polowa może dodatkowo wydzielić ze swojego odwodu ogólnego rozpoznawczy pułk pancerny, a nawet dywizję pancerną do rzutu osłony korpusu. Rzut osłony korpusu pierwszego rzutu operacyjnego działa na rubieżach strefy osłony przed przednim skrajem w odległości 25 - 100 km od niego. Wojska rzutu osłony prowadzą walkę z podchodzącym przeciwnikiem w oparciu o poszczególne rubieże powstrzymywania w strefie osłony z zadaniem opóźniania marszu i rozpoznania jego sił. Z chwilą zbliżenia się do rubieży pasa przesłaniania dywizji, wojska rzutu osłony przechodzą - po wykonaniu zadania - do nakazanych rejonów ześrodkowania na drugim pasie obrony korpusu armijnego, a wydzielone związki taktyczne w rejon odwodów armii polowej.

Ważniejsze zadania rzutu osłony:

- uprzedzić wojska własne o zbliżaniu się przeciwnika;
- rozpoznać walką główne siły podchodzącego przeciwnika i dostarczyć wiadomości o tym do sztabu korpusu;
- wykryć u nacierającego przeciwnika środki napadu jądrowego;
- opóźniać i dezorganizować podejście przeciwnika do przedniego skraju obrony;
- zdezorientować przeciwnika odnośnie faktycznego przebiegu linii przedniego skraju obrony;
- zadanie wojskom przeciwnika strat.

Rzut ubezpieczeń dywizji pierwszego rzutu. W skład rzutu ubezpieczeń dywizji wchodzą organiczne bataliony rozpoznawcze i pododdziały w sile od kompanii do drużyny z brygad pierwszego rzutu. Działają one na poszczególnych pozycjach pasa przeskakiania dywizji w odległości 5-10 km przed przednim skrajem obrony.

Główne zadania: uprzedzenie wojsk własnych o zbliżającym się przeciwniku, dalsze rozpoznawanie jego głównych sił, ustalenie zasadniczego kierunku natarcia i dezorientacja nacierającego.

Pierwszy rzut korpusu armijnego w obronie rejonu /stałej/. Skład tego rzutu, występującego w obronie stałej może wynosić od dwóch do trzech dywizji zmechanizowanych[x/] ,/co stanowi od 65 do 75 % całości sił/. Ugrupowuje się zazwyczaj na głębokość 25-40 km od przedniego skraju obrony.

Zadania: uporczywa obrona poszczególnych pozycji i rejonów obrony, załamanie natarcia przeciwnika przed przednim skrajem lub na przedniej rubieży obrony brygad pierwszego rzutu i stworzenie warunków na jego całkowite rozbicie i zniszczenie.

Pierwszy rzut dywizji w obronie stałej. Dywizje pierwszorzutowe korpusu armijnego wydzielają z reguły do swego pierwszego rzutu, każda po dwie brygady, razem siedem-osiem batalionów zmechanizowanych[xx/] i czołgów. Ta ilość batalionów brygad pierwszego rzutu wynosi około 3/4 całości składu dywizji. Głębokość ugrupowania brygad pierwszego rzutu około 8-10 km od przedniego skraju obrony.

Odwód ogólny korpusu armijnego. Odwody ogólne lub grupy uderzeniowe stanowią - w myśl nie tylko amerykańskich poglądów- zasadniczy element ugrupowania bojowego na współczesnym polu walki. Na tym rzucie spoczywa główne zadanie, to jest rozbicie i zniszczenie podstawowych sił

x/ W zależności, czy korpus armijny ma w swoim składzie trzy lub cztery dywizje.

xx/ Względnie bataliony piechoty, jeżeli będzie dywizja piechoty.

nacierającego przeciwnika.

W obronie rejonu /stałej/ odpowiednik drugiego rzutu nosi nazwę odwodu ogólnego. Odwód ogólny korpusu armijnego występuje najczęściej w składzie dywizji pancernej. Stanowi to w zależności od składu korpusu /trzy-cztery dywizje/ około 33-25 % całości sił tego związku taktycznego. Dywizja pancerna wchodząca w skład odwodu ogólnego rozmieszcza się w terenie brygadami na łącznej powierzchni 200-300 km^2 i więcej.

Zadania: wykonanie kontrataku na jednym lub dwóch kierunkach, względnie obsadzenie drugiego pasa obrony korpusu armijnego w celu jej pogłębienia. W pewnych sytuacjach odwód ten może wziąć udział w przeciwuderzeniu odwodów armijnych.

Odwód ogólny dywizji. Dywizje pierwszego rzutu korpuśnego organizują również odwody ogólne w obronie stałej. Zazwyczaj odwód ogólny dywizji zmechanizowanej występuje w sile około brygady w składzie dwóch-trzech batalionów zmechanizowanych i czołgów. Jeżeli w pierwszym rzucie korpusu armijnego znajdzie się dywizja pancerna, wówczas jej odwód będzie silniejszy, mianowicie może być w składzie trzech-czterech batalionów, w tym dwa-trzy bataliony czołgów.

Odwód ogólny rozmieszcza się batalionami w odległości około 20-35 km od przedniego skraju obrony. Batalion zmechanizowany lub czołgów rozśrodkowuje się przeciętnie na powierzchni w terenie wynoszącej 25-30 km^2, a brygada 75-100 km^2.

Zadania: wykonanie kontrataku na jednym lub dwu kierunkach w celu zniszczenia przeciwnika, obsadzenie pozycji rejonu odwodów dywizyjnych lub udział w kontrataku odwodu korpuśnego.

Rzut powstrzymujący korpusu armijnego, występujący w obronie ruchowej składa się zwykle z jednej do dwóch dywizji zmechanizowanych[x/] wynosi około 50 % stanu całości tego związku taktycznego. Ugrupowuje się na głębokość 35-40 km i więcej od przedniego skraju obrony.

Zadania: skanalizowanie w walce obronnej głównych sił nacierającego przeciwnika w tzw. "worek atomowy", zatrzymanie natarcia na zaplanowanej linii, w określonym rejonie i czasie, w celu stworzenia dogodnych warunków na wykonanie zmasowanych uderzeń jądrowych i kontrataku siłami grupy uderzeniowej korpusu. Dywizje rzutu powstrzymującego wykonują te zadania sposobem utrzymywania przez określony czas kolejnych pozycji i rejonów obrony, prowadząc zaciętą obronę na pozycjach ryglowych /kanalizujących natarcie/ i blokujących linię terenową "worka atomowego", w którym wojska przeciwnika mają być kompletnie rozbite i zniszczone.

---

x/ Dwie dywizje w składzie rzutu powstrzymującego będą wówczas jeżeli korpus armijny będzie posiadał cztery dywizje.

Rzut powstrzymujący dywizji. Jak wynika z ćwiczeń i manewrów, każda dywizja w obronie ruchowej wydziela z kolei do swego rzutu powstrzymującego około dwóch brygad, lecz o liczbie tylko pięciu do sześciu batalionów zmechanizowanych i czołgów, co stanowi około 45-50% całości składu dywizji. Głębokość ugrupowania rzutu powstrzymującego dywizji jest najczęściej większa niż w obronie stałej i może wynosić 15-20 km, a nawet więcej, w zależności od topograficznych warunków terenu.

Grupa uderzeniowa korpusu armijnego. Skład takiej grupy w obronie ruchowej wynosi zwykle dwie dywizje pancerne lub jedna zmechanizowana i druga pancerna. Ponadto w pewnych okolicznościach oprócz dywizji może być jeszcze grupa czołgów - w składzie trzech batalionów czołgów średnich i dwóch batalionów zmechanizowanych. Wojska grupy uderzeniowej rozmieszczają się w odległości 50-70 km od przedniego skraju obrony i zajmują rejony powierzchni 600 km^2 i więcej.

Zadania: po wykonaniu przez korpuśne środki atomowe uderzeń jądrowych na siły przeciwnika, znajdujące się w "worku atomowym", wyprowadzić kontratak lub kontrataki na kierunku lub kierunkach w celu jego całkowitego rozbicia i zniszczenia.

Zasady organizacji i prowadzenia kontrataku przez dywizję pancerną odwodu ogólnego lub grupy uderzeniowej korpusu armijnego nie omawia się szerzej, gdyż zagadnienie to będzie przedmiotem specjalnie opracowanego skryptu.

Grupa uderzeniowa dywizji. Podobnie jak w korpusie także dywizja organizuje własną grupę uderzeniową w obronie ruchowej. Skład tej grupy wynosi zazwyczaj około 5 batalionów zmechanizowanych i czołgów. Na przykład grupa uderzeniowa dywizji zmechanizowanej może być w sile pięciu batalionów, w tym dwóch czołgów, dywizji pancernej - 5-6 batalionów, w tym trzech batalionów czołgów.

Grupa uderzeniowa dywizji rozmieszcza się z reguły 30-40 km od przedniego skraju obrony.

Zadania jej są analogiczne do zadań grupy uderzeniowej korpusu armijnego, oczywiście na mniejszą skalę, odpowiednio do możliwości i zadań dywizji.

Grupy artylerii i wyrzutni pocisków rakietowych. Zarówno korpusy armijne, jak i dywizje organizują grupy artylerii ogólnego wsparcia wojsk oraz grupy wyrzutni pocisków rakietowych. Coraz częściej spotyka się podczas ćwiczeń i manewrów organizowanie mieszanych grup artylerii i pocisków rakietowych, niezależnie od występowania równocześnie

oddzielnych grup wyrzutni pocisków rakietowych klasy ziemia-ziemia. Niemniej fakt występowania oddzielnych grup wyrzutni pocisków rakietowych i mieszanych grup artylerii i pocisków rakietowych nie zmienia postaci rzeczy, to jest charakteru ogólnego wsparcia wojsk danego związku taktycznego oraz centralnego dowodzenia tymi środkami wsparcia. Niżej omówione zostaną artyleryjskie grupy wsparcia ogólnego związków taktycznych odpowiednich szczebli organizacyjnych.

Grupa artylerii wsparcia ogólnego korpusu armijnego[x] /GAWOK - nasz skrót/. Korpus armijny organizuje z przydzielonych mu środków wzmocnienia w artylerii i wyrzutniach pocisków rakietowych grupę artylerii ogólnego wsparcia. Jako podstawę do określenia jej wielkości weźmiemy przeciętne wzmocnienie w te środki amerykańskiego korpusu o składzie trzech-czterech dywizji, w tym jednej pancernej, znajdującym się na głównym kierunku wysiłku obrony. Otóż korpus armijny otrzymuje średnio 15-20 dywizjonów, w tej liczbie 3-5 dywizjonów wyrzutni pocisków rakietowych. Z powyższej liczby korpus przydziela jako wzmocnienie do dywizji swojego pierwszego rzutu 6-10 dywizjonów haubic 203,2 mm[xx], 155 mm, 105 mm oraz 1-2 dywizjony wyrzutni pocisków rakietowych "Honest John", razem 8-12 dywizjonów.

Pozostałą ilość 6-8 dywizjonów, w tym dywizjony armat 175 mm i haubice 203,2 mm oraz dywizjony "Honest John" i jeden dywizjon "Sergeant" lub "Corporal"[xxx] korpus armijny zatrzymuje do własnej dyspozycji, organizując z nich GAWOK. Jak już wspomniano, grupa ta może pod względem składu mieć różne warianty, tzn. że może posiadać tylko dywizjony armat i haubic, wtedy dywizjony "Honest John" będą występowały oddzielnie jako grupy wyrzutni pocisków rakietowych, lub skład grupy wsparcia ogólnego będzie mieszany. Natomiast dywizjon "Sergeant" zawsze występuje jako oddzielna grupa wsparcia ogólnego. GAWOK ugrupowuje się przeważnie dywizjonami w odległości 8-12 km od przedniego skraju obrony, podobnie dywizjony "Honest John". Dywizjon "Sergeant" rozmieszczony jest głębiej około 30-40 km od przedniego skraju obrony.

Zadania GAWOK są następujące:

- wsparcie głównego ugrupowania w obronie;
- niszczenie środków rakietowo-jądrowych i artylerii przeciwnika;
- zabezpieczenie ogniowe skrzydeł i styków dywizji pierwszego rzutu /rzutu powstrzymującego/;

x/ Aby uniknąć niepotrzebnego powtarzania, należy rozumieć, że w danej grupie pod ogólną nazwą mogą występować zarówno artyleria polowa i wyrzutnie pocisków rakietowych.

xx/ Otrzymują dywizje tylko na kierunku głównego wysiłku obrony.

xxx/ W korpusie armijnym zwykle jeden dywizjon "Sergeant", bowiem dywizjony "Corporal" są wycofane.

- wzmocnienie ognia grup artylerii wsparcia ogólnego dywizji pierwszego rzutu;
- wsparcie ogniowe kontrataku odwodu ogólnego /grupy uderzeniowej/.

Należy jeszcze nadmienić, że w obronie ruchowej głębokość rozmieszczenia GAWOK będzie najczęściej większa.

Grupa artylerii wsparcia ogólnego dywizji. Dywizja zmechanizowana lub pancerna organizuje grupę artylerii wsparcia ogólnego z organicznych oraz przydzielonych środków wzmocnienia z korpusu armijnego. Przyjmujemy dla kalkulacji jeden z możliwych i licznych wariantów, w którym korpus armijny przydziela do dywizji 3 dywizjony haubic i dywizjon "Honest John". W tym wypadku przy uwzględnieniu organicznych 4 dywizjonów haubic i dywizjonu"Honest John" dywizja będzie dysponowała 9 dywizjonami, w tej liczbie dwoma dywizjonami wyrzutni pocisków rakietowych. Z powyższej ilości dywizja organizuje zazwyczaj GAWOK w składzie około 5 dywizjonów, w tym dwa dywizjony "Honest John" przydzielając pozostałe cztery dywizjony haubic, przeważnie 105 mm, do brygad pierwszego rzutu. W zasadzie każda brygada otrzymuje po 1-2 dywizjony haubic jako artylerię bezpośredniego wsparcia, które działają w ugrupowaniu brygad i zajmują stanowiska ogniowe 2-4 km od przedniego skraju obrony.

Grupa artylerii ogólnego wsparcia dywizji rozmieszczona jest zgodnie z wymogami rozśrodkowania około 6-8 km od przedniego skraju obrony.

Zadania tej grupy są podobne do zadań GAWOK. Wynikają z zakresu zadań i możliwości dywizji.

Grupy artylerii przeciwlotniczej korpusu armijnego organizowane są z przydzielonych z armii polowej dywizjonów przeciwlotniczych pocisków rakietowych "Hawk". Korpus armijny otrzymuje na okres walki obronnej trzy dywizjony wyrzutni tych pocisków. Każdy dywizjon tworzy grupę artylerii przeciwlotniczej. Dywizjony rozmieszczają się bateriami w terenie, systemem szachownicy w całej strefie obrony korpusu. Bateria od baterii znajduje się w odległości średnio 10-12 km.

Zadania: osłona przeciwlotnicza wojsk korpuśnych, w pierwszej kolejności głównego ugrupowania w obronie, stanowisk dowodzenia, stanowisk ogniowych artylerii i startowych wyrzutni pocisków rakietowych klasy ziemia-ziemia oraz odwodu ogólnego /grupy uderzeniowej/ korpusu.

Dywizje amerykańskie nie organizują grup artylerii przeciwlotniczej, korzystając z osłony przeciwlotniczych środków korpusu.

Odwody specjalne. Większe zagrożenie obrony na współczesnym polu walki stawia - w myśl poglądów amerykańskich - zwiększone wymagania w aspekcie organizowania silnych odwodów specjalnych, jak pancernych,

ruchowych i inżynieryjnych, zarówno w korpusach armijnych, jak i dywizjach. Niemniej regulaminy podkreślają, że dowódcy poszczególnych związków taktycznych przystępują do organizacji odwodów pancernych po zaspokojeniu w pierwszej kolejności potrzeb w czołgi wojsk pierwszego rzutu /rzutu powstrzymującego/ i odwodu ogólnego /grupy uderzeniowej/ danego związku taktycznego.

Odwód pancerny korpusu armijnego organizowany jest z zasady w obronie stałej. Skład jego uzależniony będzie od ilości samodzielnych batalionów czołgów, które korpus armijny otrzyma z armii polowej oraz po zaspokojeniu potrzeb dywizji pierwszego rzutu, przede wszystkim na głównym kierunku wysiłku obrony.

Skład odwodu pancernego może być różny, najczęściej 1-2 bataliony czołgów średnich. Rozmieszcza się on około 30-40 km od przedniego skraju obrony na kierunku lub kierunkach największego zagrożenia przez czołgi nacierającego przeciwnika.

Zadania jego są następujące:

- wzmocnienie obrony przeciwpancernej w głębi obrony korpusu, w szczególności w rejonach uderzeń jądrowych przeciwnika;
- wykonanie kontrataku samodzielnie lub z odwodem ogólnym /grupą uderzeniową/;
- osłona skrzydła kontratakującego odwodu ogólnego /grupy uderzeniowej/.

Odwód pancerny dywizji występuje przeważnie w składzie batalionu czołgów. Rozmieszczany jest 20-25 km od przedniego skraju obrony. Zadania podobne do zadań odwodu pancernego korpusu armijnego, dostosowane do szczebla dywizji.

Odwód ruchowy /przeciwdesantowy/ korpusu armijnego organizowany jest przeważnie z rozpoznawczego pułku pancernego, po wykonaniu przezeń zadań rozpoznawczych, lub z jednego-dwóch batalionów zmechanizowanych. Rozmieszczony zwykle w rejonie głównego stanowiska dowodzenia korpusu /20-30 km od przedniego skraju/.

Zadania: niszczenie taktycznych desantów powietrznych i grup dywersyjnych przeciwnika, których głównymi obiektami działań - według ich poglądów - będą stanowiska ogniowe grupy artylerii wsparcia ogólnego, stanowiska startowe wyrzutni pocisków rakietowych i stanowiska dowodzenia. Poza tym odwód ruchomy może otrzymać zadanie bojowego współdziałania podczas wykonywania kontrataku przez odwód ogólny /grupę uderzeniową/ lub odwód pancerny.

Odwód ruchowy /przeciwdesantowy/ dywizji. Może być w składzie 2-3 kompanii zmechanizowanych względnie pancernego batalionu rozpoznawczego. Rozmieszczany jest około 10-15 km od przedniego skraju obrony lub

w rejonie stanowiska dowodzenia dywizji.

Zadania: analogiczne do zadań takiego odwodu w korpusie armijnym, tylko w odniesieniu do dywizji.

Należy nadmienić, że często stosuje się w amerykańskich związkach taktycznych również następującą metodę: nie organizuje się odwodu ruchowego przez wydzielenie pododdziału czy oddziału do tego zadania, lecz stawia się takowe zadania jako dodatkowe przed wyznaczoną, między innymi, do tego celu jednostką. W tej sytuacji będą to zwykle pododdziały z odwodu ogólnego /grupy uderzeniowej/ korpusu armijnego i dywizji.

Odwód inżynieryjny korpusu armijnego. Organizowany jest w sile 2-3 batalionów inżynieryjno-saperskich. Rozmieszcza się 25-30 km od przedniego skraju obrony.

Zadania: budowa stanowisk dowodzenia i punktów obserwacyjnych, zapór i pól minowych na zagrożonych kierunkach przez nacierającego przeciwnika, naprawa zniszczonych umocnień, zapór i dróg, zaopatrywanie w wodę itp.

Odwód inżynieryjny dywizji może być w składzie 1-2 batalionów inżynieryjno-saperskich. Rozmieszcza się w odległości 15-20 km i więcej km od przedniego skraju obrony.

Zadania podobne do zadań odwodu inżynieryjnego korpusu armijnego.

b/ Ugrupowanie bojowe zachodnioniemieckich związków taktycznych

Korpusy armijne i dywizje pierwszego rzutu organizują podobne elementy ugrupowania bojowego jak amerykańskie związki taktyczne z tą różnicą, że skład poszczególnych elementów tego ugrupowania jest nieco inny.

Rzut osłony korpusu armijnego działający w strefie ubezpieczeń może być w składzie batalionu lub pułku rozpoznawczego lub wydzielonej brygady pancernej, rzadziej natomiast dywizji pancernej.

Rzut ubezpieczeń dywizji pierwszego rzutu składa się jakby z dwóch części składowych. Pierwszą część tego rzutu stanowią organiczny pancerny batalion rozpoznawczy dywizji i 1-2 bataliony czołgów i zmechanizowane wydzielone z odwodu ogólnego tego związku taktycznego. Działają one w strefie ubezpieczeń, to jest około 20-40 km przed przednim skrajem obrony. Pomiędzy wojskami rzutu osłony korpusu i rzutu ubezpieczeń dywizji jest ustalona ścisła koordynacja działania. W zasadzie praktykuje się na ćwiczeniach i manewrach Bundeswehry wyznaczenie jednego dowódcy wszystkich pododdziałów i oddziałów rozpoznania oraz osłony, działających w strefie ubezpieczeń. Oprócz zadań rozpoznawczych dochodzą - co mocno podkreśla się w regulaminach - opóźnianie i dezorganizowanie podejścia sił przeciwnika do przedniego skraju obrony.

Drugą część rzutu ubezpieczeń dywizji stanowią pododdziały w sile od plutonu do kompanii wydzielone ze składu każdego batalionu pierwszego rzutu. Obsadzają one w przygotowanych punktach oporu rubież ubezpieczenia w odległości 3-4 km przed przednim skrajem.
Zadania: kontynuacja rozpoznawania głównych sił i składu wojsk nacierającego przeciwnika i dezorientacja jego w przebiegu przedniego skraju obrony.

Pierwszy rzut korpusu armijnego w obronie stałej może składać się z dwóch-trzech dywizji zmechanizowanych[x].
Zadania: analogiczne do zadań takowego rzutu w korpusie amerykańskim. Głębokość ugrupowania wynosi średnio 25-35 km od przedniego skraju obrony.

Pierwszy rzut dywizji. Skład pierwszego rzutu z zasady dwie brygady zmechanizowane. Brygady te ugrupowują się najczęściej w ten sposób, że w swoim pierwszym rzucie mają po trzy bataliony zmotoryzowane i zmechanizowane.

W każdej brygadzie organiczny dywizjon haubic 105 mm spełnia rolę grupy artylerii wsparcia bezpośredniego. Rozmieszcza się on w odległości 4-6 km od przedniego skraju obrony. Głębokość ugrupowania brygady w zależności od warunków terenowych i konkretnej sytuacji pola walki wynosi 8-12 km.

Odwód ogólny korpusu armijnego występujący w obronie stałej składa się najczęściej z dywizji pancernej. Rozmieszczony jest w odległości około 40-50 km od przedniego skraju obrony.

Odwód ogólny dywizji występuje zwykle w sile brygady. Rozmieszcza się w odległości około 20-25 km od przedniego skraju obrony.

Rzut powstrzymujący korpusu armijnego występujący w obronie ruchowej posiada najczęściej w swoim składzie wzmocnioną dywizję zmechanizowaną. Ogólna głębokość ugrupowania bojowego tego rzutu wynosi od 30 do 50 km.

Rzut powstrzymujący /wiążący[xx]/ dywizji będzie w zasadzie w składzie dwóch brygad, lecz o mniejszej sile niż pierwszy rzut w obronie stałej. Najczęściej te dwie brygady będą odpowiednikiem organicznego składu 1 1/2 brygady zmechanizowanej. Głębokość ugrupowania rzutu powstrzymującego dywizji może wynosić 10-15 km.

Grupa uderzeniowa korpusu armijnego. Najczęściej w składzie grupy uderzeniowej korpusu będą dwie dywizje, w tym jedna pancerna. Nie wykluczone są wypadki, że skład grupy uderzeniowej będzie stanowiła wzmocniona dywizja pancerna, nawet jeżeli korpus armijny będzie miał cztery dywizje.

---

x/ W zależności od ilości dywizji w korpusie armijnym.
xx/ Używane są w zachodnioniemieckich wojskowych materiałach publikacyjnych oba określenia.

Grupa ta rozmieszcza się w odległości 50-60 km i głębiej od przedniego skraju obrony. Głębokość jej rozmieszczenia może wynosić 10-20 km.

Ogólna głębokość ugrupowania bojowego korpusu armijnego Bundeswehry w obronie ruchowej może wynosić 60-120 km.

Należy nadmienić, że regulaminy zachodnioniemieckie podkreślają, iż każda dywizja odwodu ogólnego /grupy uderzeniowej/ korpusu armijnego powinna mieć przygotowane 3-4 drogi dojścia do rubieży rozwinięcia kontrataku i 2 rubieże rozwinięcia na każdym kierunku planowanego kontrataku.

Grupa uderzeniowa dywizji występuje w sile od 1 1/2 do 2 brygad pancernych i zmechanizowanych. Rozmieszczana jest w odległości 30-40 km od przedniego skraju obrony.

Grupy artylerii i wyrzutni pocisków rakietowych. Grupy te noszą nazwę grup ogniowych - według określeń regulaminowych.

W korpusie armijnym może być utworzona grupa ogniowa - odpowiednik amerykańskiej GAWOK - w składzie:

- dywizjon pocisków rakietowych "Sergeant";
- jednego dywizjonu pocisków rakietowych "Honest John";
- jednego-dwóch dywizjonów armat 175 mm i haubic 203,2 mm.

Grupa artylerii bez dywizjonu "Sergeant" rozmieszcza się około 10 km od przedniego skraju obrony, dywizjon "Sergeant" na głębokości 30 - 50 km.

Zadania: walka ze środkami napadu jądrowego i artylerią przeciwnika oraz ogniowe wsparcie kontrataku odwodu ogólnego /grupy uderzeniowej/.

Pozostałą artylerię lufową, zarówno korpuśną, jak i przydzielaną korpus przydziela dywizjom pierwszego rzutu oraz dywizji grupy uderzeniowej.

Grupa artylerii wsparcia ogólnego dywizji. W zasadzie grupę taką organizuje każda dywizja pierwszego rzutu. Skład jej może być następujący: dywizyjny pułk artylerii mieszanej /dywizjon haubic 155 mm, bateria haubic 203,2 mm, dywizjon pocisków rakietowych "Honest John"/ oraz dwa-trzy dywizjony haubic przydzielonych z korpusu. GAWOK rozmieszczany jest 6-8 km od przedniego skraju obrony. Niekiedy dywizjon "Honest John" może być rozśrodkowany głębiej - około 10 km od przedniego skraju obrony.

Zadania: jak w GAWOK amerykańskiej dywizji.

Grupy artylerii przeciwlotniczej korpusu armijnego i dywizji

Na szczeblu korpusu armijnego organizuje się grupy artylerii przeciwlotniczej na podobnych zasadach jak w korpusie amerykańskim, tylko ich skład jest inny.

Skład korpuśnej grupy artylerii przeciwlotniczej - 3 dywizjony,

w tym dwa dywizjony przeciwlotniczych pocisków rakietowych "Hawk" i jeden dywizjon przeciwlotniczych armat 75 mm.

Zadania: obrona przeciwlotnicza wojsk korpusu armijnego.

Na szczeblu organizacyjnym dywizji i brygad grupy artylerii przeciwlotniczej tworzone są z etatowych środków, czyli dywizjonów i baterii przeciwlotniczych armat 40 mm. Rozmieszczone są one zwykle w rejonach stanowisk dowodzenia i stanowisk ogniowych grup artylerii wsparcia ogólnego.

W celu lepszego wykorzystania środków obrony przeciwlotniczej, baterie artylerii przeciwlotniczej brygad mogą być podporządkowane dowódcy dywizyjnej artylerii przeciwlotniczej i dowodzone w sposób scentralizowany.

Odwody specjalne - organizuje się również odwody pancerne, przeciwdesantowe i inżynieryjne.

Odwód pancerny korpusu armijnego organizowany jest wz zasady w następujących wypadkach:

a/ gdy korpus otrzyma bataliony czołgów jako środki wzmocnienia;

b/ gdy w odwodzie ogólnym będzie dywizja zmechanizowana.

Skład takiego odwodu może wynosić około 2 batalionów czołgów średnich. Rozmieszczony jest zwykle 25-30 km i więcej od przedniego skraju obrony. Zadania identyczne do odwodu pancernego korpusu amerykańskiego.

Odwód pancerny dywizji, jeżeli jest organizowany, będzie w sile batalionu czołgów. Rozmieszcza się 15-20 km od przedniego skraju obrony.

Należy nadmienić, że w brygadach zmechanizowanych są często organizowane odwody przeciwpancerne - w brygadzie rolę takiego odwodu zwykle spełnia kompania przeciwpancernych pocisków rakietowych.

Odwód przeciwdesantowy korpusu armijnego i dywizji organizowany jest według zasad zbliżonych do praktykowanych w amerykańskich związkach taktycznych. Występuje on w sile batalionu rozpoznawczego lub batalionu zmechanizowanego na obu szczeblach dowodzenia.

Odwód inżynieryjny korpusu armijnego będzie z reguły w składzie 1-2 batalionów inżynieryjno-saperskich. Rozmieszczany jest w rejonie głównego stanowiska dowodzenia, 20-30 km od przedniego skraju obrony.

Odwód inżynieryjny dywizji organizowany jest w sile od kompanii do batalionu inżynieryjno-saperskiego.

c/ Ugrupowanie bojowe brytyjskich związków taktycznych

W korpusie armijnym i dywizji organizowane są podobne elementy ugrupowania bojowego do omawianych poprzednio, lecz o innym składzie. Wynika to między innymi z odmiennej organizacji związków taktycznych

brytyjskich sił lądowych.

Rzut ubezpieczenia /osłony/ korpusu armijnego. Skład - 1-2 rozpoznawcze pułki samochodów pancernych, 1-2 pułki artylerii samobieżnej, 2-3 kompanie inżynieryjne oraz skrzydło lotnictwa sił lądowych. Niekiedy może działać także brygadowa grupa pancerna z odwodu ogólnego korpusu. Wojska rzutu ubezpieczenia prowadzą działania bojowe w pasie ubezpieczeń /przesłaniania/.

Zadania: analogiczne do zadań rzutu osłony amerykańskiego korpusu armijnego. Po wykonaniu zadań przechodzą do nakazanych rejonów ześrodkowania odwodów korpusu.

Rzut ubezpieczeń dywizji pierwszego rzutu korpusu. Do tego rzutu ubezpieczeń każda brygadowa grupa pierwszego rzutu wydziela ze swojego odwodu ogólnego po kompanii piechoty, wzmocnionej plutonem czołgów i plutonem saperów lub batalionem piechoty, wzmocnionym kompanią czołgów i kompanią saperów. Rzut ubezpieczeń dywizji prowadzi rozpoznanie i działania bojowe w pasie przeszkód i zapór. Po wykonaniu zadań pododdziały tego rzutu wracają do rejonów rozmieszczenia odwodu ogólnego brygad.

Pierwszy rzut korpusu armijnego będzie najczęściej miał w swoim składzie dwie dywizje, łącznie w sile cztery-sześć brygadowych grup piechoty i pancernych. Wojska tego rzutu obsadzają pozycję brygadowych grup pierwszego i drugiego rzutu.

Zadania: zatrzymać i załamać natarcie przeciwnika w pasie przeszkód i zapór, a przynajmniej na pozycji brygadowych grup pierwszego rzutu oraz stworzyć warunki na jego całkowite zniszczenie uderzeniami broni jądrowej i kontratakiem odwodu korpuśnego.

Głębokość ugrupowania bojowego pierwszego rzutu korpusu wynosi przeciętnie 20-30 km, licząc od przedniego skraju obrony.x/

Pierwszy rzut dywizji może być w składzie od dwóch do trzech brygadowych grup piechoty. Głębokość jego ugrupowania bojowego 8-10 km.

Odwód ogólny korpusu armijnego. Skład tego odwodu mogą stanowić dwie brygadowe grupy pancerne lub dywizja w składzie dwóch-trzech brygadowych grup piechoty i pancernych. Wojska odwodu ogólnego rozśrodkowane są w pasie odwodów korpuśnych, najczęściej w odległości 40-50 km od przedniego skraju obrony.

Zadania: wykonanie kontrataku na wojska przeciwnika, który włamał się w głąb obrony i został powstrzymany na określonej pozycji obrony lub obsadzenie dodatkowego pasa przeszkód i zapór oraz pozycji odwodów korpuśnych, w celu pogłębienia obrony oraz stworzenia warunków na wykonanie kontrataku siłami odwodu operacyjnego.

---

x/ Za przedni skraj obrony należy uważać przedni skraj pozycji brygadowych grup pierwszego rzutu.

Głębokość ugrupowania bojowego odwodu ogólnego może wynosić 10-20 km. Zarówno dla walki obronnej, rozgrywanej według zasad obrony stałej lub ruchowej przyjmowane ugrupowanie bojowe związków taktycznych jest prawie jednakowe.

Odwód ogólny dywizji może występować w składzie brygadowej grupy pancernej lub piechoty, względnie dwóch pułków czołgów i dwóch batalionów piechoty. Odwód ogólny dywizji rozmieszcza się około 20-25 km od przedniego skraju obrony, na kierunku największego zagrożenia nacierającego przeciwnika. Obsadza on pozycję brygadowych grup drugiego rzutu. Zadania tego odwodu podobne do zadań odwodu ogólnego amerykańskiej dywizji.

Grupa artylerii wsparcia ogólnego korpusu, nazywana także armijną grupą artylerii /AGA/ ma najczęściej w swoim składzie dwa pułki pocisków rakietowych "Corporal" lub "Sergeant". Rozmieszcza się ona w odległości 30-40 km od przedniego skraju obrony. Poza tym w dyspozycji korpusu pozostają jeden-dwa pułki artylerii polowej ogólnego przeznaczenia. Zadania tej grupy są podobne do zadań grupy artylerii wsparcia ogólnego amerykańskiego korpusu armijnego.

Grupa artylerii wsparcia ogólnego dywizji będzie często organizowana. Jeżeli dywizja otrzyma z korpusu armijnego pułk artylerii mieszanej i jeden-dwa pułki artylerii średniej, nazywane artylerią polową ogólnego przeznaczenia, organizuje wtedy grupę artylerii wsparcia ogólnego. W skład takiej grupy wchodzą: baterie haubic 203,2 mm i baterie wyrzutni pocisków rakietowych "Honest John" oraz pułki haubic 155 mm.

Grupa ta może składać się z dwóch do czterech pułków artylerii. Organiczne pułki artylerii brygadowych grup piechoty i pancernych stanowią artylerię polową bezpośredniego wsparcia wojsk.

Grupa artylerii przeciwlotniczej korpusu armijnego. Na szczeblu organizacyjnym korpusu znajdują się zwykle dwie brygady artylerii przeciwlotniczej, które rozmieszczone są w ugrupowaniu bojowym korpusu. Każda ma w swoim składzie 5 pułków artylerii, w tym pułk przeciwlotniczych pocisków rakietowych "Thunderbird" i cztery pułki artylerii przeciwlotniczej - 40 mm armat samobieżnych.

Ponieważ z każdej grupy artylerii przeciwlotniczej dowódca korpusu przydziela do dywizji pierwszego rzutu około pułku 40 mm armat przeciwlotniczych, ostateczny skład każdej z obu korpuśnych grup będzie wynosił trzy-cztery pułki /w tym zawsze pułk wyrzutni przeciwlotniczych pocisków rakietowych "Thunderbird"/.

Zadania tych dwóch brygad artylerii przeciwlotniczej podobne do zadań grup artylerii przeciwlotniczej w amerykańskim korpusie.

Grupy artylerii przeciwlotniczej dywizji. W zależności od ilości przydzielonych do dywizji pułków 40 mm armat przeciwlotniczych, każda dywizja pierwszego rzutu będzie miała tyle grup tej artylerii ile otrzyma pułków. Bowiem każdy pułk przeciwlotniczy tworzy jedną grupę artylerii przeciwlotniczej. Przeważnie dywizja otrzymuje pułk 40 mm armat przeciwlotniczych.

Grupy artylerii przeciwlotniczej rozmieszczają się w terenie bateriami.

Zadania: osłona przed samolotami - latającymi na niskich pułapach - przede wszystkim głównego stanowiska dowodzenia, głównego ugrupowania w obronie i odwodu ogólnego. Poza tym dywizje pierwszego rzutu korzystają z osłony korpuśnych grup przeciwlotniczych pocisków rakietowych.

Odwód przeciwpancerny organizowany będzie tylko przez korpus. Skład jego - pułk przeciwpancernych pocisków rakietowych x/. Rozmieszczany w rejonie stanowiska dowodzenia korpusu armijnego.

Odwód inżynieryjny korpusu armijnego. W składzie korpuśnego odwodu inżynieryjnego mogą być 1-2 pułki inżynieryjno-saperskie. Odwód ten rozmieszcza się zwykle na pozycji odwodów korpuśnych, w odległości 30-40 km od przedniego skraju obrony.

Zadania podobne do zadań odwodu inżynieryjnego w korpusie amerykańskim.

Odwód inżynieryjny dywizji może być w składzie od 1-2 kompanii do pułku inżynieryjno-saperskiego. Rozmieszczany jest zwykle w rejonie rozśrodkowania odwodu ogólnego lub głównego stanowiska dowodzenia dywizji, względnie 15-20 km od przedniego skraju obrony.

W ugrupowaniu obronnym brytyjskich związków taktycznych nie organizuje się odwodu pancernego.

d/ Ugrupowanie bojowe francuskich związków taktycznych

Tutaj występują - pomimo pewnych różnic - elementy ugrupowania bojowego zbliżone najbardziej do praktykowanych w zachodnioniemieckich związkach taktycznych.

Rzut osłony korpusu armijnego. Skład - 2-3 rozpoznawcze pułki /w tym pułki dywizyjne/. Rozpoznawcze pułki korpusu i dywizji mogą być wzmacniane środkami przeciwpancernymi, zwłaszcza lekkimi czołgami typu AMX z wyrzutniami pocisków przeciwpancernych SS-11, wydzielonymi z odwodu brygad pierwszego rzutu. Ponadto mogą być wzmocnione samobieżną artylerią i grupą śmigłowców /6-8 śmigłowców/ uzbrojonych w środki przeciwpancerne.

Wojska rzutu osłony prowadzą bojowe działania osłonowo-opóźniające i rozpoznawcze w pasie przesłaniania /strefie działań opóźniających/.

x/ Typu "Malkara" - pociski o systemie kierowania przewodowym, montowane na pojazdach mechanicznych, zasięg 150 - 3000 m.

Po wykonaniu zadań przechodzą do rejonów rozmieszczenia odwodów danych związków taktycznych.

Rzut ubezpieczeń dywizji. W skład tego rzutu wchodzą plutony i drużyny wydzielone z batalionów pierwszego rzutu. W zasadzie każdy batalion wydziela wzmocniony pluton, a kompania pierwszego rzutu jedną drużynę.

Plutony działają w oparciu o punkty oporu na pozycji czat w odległości 1,5 - 3 km przed przednim skrajem obrony.

Drużyny działają w oparciu o gniazda oporu na pozycji czat bezpośrednich około 150 - 300 m przed przednim skrajem obrony.

Pododdziały rzutu ubezpieczeń dywizji wykonują następujące zadania: rozpoznają siły nacierającego przeciwnika, uprzedzają wojska własne o jego zbliżeniu i dezorientują jego w przebiegu linii przedniego skraju obrony i głównych punktów oporu.

Pierwszy rzut korpusu armijnego. W większości wypadków w składzie pierwszego rzutu będą dwie dywizje zmechanizowane. Głębokość ugrupowania bojowego dywizji pierwszego rzutu korpusu armijnego wynosi 25-30 km. Wojska tego rzutu obsadzają dwie pozycje obrony, organizując na nich obronę.

Pierwszy rzut dywizji. Dywizje wydzielają zazwyczaj do składu pierwszego rzutu dwie brygady zmechanizowane. Głębokość ich ugrupowania bojowego wynosi przeciętnie około 8 km. Organizują one obronę pierwszej pozycji.

Odwód ogólny korpusu armijnego. Skład tego odwodu zazwyczaj w sile dywizji pancernej. Rozmieszcza się w odległości 30-50 km od przedniego skraju obrony. Głębokość jego ugrupowania około 10 km. Obsadza on rubież odwodów korpuśnych w gotowości do wykonania kontrataku na dwóch kierunkach.

Odwód ogólny dywizji będzie z reguły w sile brygady pancernej. Rozmieszczany jest na pozycji odwodów dywizyjnych, około 15-25 km od przedniego skraju obrony. Głębokość jego ugrupowania bojowego wynosi 5-6 km.

Grupa artylerii wsparcia ogólnego korpusu armijnego. W skład jej wchodzi 5-6 dywizjonów artylerii polowej. Grupa rozmieszcza się około 12 km od przedniego skraju obrony. Dywizjony pocisków rakietowych "Honest John" mogą być w składzie tej grupy artylerii lub tworzyć oddzielne grupy rakietowe. Jeżeli tworzą oddzielne grupy rozmieszczają się 12-14 km od przedniego skraju obrony. Dywizjony "Corporal" zajmują stanowiska startowe 30-40 km od przedniego skraju obrony, zazwyczaj w rejonie ugrupowania odwodu ogólnego na rubieży odwodów korpuśnych.

Grupa artylerii wsparcia ogólnego dywizji. Skład jej będzie od 4 do 5 dywizjonów artylerii polowej i rakietowej, organicznej i przydzielonej z korpusu. Rejon stanowisk ogniowych tej grupy znajduje się zwykle 6-8 km od przedniego skraju obrony.

Organiczne pułki artylerii brygad spełniają rolę grup artylerii bezpośredniego wsparcia, rozmieszczając się około 4-5 km od przedniego skraju obrony.

Brygady pierwszego rzutu na kierunku głównego wysiłku obrony mogą otrzymać wzmocnienie w artylerii w ilości 1-2 dywizjony na brygadę. Wówczas grupa artylerii bezpośredniego wsparcia brygady może być w składzie do 3 dywizjonów artylerii.

Grupy artylerii przeciwlotniczej korpusu armijnego i dywizji.

W korpusie armijnym grupy artylerii przeciwlotniczej są organizowane z przydzielonych z armii polowej dywizjonów przeciwlotniczych pocisków rakietowych "Hawk" i etatowego korpuśnego dywizjonu 75 mm armat przeciwlotniczych. Dywizjony "Hawk" rozmieszczane są w całej strefie obrony korpusu armijnego na podobnych zasadach jak w amerykańskim. Dywizjon konwencjonalnych armat przeciwlotniczych rozmieszcza się zawsze w rejonie głównego i zapasowego stanowiska dowodzenia.

W dywizjach grupy artylerii przeciwlotniczej utworzone są z organicznych dywizjonów 40 mm armat przeciwlotniczych /24 armaty w dywizjonie/. Rozmieszczają się one bateriami w rejonie głównego stanowiska dowodzenia i stanowisk ogniowych grupy artylerii wsparcia ogólnego dywizji.

Odwody specjalne - organizowane są podobnie jak w dotychczas omawianych związkach taktycznych.

Odwód pancerny korpusu armijnego. Organizowany jest z pułków czołgów, które korpus otrzymuje jako wzmocnienie z armii polowej. Skład tego odwodu zwykle 2-3 pułki czołgów średnich. Odwód pancerny rozmieszcza się pułkami w rejonie rubieży odwodów korpuśnych, około 30-40 km od przedniego skraju obrony.

Na szczeblu dywizji nie organizuje się odwodu pancernego, natomiast tworzony jest odwód przeciwpancerny.

Odwód przeciwpancerny dywizji. Może być w następującym składzie: rozpoznawczego pułku dywizji, po wykonaniu przezeń zadań rozpoznawczych w pasie przesłaniania lub 1-2 kompanii wydzielonych z brygadowych pułków czołgów lekkich typu AMX /w jednej z kompanii tego pułku czołgi lekkie mają zamontowane przeciwpancerne wyrzutnie pocisków rakietowych/.

Odwód przeciwpancerny dywizji rozmieszcza się w rejonie pozycji odwodów dywizyjnych /około 15-25 km od przedniego skraju obrony na

przypuszczalnym kierunku największego zagrożenia przez czołgi nacierającego przeciwnika. Poza tym brygady zmechanizowane lub pancerne mogą również organizować odwody przeciwpancerne.

Odwód inżynieryjny korpusu armijnego będzie najczęściej w składzie dwóch batalionów saperów x/. Rozmieszczany jest pomiędzy pozycją odwodów dywizyjnych i rubieżą odwodów korpuśnych, około 25-30 km od przedniego skraju obrony.

Odwód inżynieryjny dywizji będzie zwykle w sile batalionu inżynieryjno-saperskiego lub dywizyjnego pułku saperów. Rozmieszcza się przed lub na pozycji odwodów dywizyjnych, około 15 km od przedniego skraju obrony.

Na zakończenie rozdziału "Ugrupowanie bojowe związków taktycznych" podana została tabela ilustrująca przeciętne odległości rozmieszczenia stanowisk dowodzenia związków taktycznych i oddziałów w działaniach obronnych.

Zawarte w tabeli liczby stanowią średnią tych odległości dla oddziałów i związków taktycznych omówionych sił lądowych czterech głównych państw kapitalistycznych.

Odległość SD od przedniego skraju obrony /w km/

Tabela 7

Oddział, związek taktyczny	Wysunięte stanowisko dowodzenia	Główne stanowisko dowodzenia	Tyłowe stanowisko dowodzenia
BZ, BPanc	2 -3	5 - 6	15-20
DZ, DPanc	8-10	15-20	25-40
Korpus armijny	12-20	20-30	30-70

x/ Po trzy kompanie każdy.

III. DZIAŁANIA OPOZNIAJACE PROWADZONE PRZEZ ZWIAZKI TAKTYCZNE

Temat ten, aczkolwiek ogólnie potraktowany, powinien znaleźć oddzielne miejsce w skrypcie omawiającym zagadnienia organizacji i prowadzenia obrony przez związki taktyczne głównych państw kapitalistycznych. Autora skryptu skłoniło do tego wiele przyczyn, z których najważniejsze są:

- rozbieżność w klasyfikowaniu tego rodzaju działań bojowych w niektórych armiach sił lądowych państw kapitalistycznych i wynikające stąd u nas nieporozumienia natury terminologiczno-klasyfikacyjnej;
- różne metody rozgrywania tych działań i przyjmowania ugrupowania bojowego.

Jeżeli chodzi o siły lądowe Stanów Zjednoczonych, to odpowiednie regulaminy wojskowe z lat 1961-1965 traktują działania opóźniające jako oddzielny rodzaj działań odwrotowych. Wynikające z tego podziału nowe zagadnienia obrony są intensywnie studiowane w toku ostatnich lat w czasie ćwiczeń dowódczo-sztabowych i manewrów z wojskami w terenie. W chwili obecnej nie można nic konkretnego na powyższy temat, jeśli chodzi o amerykańskie poglądy powiedzieć.

Związki taktyczne i oddziały Buddeswehry w działaniach opóźniających

W siłach lądowych NRF działania opóźniające regulaminy Bundeswehry rozpatrują jako samodzielny rodzaj działań bojowych. Celem tych działań jest zatrzymanie przeważających sił przeciwnika, zachowanie siły bojowej wojsk własnych i zyskanie na czasie dla zorganizowania obrony lub przejścia do przeciwuderzenia.

W toku działań opóźniających walkę prowadzi się na kolejnych rubieżach opóźniania /podobnie jak w związkach taktycznych sił lądowych Francji/ urzutowanych w głąb. Odległości pomiędzy poszczególnymi rubieżami opóźniania zależą od zamiaru dowódcy, terenu oraz posiadanych sił i środków bojowych. Z zasady odległości te będą większe, jeżeli przeciwnik ma dużą przewagę w siłach i środkach, a teren utrudnia prowadzenie tego rodzaju działań. Najczęściej dywizja Bundeswehry organizuje trzy rubieże opóźniania, każda głębokości 8-15 km. Przed każdą rubieżą opóźniania rozbudowuje się system zapór i przeszkód , przygotowując znajdujące się w danym pasie działań mosty, wiadukty, odcinki dróg, urządzenia hydrotechniczne i t.p. do zniszczenia.

Podczas prowadzenia walki na rubieżach opóźniania, ugrupowanie bojowe związków taktycznych może składać się z jednego lub dwóch rzutów. Dywizja organizuje grupę kontratakującą /odwód ogólny/ w sile

dwóch-trzech batalionów czołgów i zmechanizowanych, rozmieszczanych na drugiej rubieży opóźniania, z celem wykonywania kontrataków.

Szerokość pasów działań zwiększa się w porównaniu z obroną stałą dywizji Bundeswehry nieraz dwukrotnie i więcej. Dla związków taktycznych i pododdziałów wynosi ona:

- korpusu armijnego - 100 - 150 km;
- dywizji zmechanizowanej i pancernej - do 50 km;
- brygady zmechanizowanej - 16-25 km;
- wzmocnionego batalionu czołgów lub zmechanizowanego - 5 - 6 km.

Jak z powyższego wynika działania opóźniające mogą prowadzić pododdziały i związki taktyczne od szczebla batalionu /wzmocnionego/ do szczebla dywizji i korpusu armijnego sił lądowych NRF.

Dywizja zmechanizowana lub pancerna może prowadzić działania opóźniające całością swoich sił lub jedną brygadą. Z kolei na kierunku innej brygady danej dywizji działania opóźniające może prowadzić wzmocniony batalion czołgów lub batalion zmechanizowany. Wzmocnienie batalionu czołgów - jedna-dwie kompanie zmechanizowane, bateria samobieżnych haubic 105 mm, kompania saperów; batalionu zmechanizowanego - jedna lub dwie kompanie czołgów, bateria samobieżnych haubic 105 mm, plutonu saperów.

Korpus armijny może prowadzić walkę opóźniającą mając w pierwszym rzucie wszystkie dywizje, czyli najczęściej trzy związki taktyczne, lub na kierunku działań jednej względnie dwóch dywizji. Zależne to będzie od działania przeciwnika, warunków terenowych i otrzymanego zadania ze szczebla wyższego.

Ugrupowanie bojowe francuskiej dywizji w działaniach opóźniających składa się z podobnych elementów jak ugrupowanie w obronie stałej. Brygady pierwszego rzutu dywizji organizują zawsze z organicznych i przydzielonych sił oraz środków cztery rzuty:

- rzut opóźniający;
- rzut kontratakujący;
- rzut ubezpieczenia wycofania;
- rzut odwodu ogólnego dywizji.

Poszczególne rzuty organizowane są przez pierwszorzutowe brygady dywizji. Skład tych rzutów nie jest stały. Zanim przystąpimy do omówienia tego zagadnienia należy zaznaczyć, że rzut opóźniający wydziela ze swego składu organizacyjnego pododdziały w proporcji jeden pluton z każdej grupy mieszanej. Plutony te obsadzają drużynami gniazda lub punkty oporu na pozycji ubezpieczenia bojowego, która jest wysunięta około 500 m przed rubieżą opóźniającą.

Z kolei na przedpolu pozycji ubezpieczenia bojowego prowadzone są działania przez pododdziały pułku rozpoznawczego. Pułk ten działa w pasie szerokości do 30 km. Wzmocniony jest zwykle dywizjonem samobieżnej artylerii oraz grupą lekkiego lotnictwa /dysponującą między innymi śmigłowcami wyposażonymi w rakietową broń przeciwpancerną/.

Przechodzimy do omówienia poszczególnych rzutów organizowanych przez pierwszorzutowe brygady dywizji. Przykładowo zostanie przedstawiony jeden z wielu wariantów ugrupowania i składu niżej wymienionych czterech rzutów organizowanych przez jedną z brygad pierwszorzutowych.

Rzut opóźniający brygady działa najczęściej w składzie dwóch grup mieszanych. Pierwsza grupa może występować w sile dwóch kompanii zmotoryzowanych, dywizjonu artylerii samobieżnej, plutonów czołgów lekkich z przeciwpancernymi pociskami rakietowymi typu SS-11 i plutonu saperów. Druga grupa mieszana - kompania zmotoryzowana lub zmechanizowana, kompania czołgów, pluton czołgów lekkich z SS-11.

Obie grupy mieszane rzutu opóźniającego brygady prowadzą działania opóźniające w oparciu o rubież /pozycje/ opóźniania, znajdującą się średnio 6-10 km przed pozycją rzutu kontratakującego.

Każda z grup mieszanych rzutu opóźniającego obsadza odcinek działań, który rozbudowany jest systemem punktów oporu, jednak słabiej niż w obronie stałej. Szerokość takiego odcinka może wynosić,w zależności od składu danej grupy mieszanej i warunków terenowych,od 3-4 km do 6-8 km. Pomiędzy obu odcinkami obrony w działaniach opóźniających grup mieszanych lub na skrzydle którejś z nich działa przeważnie kompania rozpoznawcza. Szerokość luk między grupami mieszanymi wynosi przeciętnie 1-2 km. W lukach tych stawiane są zapory inżynieryjne i pola minowe. Szerokość odcinka działań rzutu opóźniającego brygady wynosi średnio od 10 do 14 km.

Rzut kontratakujący brygady może być w składzie jednej lub dwóch grup mieszanych. Najczęściej skład grupy mieszanej tego rzutu przedstawia się następująco: jedna-dwie kompanie zmechanizowane, kompania czołgów /średnich/, pluton czołgów lekkich z przeciwpancernymi pociskami rakietowymi SS-11.

Rzut kontratakujący obsadza rejony obrony na pozycji w odległości 6-10 km i więcej,za rubieżą rzutu opóźniającego w gotowości do wykonania kontrataku na dwóch kierunkach. W ugrupowaniu tego rzutu znajduje się zawsze sztab brygady.

Rzut ubezpieczenia wycofania brygady organizowany jest przeważnie w sile jednej grupy mieszanej. Skład: jedna-dwie kompanie zmotoryzowane, kompania zmechanizowana lub kompania czołgów, dywizjon artylerii

kompania saperów i pluton czołgów lekkich SS-11. Rzut ten działa na rubieży ubezpieczenia wycofania, która znajduje się około 6-8 km za pozycją rzutu kontratakującego i 5-7 km przed pozycją odwodów dywizyjnych.

Wojska tego rzutu zajmują odpowiednie rejony obrony. Zadaniem ich jest zabezpieczyć wycofanie się z walki rzutu opóźniającego i kontratakującego, powstrzymanie nacierającego przeciwnika na określony czas w zaplanowanym rejonie w celu umożliwienia wykonania nań uderzenia atomowego i artyleryjskiego oraz kontrataku odwodem ogólnym dywizji.

Rzut odwodu ogólnego dywizji. Te elementy ugrupowania bojowego dywizji są podobne do tych, które organizuje się w obronie stałej. Odwód dywizyjny w sile dwóch-czterech pułków zmechanizowanych i czołgów oraz pułku artylerii rozmieszcza się w rejonie pozycji odwodu ogólnego dywizji w odległości 25-40 km od przedniego skraju pozycji rzutu opóźniającego. Średnio 2-3 km za odwodem ogólnym rozbudowane są główne stanowiska ogniowe dywizyjnej grupy artylerii ogólnego wsparcia /dwa-trzy dywizjony/ oraz przygotowane główne stanowiska startowe wyrzutni pocisków rakietowych "Honest John".

Załączone w skrzypcieschematy ilustrują ugrupowanie bojowe i prowadzenie działań opóźniających przez zachodnioniemiecką i francuską dywizję zmechanizowaną.

Brytyjczycy nie omawiają w swoich regulaminach tego rodzaju działań.

Francuskie regulaminy wojskowe zaliczają działania opóźniające do obrony, traktując je jako jeden z jej rodzajów, co już podkreślano w poprzednich rozdziałach.

IV. PROWADZENIE WALKI OBRONNEJ PRZEZ ZWIĄZKI TAKTYCZNE

W myśl ogólnie przyjmowanego planowania walki obronnej związków taktycznych głównych państw kapitalistycznych, rozróżnia się - pomimo różnych nieraz określeń - zasadniczo trzy etapy walki:

- walka w strefie osłony i w pasie przesłaniania;
- walka o przedni skraj obrony;
- walka w głębi obrony.

Jedynym wyjątkiem są Brytyjczycy, którzy w regulaminach swoich rozróżniają cztery etapy walki , aczkolwiek w praktyce można je zredukować do trzech etapów:

- walka w pasie przesłaniania;
- walka o utrzymanie głównego pasa przeszkód i zapór;
- walka o ustabilizowanie frontu /powstrzymanie natarcia w głębi obrony/;
- wykonanie kontrataku.

Według ogólnych zasad podziału walki obronnej na etapy, drugi i trzeci etap walki u Brytyjczyków będzie odpowiednikiem drugiego etapu ogólnie przyjmowanego, czyli walki o przedni skraj obrony /w myśl terminologii wojskowej regulaminów amerykańskich i zachodnioniemieckich/.

a/ Walka w strefie osłony i pasie przesłaniania

W wypadku organizowania obrony bez styczności z przeciwnikiem lub w początkowym okresie wojny organizuje się zawsze walkę na przedpolu obrony /w strefie osłony i pasie przesłaniania/. W strefie osłony prowadzą działania bojowe oddziały i związki taktyczne /rozpoznawcze pułki pancerne, pułki czołgów oraz brygady i dywizje pancerne/ wydzielone przez korpusy armijne, a nieraz i armie polowe. Wojska rzutu osłony prowadzą na poszczególnych rubieżach strefy osłony walkę opóźniającą i rozpoznanie ugrupowania podchodzącego przeciwnika aż do rubieży pasa przesłaniania, poczem przechodzą w nakazane rejony ześrodkowania odwodów korpuśnych oraz armijnych. Z kolei walkę z podchodzącym przeciwnikiem podejmują oddziały i pododdziały rzutu ubezpieczeń dywizji pierwszego rzutu znajdujące się na poszczególnych pozycjach pasa przesłaniania dywizji i prowadzą ją aż do pozycji ubezpieczeń bezpośrednich.

Zarówno wojska rzutu osłony jak i rzutu ubezpieczeń, dysponujące dużą ruchliwością oraz wsparte ogniem artylerii ze stanowisk ogniowych wysuniętych przed przedni skraj obrony jak i artylerii bezpośredniego wsparcia, mogą - ich zdaniem - z powodzeniem wykonać postawione im zadania, polegające nie tylko na rozpoznaniu ugrupowania i ustaleniu zarysowującego się kierunku głównego uderzenia, lecz także na

powstrzymaniu, opóźnianiu oraz dezorganizowaniu i dezorientowaniu podchodzących wojsk przeciwnika.

Związki taktyczne, oddziały i pododdziały rzutu osłony i ubezpieczeń prowadzą więc działania o charakterze osłonowo-opóźniającym i stosują przy tym często lokalne kontrataki.

Poza tym wojska rzutu osłony korzystają ze wsparcia lotnictwa. Wsparcie lotnicze rzutu osłony i ubezpieczeń przeprowadza się drogą zawczasu zaplanowanych uderzeń z powietrza na ważne węzły dróg, drożni; mosty, wiadukty i inne obiekty oraz na specjalne żądanie na takie cele jak elementy ugrupowania bojowego podchodzącego przeciwnika /te ostatnie na podstawie rozpoznania już w toku działań/. Lotnictwo prowadzi, noezależnie od ciągłego rozpoznania pola walki także walkę środkami napadu jądrowego i przeciwpancernego na kolumny wojsk pancernych i zmechanizowanych przeciwnika, jego artylerię i broń jądrową.

Z momentem podchodzenia sił i środków przeciwnika do przedniego skraju obrony, główne zadanie broniących się wojsk polega na niedopuszczeniu do przełamania obrony z marszu. Gdy natarcie przeciwnika zostanie zatrzymane przed przednim skrajem obrony, wówczas szczególnie intensyfikuje swoją działalność rozpoznanie wszystkich rodzajów wojsk w celu dokładnego i definitywnego ustalenia oraz potwierdzenia wiadomości o zgrupowaniach uderzeniowych przeciwnika i gotowości jego wojsk do natarcia. W tej sytuacji w zależności od ilości, jakości i szybkości uzyskanych wiadomości o przeciwniku może być wykonane lotnicze, rakietowo-jądrowe i artyleryjskie kontrprzygotowanie. Celem takiego kontrprzygotowania jest zerwanie natarcia lub przynajmniej poważne osłabienie i opóźnienie pierwszego uderzenia wojsk nacierającego przeciwnika. W kontrprzygotowaniu bierze udział lotnictwo, wyrzutnie pocisków rakietowych i artyleria. W toku jego wykonywania mogą być stosowane uderzenia bronią jądrową. Jeżeli w rezultacie kontrprzygotowania osiągnięto zerwanie natarcia przeciwnika, to pod koniec jego trwania albo krótko po zakończeniu może być wykonane kontruderzenie na porażone i obezwładnione wojska przeciwnika znajdujące się na podstawach wyjściowych do natarcia. Kontruderzenie przed własny skraj obrony wykonywane jest na głębokość 15-30 km, w celu całkowitego rozbicia i zniszczenia głównych sił przeciwnika. Wykonują je z zasady odwody korpusu armijnego, samodzielnie lub z częścią wojsk pierwszego rzutu. Siły kontruderzające - w myśl poglądów amerykańskich - mogą po wykonaniu zadania zająć nową rubież obrony na przedpolu dotychczasowej lub rozwijać dalej, niż zaplanowano kontruderzenie, względnie przejść na danym kierunku do natarcia albo też wycofać się do rejonów poprzednio zajmowanych. Będzie to zależało od konkretnych warunków pola walki i rozwijającej się

sytuacji w rezultacie kontrprzygotowania i kontruderzenia.

Pierwszy etap walki, który rozpoczyna się od momentu nawiązania bezpośredniego kontrataku bojowego z podchodzącymi siłami przeciwnika przez wojska rzutu osłony lub ubezpieczeń: kończy się na ogniowym przygotowaniu przezeń natarcia na obronę.

b/ Walka o przedni skraj w obronie stałej lub o skanalizowanie i zlokalizowanie natarcia w zaplanowane rejony "worków atomowych"

Walka o przedni skraj rozpoczyna drugi etap działań obronnych. Rozpoczyna się on ogniowym przygotowaniem natarcia przez przeciwnika i trwa do chwili powzięcia decyzji przez dowódcę odnośnego szczebla organizacyjnego na użycie odwodu ogólnego dywizyjnego - dla dywizji, korpuśnego - dla korpusu armijnego.

Z momentem rozpoczęcia przez przeciwnika ogniowego i atomowego przygotowania natarcia wojsko znajdujące się w obronie kryje się w okopach i schronach.

Na stanowiskach pozostają jedynie obserwatorzy i dyżurne środki ogniowe. Po zakończeniu ogniowego przygotowania natarcia wojska wychodzą z ukryć i zajmują jak najszybciej zawczasu przygotowane stanowiska ogniowe otwierając ogień do przeciwnika, który rozpoczął atakowanie przedniego skraju. W tym czasie cały wysiłek obrony koncentruje się na załamaniu natarcia przed przednim skrajem obrony. W związku z tym do walki wprowadza się wszystkie możliwe środki ogniowe w celu stworzenia przed przednim skrajem obrony jak największego natężenia ognia.

W wypadku włamania się wojsk przeciwnika w przedni skraj obrony na poszczególnych kierunkach, kompanie broniące czołowych punktów oporu usiłują zahamować tempo natarcia i nie dopuścić do pogłębienia dokonanych wyłomów oraz niszczą nieprzyjaciela ogniem i gwałtownymi lokalnymi kontratakami.

Jeżeli natarcie przeciwnika nie zostanie zatrzymane przez kompanie i bataliony pierwszego rzutu, wycofują się one i obsadzają zapasowe rejony obrony. Tym samym stwarzają one warunki do użycia odwodów brygadowych.

W myśl założeń walki obronnej u Brytyjczyków uważa się, że powstają możliwości rozstrzygnięcia walki na korzyść obrony już w głównym pasie przeszkód i zapór. Warunki ku temu zaistnieją wtedy - piszą oni - gdy przeciwnik zmuszony zostanie do zagęszczenia ugrupowania bojowego nacierających wojsk w tym pasie. W wypadku przełamania tego pasa przez nacierającego przeciwnika wojska obrony prowadzą dalej walkę na pozycji brygadowych grup pierwszego rzutu, dążąc do zadania mu jak największych strat, przez co stwarzają dogodne warunki dla użycie odwodu ogólnego dywizji.

Współczesne poglądy zachodnie głoszą, że jeżeli natarcie przeciwnika przeprowadzone będzie znacznymi siłami zmechanizowanymi i pancernymi, wsparte bronią jądrową, wówczas będą małe szanse na zatrzymanie jego wojsk przed lub na przednim skraju. Przełamanie z marszu obrony na współczesnym polu walki jest uważane - według poglądów zachodnich teoretyków wojskowych - za częste zjawisko w działaniach bojowych na współczesnym polu walki.

W obronie ruchowej w tym etapie walki główny wysiłek rzutu powstrzymującego skierowany jest na skanalizowanie natarcia /podstawowych sił/ przeciwnika w zaplanowane lub przygotowane rejony tzw. "worków atomowych". Ostatecznym celem tego jest stworzenie warunków na wykonanie zmasowanych uderzeń bronią jądrową i kontrataku grupy uderzeniowej dla całkowitego zniszczenia głównych sił przeciwnika, które wdarły się w głąb obrony.

c/ Walka w głębi obrony

Trzeci etap walki obronnej rozpoczyna się dla związków taktycznych z chwilą powzięcia przez odnośnego dowódcę decyzji na użycie odwodów danego szczebla organizacyjnego /dywizyjnego - dla dywizji, korpuśnego - dla korpusu armijnego/.

Dla dywizji ten etap walki rozpoczyna się z momentem, gdy dowódca dywizji powziął i realizuje decyzję na użycie odwodów dywizyjnych. Odwody te rozmieszczone są w odległości średnio 25-35 km od przedniego skraju obrony.

Siły odwodu będą wprowadzane do walki z zasady z rubieży /pozycji/ odwodów dywizyjnych, czyli średnio 20-30 km od przedniego skraju obrony. Droga, która zostaje do pokonania przez odwód ogólny lub grupę uderzeniową z rejonów ześrodkowania do rubieży rozwinięcia, będzie przeciętnie wynosić około 10-15 km. Na przebycie drogi tej długości potrzeba około 30 minut. Biorąc jeszcze pod uwagę czas potrzebny na sprecyzowanie zadań, przekazanie ich do wykonawców i t.d. - odwód dywizyjny /grupa uderzeniowa/ może rozpocząć kontratak za około jedną godzinę od powzięcia decyzji przez dowódcę na jego wykorzystanie.

Odwód ogólny /grupa uderzeniowa/ dywizji w zależności od składu i sposobu użycia oraz terenu może wykonać kontratak na odcinku szerokości 4-8 km. Kontratak będzie poprzedzony uderzeniami jądrowymi i ogniem artylerii ogólnego wsparcia. Jeżeli siły przeciwnika okażą się zbyt duże lub gdy nieprzyjaciel włamie się na kilku kierunkach i nie będzie możliwości odrzucenia go oraz zatrzymania, czyli spełnienia warunków kontrataku, dywizja całością sił /w tym odwodów - ogólnego i specjalnych/ przechodzi do obrony lub działań opóźniających, oczywiście za zgodą dowódcy korpusu armijnego. Zadanie dywizji pierwszego rzutu w tej sytuacji polega teraz głównie na stworzeniu dogodnych warunków na wykonanie kontrataku

odwodów korpusu armijnego. Jednocześnie z tą chwilą odpowiedzialność za ostateczny rezultat obrony przyjmuje dowódca korpusu armijnego.

Kontrataki brygadowe i dywizyjne stosowane są bardzo często, zarówno w dywizjach amerykańskich, zachodnioniemieckich jak i francuskich /na podstawie ćwiczeń i manewrów/. Natomiast według dotychczas obowiązujących w teorii poglądów brytyjskich kontratak odwodami dywizji będzie miał miejsce tylko w sporadycznych wypadkach. W praktyce jednak Brytyjczycy zaczynają się wzorować na zasadach głównych sojuszników NATO.

Z kolei dla korpusu armijnego trzeci etap walki rozpoczyna się - jak wspomniano - z chwilą powzięcia przez dowódcę tego związku taktycznego decyzji na użycie odwodu ogólnego /grupy uderzeniowej/. W obronie stałej odwód ogólny może być użyty, w zależności od rozwoju sytuacji bojowej na polu walki, do kontrataku lub obsadzenia pasa rozmieszczenia odwodów korpuśnych w celu pogłębienia obrony.

W obronie ruchowej odwody korpuśne /zazwyczaj dwie dywizje/[x] jako grupa uderzeniowa, przewidziane są do wykonania kontrataku na wojska przeciwnika, które znalazły się w rejonie przygotowanego "worka atomowego" lub dwóch takich rejonów. Za najdogodniejszy czas wykonania uderzeń jądrowych i rozpoczęcia kontrataku uważa się sytuację, gdy nacierający wprowadził do walki swoje drugie rzuty taktyczne i nie zdążył się umocnić na opanowanej rubieży, lub kiedy natarcie jego zatrzymano. Kontratak korpuśnej grupy uderzeniowej poprzedzony będzie uderzeniami broni jądrowej oraz wsparty ogniem artylerii polowej i uderzeniami lotnictwa szturmowo-bombowego. Każda z dywizji grupy uderzeniowej kontratakuje w pasie szerokości 10-20 km. W zasadzie grupa uderzeniowa wykonuje kontratak na dwóch kierunkach, niemniej mogą zaistnieć wypadki kontrataku na trzech kierunkach - od czoła i skrzydeł wojsk przeciwnika.

W kontrataku korpuśnej grupy uderzeniowej w obronie ruchowej, jak i odwodu ogólnego w obronie stałej mogą wziąć udział odwody - inżynieryjny i pancerny.

Odwód ogólny lub grupa uderzeniowa po wykonaniu zadania w kontrataku przechodzą najczęściej do obrony opanowanej rubieży. Regulaminy wojskowe armii amerykańskiej i zachodnioniemieckiej zalecają w takich wypadkach prędkie zluzowanie dywizji pancernej i jak najszybsze przejście jej do odwodu ogólnego lub ponownie odtwarzanej grupy uderzeniowej.

W czasie wykonywania kontrataku pas rozmieszczenia odwodu ogólnego lub grupy uderzeniowej jest zazwyczaj obsadzany przez rozpoznawczy pułk pancerny lub inne, wydzielone do tego zadania oddziały.

W sytuacji bojowej, gdy kontratak odwodu ogólnego /grupy uderzeniowej/ stanie się niemożliwy lub jest nieceloway, wówczas przechodzi się

---

x/ W tym jedna pancerna, lub jedna dywizja pancerna i dwie brygady zmechanizowane.

tymi siłami i środkami do obrony nakazanego pasa na ogólnych zasadach walki obronnej.

Z momentem, w którym dowódca korpusu armijnego wykorzysta swój odwód ogólny /grupę uderzeniową/, kończy się dla korpusu armijnego trzeci etap walki w tym sensie, że odpowiedzialność za dalszy przebieg walki obronnej oraz decydujący wpływ na nią przechodzą w ręce dowódcy armii polowej.

Może zaistnieć również taka sytuacja na polu walki, gdy dowódca korpusu armijnego nie otrzyma zezwolenia od dowódcy armii polowej na wykonanie kontrataku na szczeblu danego związku taktycznego. Natomiast dostanie rozkaz wzięcia udziału swoimi siłami w organizowanym przeciwuderzeniu odwodami armijnymi.

W N I O S K I :

1. Cechą charakterystyczną poglądów zachodnich na obronę na współczesnym polu walki jest dążenie do stworzenia dogodnych warunków w toku walki obronnej w celu zniszczenia wojsk nacierającego przeciwnika przed przednim skrajem lub w głębi obrony, a nie walka o utrzymanie terenu za wszelką cenę.
2. Obrona ruchowa jest stosowana w praktyce ćwiczeń i manewrów wojsk NATO wraz z obroną stałą, jednak prymat obrony ruchowej wyraźnie się zaznacza.
3. Szczególnie mocno podkreśla się konieczność tworzenia silnych i ruchliwych, przeważnie pancernych odwodów ogólnych w związkach taktycznych, którym przypisuje się główną rolę w rozbiciu i zniszczeniu przeciwnika prowadzącego natarcie.
4. Silnie eksponowane ostatnio na Zachodzie jest zagadnienie używania także w walce obronnej taktycznych desantów powietrznych i grup dywersyjnych w celu hamowania, dezorganizowania natarcia przeciwnika oraz niszczenia wyrzutni rakietowych, artylerii i urządzeń tyłowych w ugrupowaniu nacierającego przeciwnika.
5. Zasada szerokiego rozśrodkowania sił i środków zarówno wzdłuż frontu jak i w głąb obrony ma swoje dodatnie, lecz i ujemne strony dla wojsk znajdujących się w obronie. Bowiem duże rozśrodkowanie wzmacnia odporność obrony na uderzenia jądrowe, jednakże powstałe w związku z tym luki pomiędzy pododdziałami, oddziałami, punktami oporu i rejonami obrony stwarzają dla nacierającego większe możliwości łatwiejszego przenikania w głąb obrony na określonych kierunkach.
6. W związkach taktycznych sił lądowych głównych państw kapitalistycznych przywiązuje się duże znaczenie do współdziałania z lotnictwem taktycznym wspierającym bezpośrednio działania obronne.

7. Często występują znaczne różnice pomiędzy teorią a praktyką wojskową w armiach zachodnich, o czym należy pamiętać i śledzić na bieżąco zmiany zachodzące zarówno w poglądach jak i praktyce.
8. Manewry i ćwiczenia wojsk chociaż prowadzone są nieraz z użyciem tylko broni konwencjonalnej, zawsze jednak uwzględnia się zagrożenie uderzeń jądrowych.

OPRACOWAŁ

ppłk dypl. St. SZYMANSKI

Odbito w 60 egz.
Egz. nr 1-60 Bibl.Tajna
Wyk. Szymański - ppłk
Druk. ZU
Nr ks. 03070/WW
Kor. J.S.

B I B L I O G R A F I A

1. KROTKI INFORMATOR O SIŁACH ZBROJNYCH STANOW ZJEDNOCZONYCH. Nr bibl. 011069; Wyd. Zarządu II Sztabu Generalnego, 1965 r.
2. INFORMATOR O SIŁACH ZBROJNYCH NIEMIECKIEJ REPUBLIKI FEDERALNEJ. Nr bibl. 010521; Wyd. Zarządu II Sztabu Generalnego, 1964 r.
3. ZASADY UŻYCIA ZWIAZKOW TAKTYCZNYCH BUNDESWEHRY W DZIAŁANIACH BOJOWYCH. Nr bibl. PF/11296; Wyd. Zarządu II Sztabu Generalnego, 1965 r.
4. INFORMATOR O SIŁACH ZBROJNYCH WIELKIEJ BRYTANII. Nr bibl. 011572; Wyd. Zarządu II Sztabu Generalnego, 1966 r.
5. KROTKI INFORMATOR O SIŁACH ZBROJNYCH FRANCJI. Nr bibl. 010474; Wyd. Zarządu II Sztabu Generalnego, 1964 r.
6. VADEMECUM - OPERACYJNO-TAKTYCZNE O ARMIACH OBCYCH. Nr bibl. 09626; Wyd. Zarządu II Sztabu Generalnego, 1963 r.
7. PRZEGLAD INFORMACYJNY Nr 8/1962 - NOWA TAKTYKA OBRONY, strona 114.
8. BRYGADA ZMECHANIZOWANA BUNDESWEHRY W OBRONIE STAŁEJ, WPŻ 3/1963 r.
9. ZASADY UŻYCIA KORPUSU ARMIJNEGO WIELKIEJ BRYTANII W OBRONIE RUCHOWEJ W POCZATKOWYM OKRESIE WOJNY - Biuletyn Informacyjny nr 3/43. Nr bibl. 08722.
10. DYWIZJA ZMECHANIZOWANA BUNDESWEHRY W PODSTAWOWYCH RODZAJACH DZIAŁAN BOJOWYCH - Myśl Wojskowa nr 11/1962 r. str. 88.
11. NIEKTORE ASPEKTY PROWADZENIA DZIAŁAN KONWENCJONALNYCH W WARUNKACH ZAGROŻENIA JADROWEGO WEDŁUG POGLADOW ZACHODNICH - WPŻ 1/1966 r.

Załącznik 1

Tabela 8

NIEKTÓRE DANE TAKTYCZNO-TECHNICZNE POCISKÓW RAKIETOWYCH I DZIAŁ ARTYLERII ATOMOWEJ SIŁ LĄDOWYCH GŁÓWNYCH PAŃSTW KAPITALISTYCZNYCH

Nazwa pocisku rakietowego lub artylerii atomowej	Niektóre dane taktyczno-techniczne pocisku klasy ziemia-ziemia i artylerii atomowej	Typ i moc głowicy pocisku w KT	Czas rozwinięcia na SO lub startowych	Odległość rejonu rozmieszczenia SO lub startowych od przedniego skraju w natarciu	Wymiary SO artylerii lub stanowisk startowych wyrzutni pocisków rakietowych	Gdzie występuje /na jakim szczeblu organiz./	Uwagi ogólne
1	2	3	4	5	6	7	8
Haubica 203,2 mm	pocisk artyleryjski zasięg ok. 17 km	konwencjonalna i atomowa 1,5-2 KT	-	bateria ok.4 km, dywizjon ok.6-8 km.	baterii-2 km dywizjonu -4-8 km^2	dywizje i korpusy armijne	
Armata 175 mm	pocisk artyleryjski zasięg ok.28-32 km	konwencjonalna i atomowa	-	dywizjon 8-12 km	-	-	
Armata 280 mm	pocisk artyleryjski zasięg ok.28-29 km	atomowa-2,8, 17 i 45 KT	-	Dywizjon 6-10 km	baterii $2\ km^2$ dywizjonu ok. 6-8 km^2	korpusy armijne armie polowe	Ma być wycofana z uzbrojenia całkowicie.

1	2	3	4	5	6	7	8
DAVY CROCKET	pocisk taktyczny ciężar 22,6 kg, całkowity zasięg maksymalny 5 i 8 km. Obsługa 3-5 ludzi, niekierowany	konwencjonalna i atomowa 0, 1 KT.	ok.2-3 min.	sekcja /3 wyrzutnie/ 1-2 km	sekcji kilkadziesiąt m^2 do kilkuset m^2	bpz,bcz	a/ ciężka wyrzutnia 170-180 kg zasięg 8 km b/ lekka wyrzutnia 70-90 kg zasięg 5 km
ŁACROSSE	pocisk taktyczny prędkość 1300 km na godz, ciężar 1025 kg, całkowity zasięg maks.32 km zasięg min. 16 km kierowany radiem	konwencjonalna i atomowa 2 do 10 KT	15-20 min.	bateria ok.6 km dywizjon 8-10 km	baterii ok. 0,8 km^2, dywizjonu ok. 1,5 km^2	dywizje i korpusy armijne	
LITTLE JOHN	pocisk taktyczny prędkość 1600 km na godz. Ciężar całkowity 365 kg. Zasięg maks.18 km, zasięg min. 3,5 km, pułap 5-8 km	konwencjonalna chemiczna i atomowa do 1-1,5KT	10-30 min.	bateria 3-4 km	baterii ok.0,6 km^2	dywizje i brygady pow.-des.	
HONEST JOHN	pocisk taktyczny prędk. ok.2000 km na godz. Ciężar 2780 kg całkowity zasięg maks.25-30 km,zasięg min.6-8 km, niekierowany	konwencjonalna chemiczna,biologiczna i atomowa 2,5; 28; 47 KT	ok.60 min.	bateria ok. 6 km dywizjony 8-10 km	baterii ok.0,8 km^2 dywizjonu 1,5-2 km^2	dywizje i korpusy armijne	

1	2	3	4	5	6	7	8
SLIM JOHN /ulepszona wersja HJ/	pocisk taktyczny, prędkość ponad 2000 km/godz. ciężar 2140 kg, całkowity zasięg maks. 40 km, zasięg min. 6-8 km, pułap 8-9 km niekierowany	Jak u HJ, moc głowicy, niektóre źródła podają 2-30 KT	poniżej 60 min.	jak wyżej	jak wyżej	dywizje i korpusy armijne	
BLUE WATER	pocisk operacyjno-taktyczny. prędkość ..... ciężar całkowity ..... zasięg maks.150-160 km bezwładnościowy	konwencjonalna i atomowa powyżej 20 KT	ok.10 min.	dywizjon 30-40 km	w przybliżeniu prawdopodobnie do norm dla "Corporal"	grupa armii i planowane do korpusów armijnych	brytyjski, zaczął wchodzić na uzbrojenie w 1964 r. ma u nich zastąpić "Corporal"
SERGEANT	pocisk operacyjno-taktyczny, prędkość 3700 km/godz. ciężar 54500 kg całkowity, zasięg ok. 140 km, bezwładnościowy	atomowa do 20 KT	ok.30 min	30-40 km	prawdopodobnie ok. 46-48 km^2	armia polowa i korpusy armijne	ma zastąpić pociski "Corporal"
CORPORAL	pocisk operacyjno-taktyczny, prędkość 3700 km/godz, ciężar 5130 kg całkowity zasięg około 125 km, bezwładnościowy	atomowa 2,5, 9,28, 47 KT	2-3 godz	dywizjon 30-50 km	dywizjonu ok.46-48 km^2	armia polowa i korpusy armijne	

1	2	3	4	5	6	7	8
RED-STONE	pocisk operacyjny, prędkość 5300 km/godz, ciężar 28000 kg całkowity zasięg maks. 320 km, bezwładnościowy	konwencjonalna oraz jądrowa 350 KT, 3800 KT	3 godz	65-90 km	-	grupa armi i armia polowa	zostanie zastąpiony pociskiem "Pershing"
PERS-HING	pocisk operacyjny, prędkość 4800 km/godz, ciężar 16000 kg całkowity zasięg maks. 560-640 km, bezwładnościowy	jądrowa 1000-1500 KT	10 min.	80-100 km	-	grupa armii i armia polowa	

Uwagi uzupełniające do powyższej tabeli:

1. Długość i średnica pocisków rakietowych: Pershing - 10,3 m i ok. 1 m; Redstone - 21,3 m i 1,7 m; Corporal - 13,7 m i 0,76 m; Sergeant - 10,6 m i 0,78 m; Blue Water - 7,6 m i 0,76 m; Honest John - 8,3 m i 0,76 m; Slim John - 7,9 m i 0,76 m; Little John - 4,4 m i 0,32 m; Lacrosse - 5,8 m i 0,52 m; Davy Crockett - 0,76 m i 0,13 m.

2. Szybkostrzelność niektórych wyrzutni pocisków rakietowych: Redstone - 2-3 pociski na dobę; Corporal - po 1,5 godziny na ten sam cel, po 2 godzinach na nowy cel, ale z tego samego SO; Honest i Slim John - 2 pociski na godzinę z jednego stanowiska startowego; Lacrosse - 4 pociski w ciągu pierwszej godziny z tego samego stanowiska startowego.

Załącznik 2

Tabela 9

NIEKTORE DANE TAKTYCZNO-TECHNICZNE SRODKOW OGNIOWYCH KONWENCJONALNEJ ARTYLERII POLOWEJ SIŁ LADOWYCH GŁOWNYCH PANSTW KAPITALISTYCZNYCH

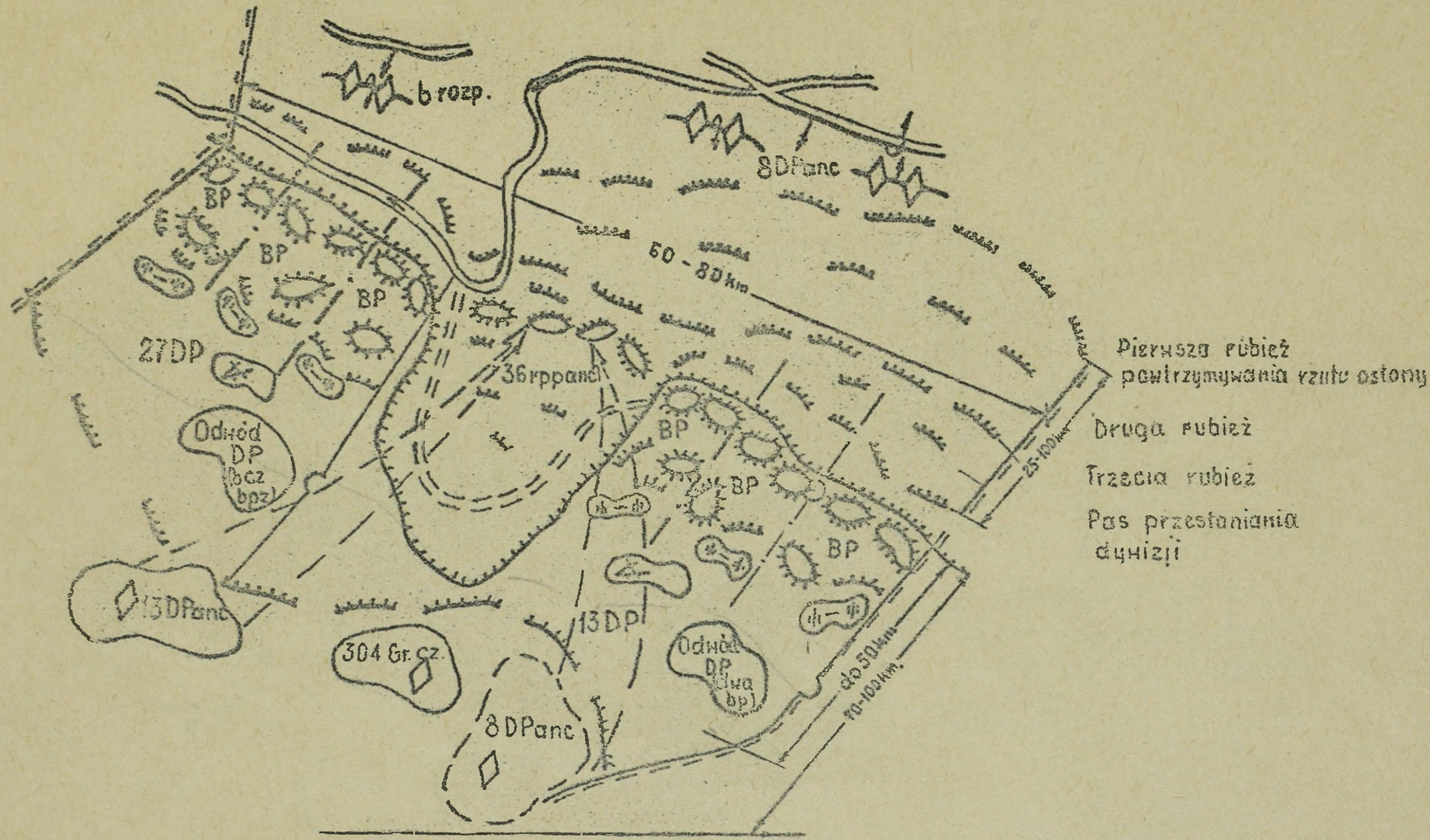
Rodzaj sprzętu i rok wprowadzenia na uzbrojenie wojsk	Kaliber	Obsługa	Ciężar /w położeniu bojowym/ w kg	Donośność maksymalna w metrach	Szybkostrzelność strz/min.
1	2	3	4	5	6
	STANY ZJEDNOCZONE AP x/				
moździerz M-29-1951 r.	81 mm	8	48,5	3600	18
moździerz M-30-1951	106,7 mm	8	284	5900	5
haubica M-2A2	105 mm	9	2250	11200	4
haubica M-1A2-1943	155 mm	9	5450	15000	3
haubica M-2-1946	203,2 mm	19	13800	16900	1-0,5
haubica samobieżna M55-1955	203,2 mm	19	42600	16500	1
haubica M-1-1942	240 mm	19	29300	23000	1/2 min.
armata T1-1955	280mm	-	42600	28800	1/4 min.
haubica samobieżna M-37-1946	105 mm	7	20800	11200	4
haubica samobieżna M-52-1955 oraz M-52A1-1956	105 mm	5	24800	-	-
haubica samobieżna M-41-1950	155 mm	8	22000	14600	2
haubica samobieżna M-44-1953 oraz M-44A1-1955	155 mm	5	28400	-	-
armata T-235-1963	175 mm	-	44000	25000-32000	-
armata samobieżna M-53-1956	155 mm	6	44400	23300	-
działo bezodrzutowe	106,7 mm	5	219	7680 /skuteczny ogień w granicach 2000 m/	5

x/ Większość sprzętu i uzbrojenia artylerii polowej przedstawionego w tej tabeli znajduje się na wyposażeniu wojsk Bundeswehry.

1	2	3	4	5	6
		WIELKA BRYTANIA			
moździerz 81 mm	81,5 mm	3	57	2500	15-20
moździerz 106 mm	106,7 mm	5	125	3700	10-12
armato-haubica 87 mm-1939	87,6 mm	6	1800	12200	5
armata 114 mm MU-2-1939	114,3 mm	10	5370	18750	2
armato-haubica 140 mm	139,9 mm	13	10300	18700	1
haubica 183 mm MU-4-1939	182,9 mm	13		17900	2
działo bezodrzutowe Mobat	120 mm	4	760	skuteczny ogień 800 - 1000 m	6
haubica 105 mm, 155 mm i 203,2 mm	jak amerykańskie				
	F R A N C J A				
moździerze 81-1944	81 mm	3	63,4	2200	18
moździerze 120 ARE-1951	120 mm	6-7	503	6900	10
moździerze 120 brandt-1950	120 mm	7	430	6800	10
haubice 105 M-50-1950	105 mm	5	2700	14000	10
haubice 155 M-50-1950	155 mm	-	7950	18000	3
działo bezodrzutowe 75	75 mm	-	70,2	6800	10
haubice 203,2 mm	Dane patrz uzbrojenie wojsk Stanów Zjednoczonych				

Schemat ugrupowania bojowego korpusu armijnego Stanów Zjednoczonych na tle struktury obrony ruchowej /wariant/

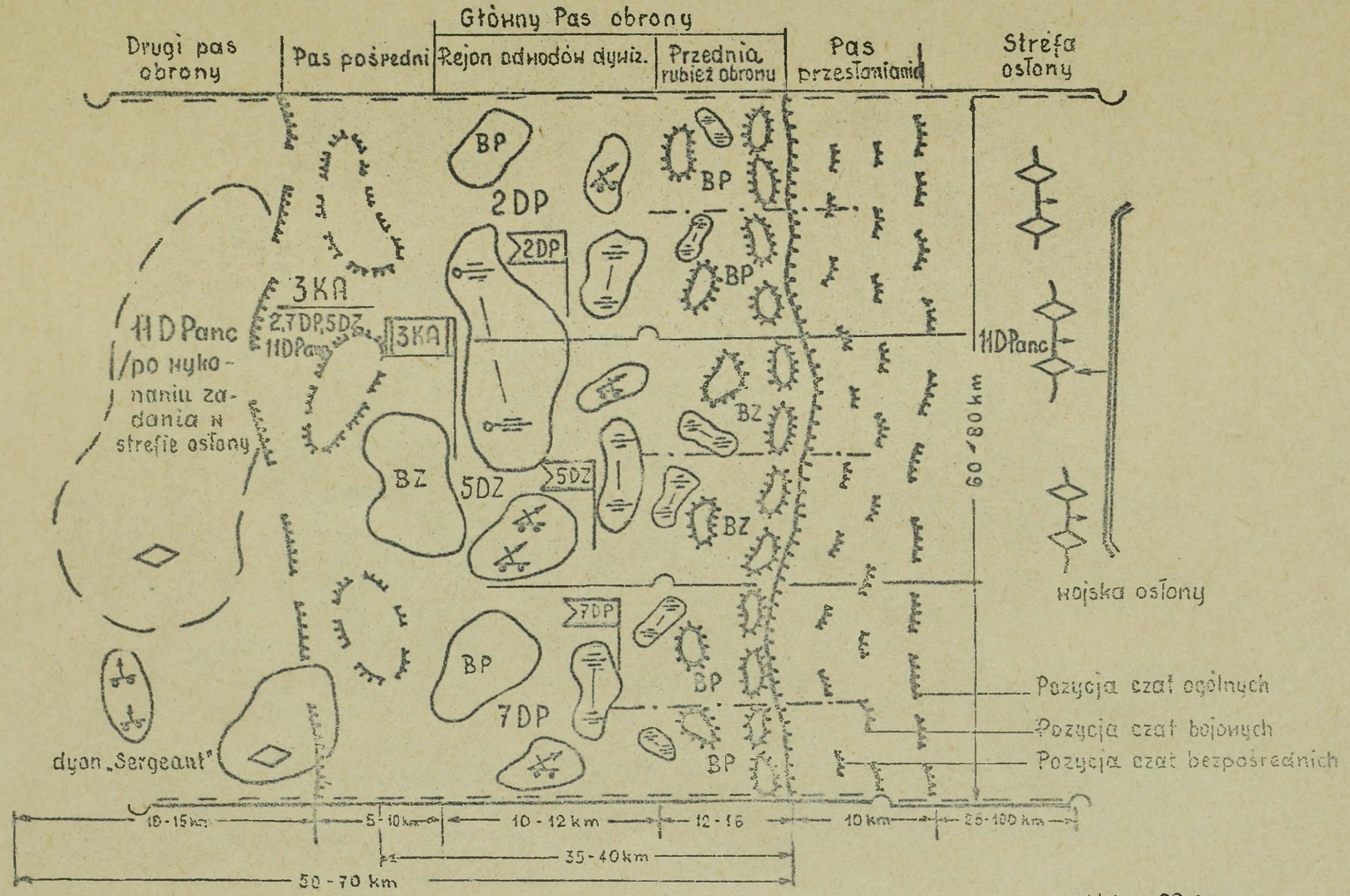
[redacted]
Egz.
Nr ks.

Wyk. w 60 egz.
Egz. 1-60/B Tajna
Wyk. ppłk. Szymański
kreśl. M.P
Poz. 03071/WW

Schemat 2 struktury obrony rejonu (stałej) i ugrupowania bojowego korpusu armijnego Stanów Zjednoczonych /wariant/

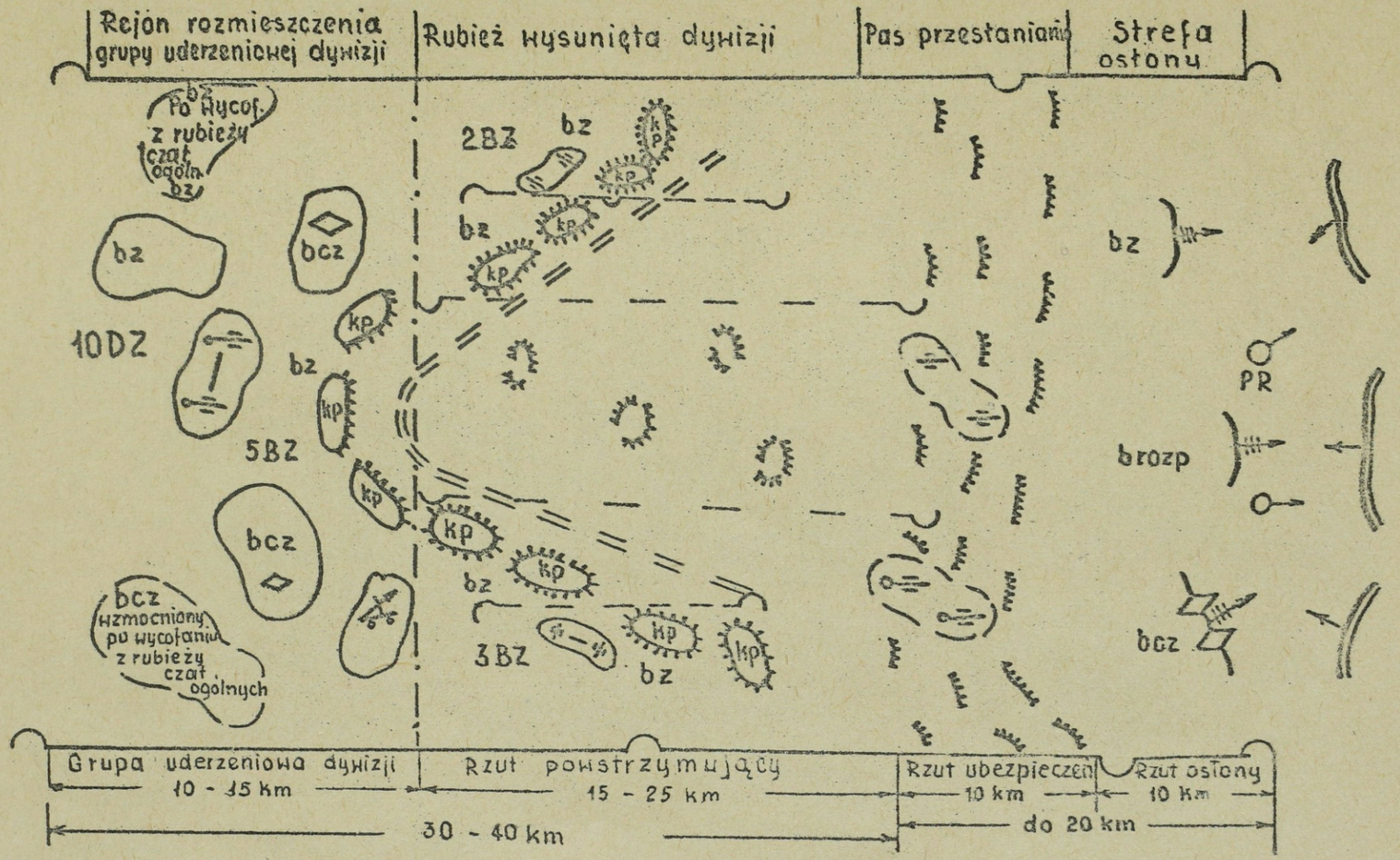
[redacted]
Egz. nr [redacted]

Wyk. w 60 egz.
Egz. 1-60 / Tajna
Wyk. ppłk. Szymański
kreśl. M.P
Poz. 03071/ww

Schemat 3 ugrupowania bojowego amerykańskiej dywizji zmechanizowanej w obronie ruchowej /wariant/

[redacted] Egz. nr.

wysunięte 60 art.

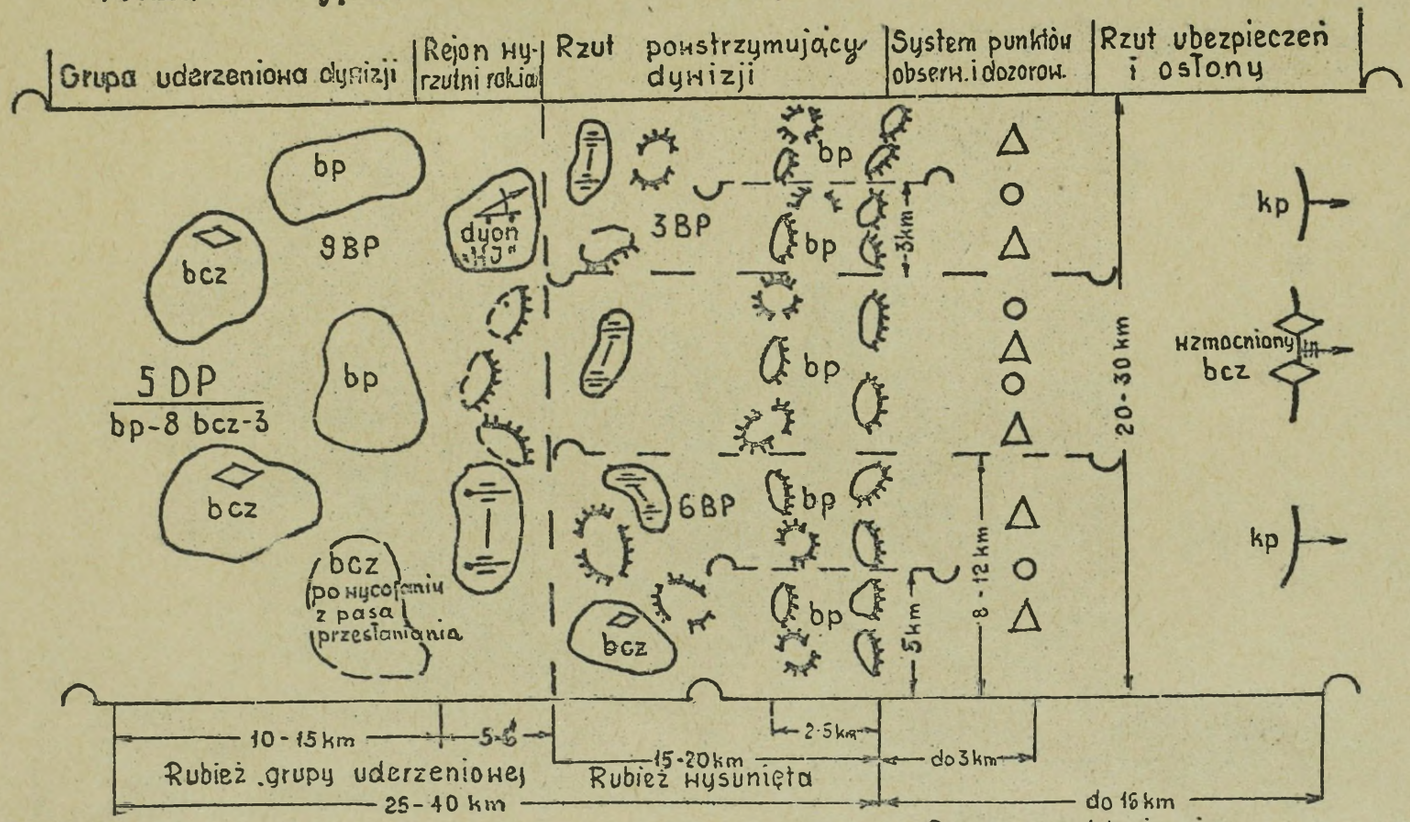
PR patrol rozpoznawczy

rejon „worka atomowego"

Wyk. w 60 egz.
Egz. 1-60 B. Tajna
Wyk. ppłk Szymański
kreśl. M.P
Poz. 03071/WH

Schemat 4 struktury i ugrupowania bojowego amerykańskiej dywizji piechoty /wzmocnionej/ w obronie ruchowej /wariant/

[redacted] Egz nr 1

kompanijny punkt oporu

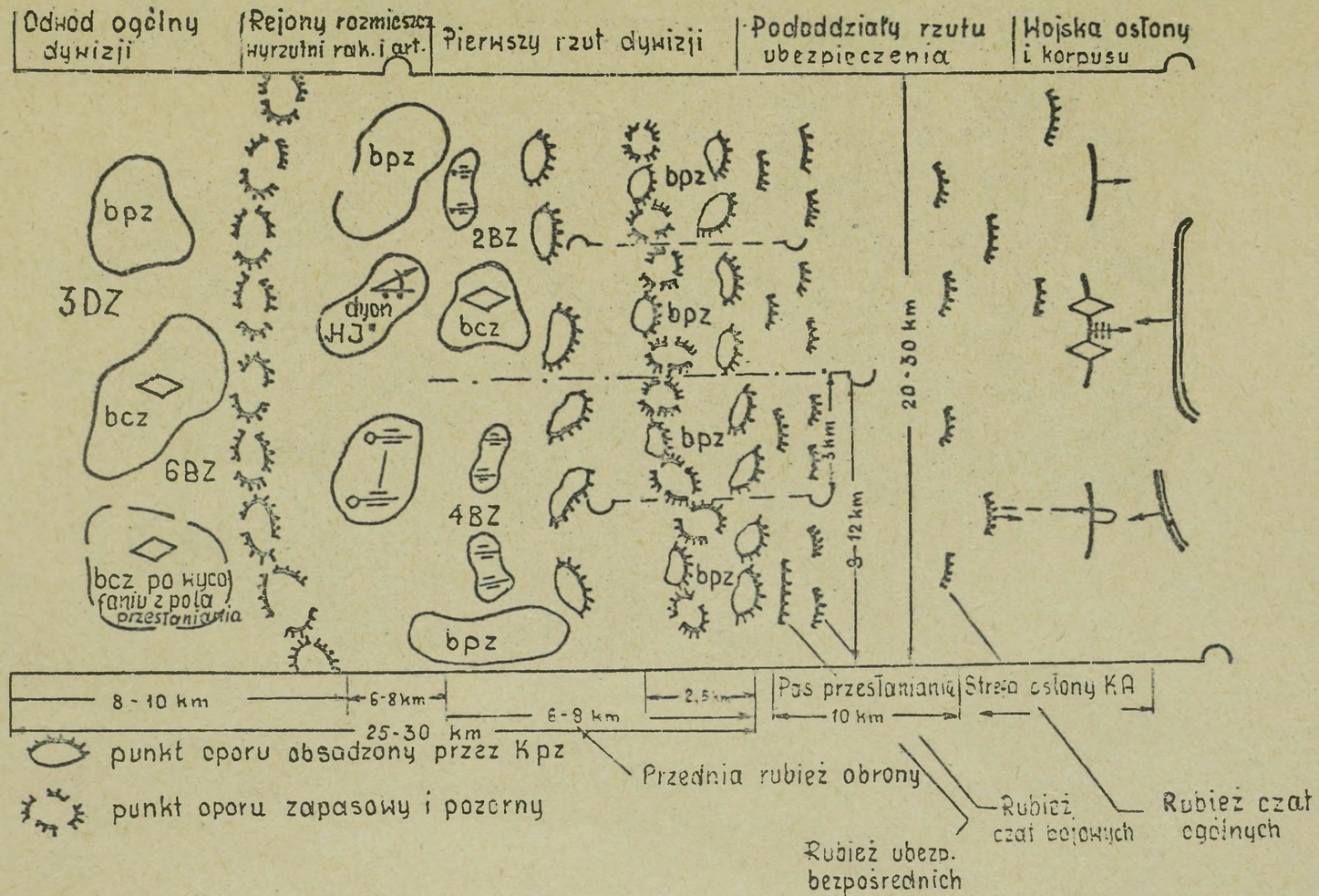
zapasowy i pozorny punkt oporu

△ ○ punkt obserwacyjny i dozorowania

Wyk. w 60 egz.
Egz. 1-60/B Tajna
Wyk. ppłk. Szymański
kreśl. M.P
Poz. 03071/ww

Schemat 5 struktury obrony i ugrupowania amerykańskiej dywizji zmechanizowanej w obronie rejonu /stałej/ - wariant

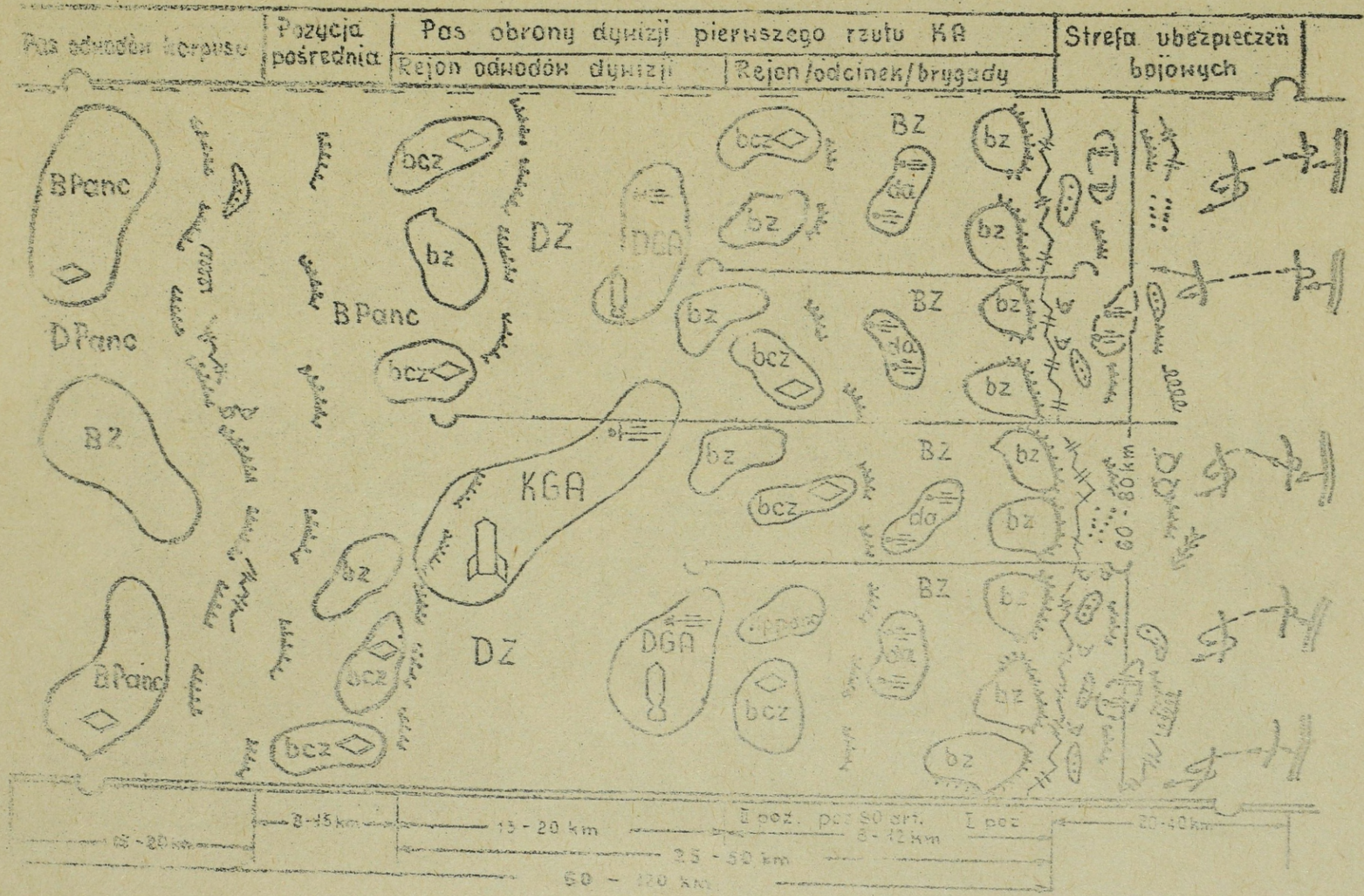
Egz nr 1

Wyk. w 60 egz.
Egz. 1-60 B Tajna
Wyk. ppłk Szymański
kreśl. M.P
Poz. 03071/ww

Schemat 5 struktury obrony stałej i ugrupowania bojowego korpusu armijnego NRF
/wariant/

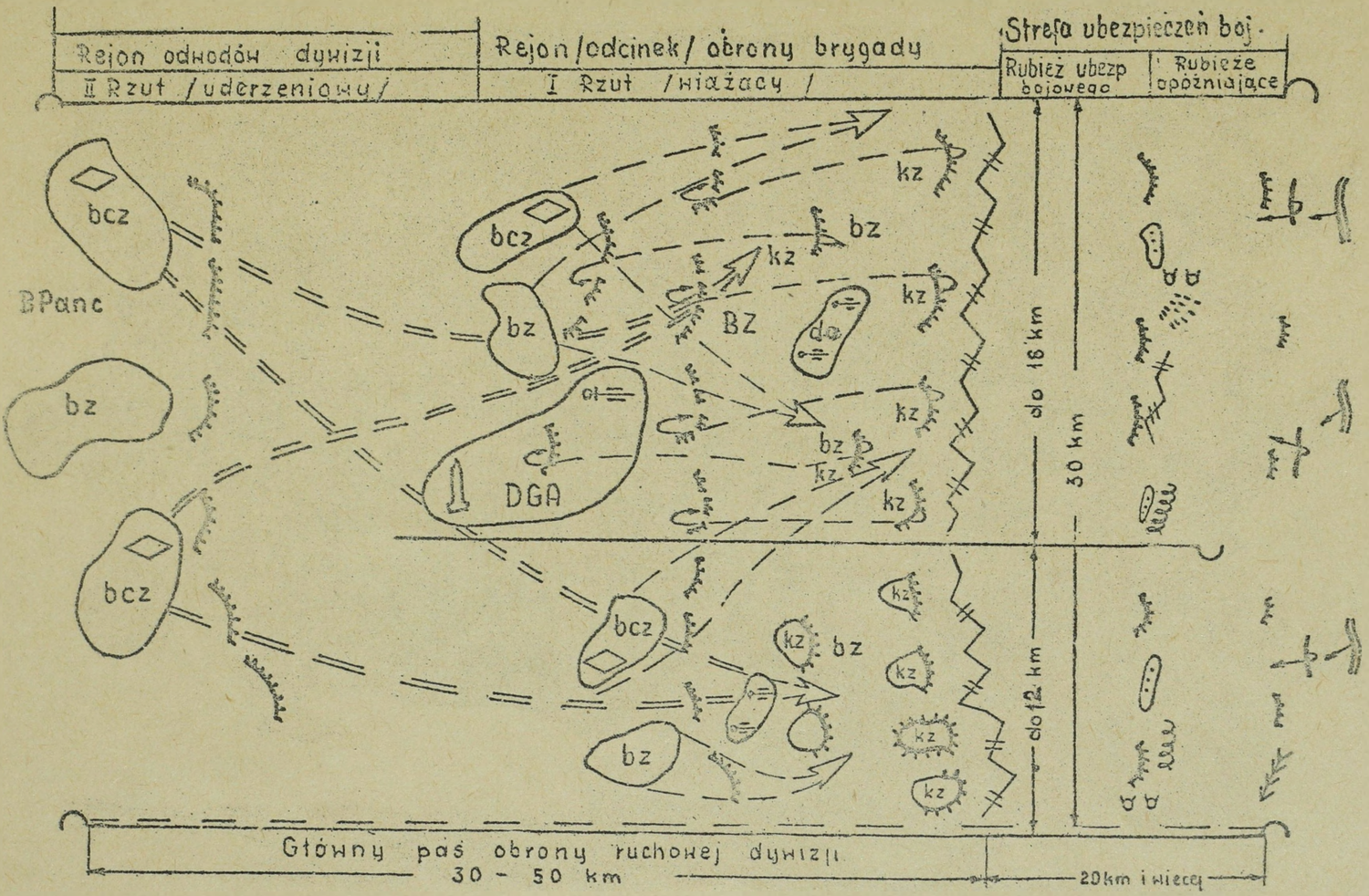
Egz. nr 1

Wyk. w 50 egz.
Egz. 1-60 B. Tajna
Wyk. ppłk Szymański
kreśl. M.P
Poz. 03071/WW

Schemat 7 obrony ruchowej i ugrupowania bojowego dywizji zmechanizowanej NRF.
/wariant/

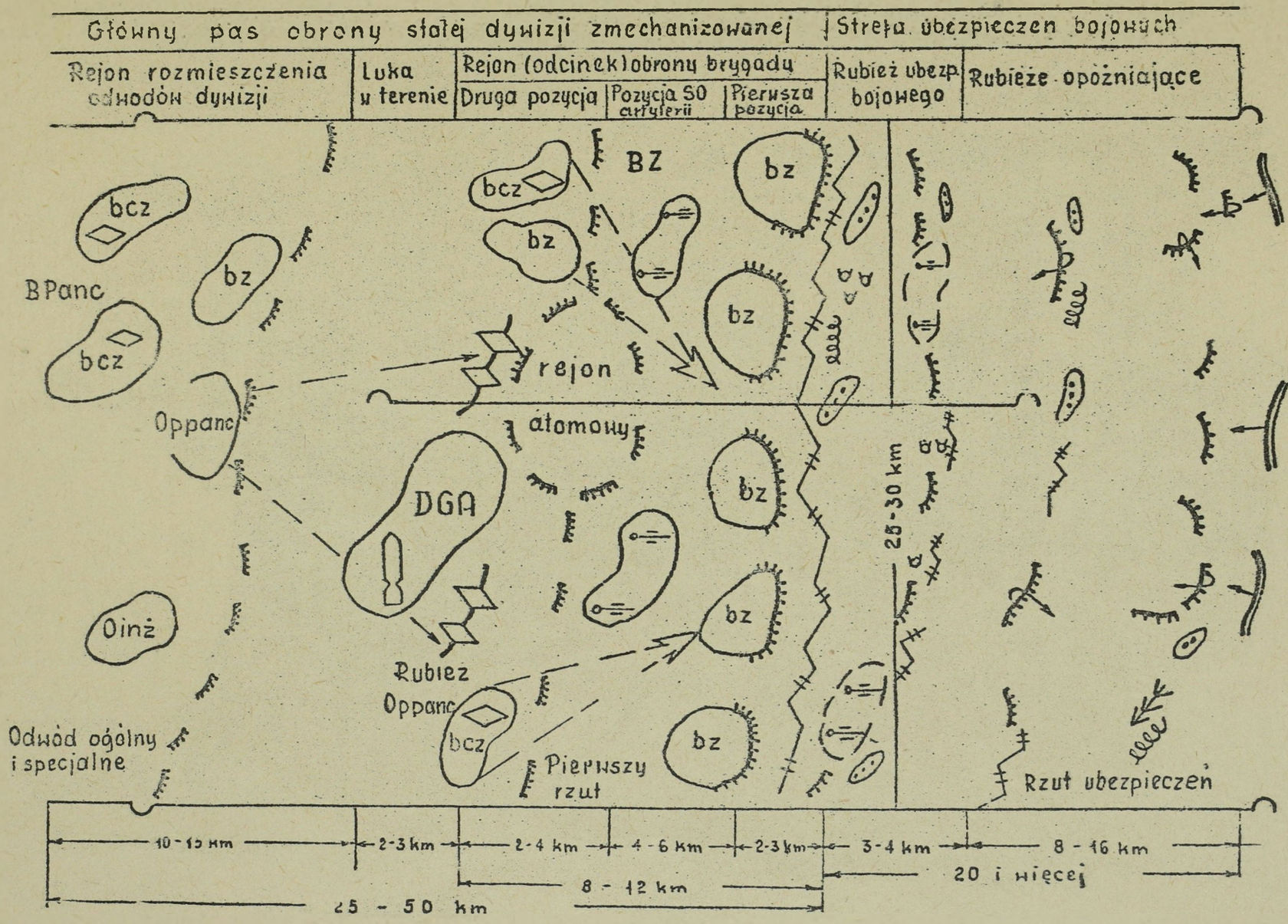
egz. nr 1

Wyk. w 60 egz.
Egz. 1-60/ B Tajna
Wyk. ppłk. Szymański
kreśl. M.P
Poz. 03071/WW

Schemat 8 struktury obrony stałej i ugrupowania bojowego dywizji zmechanizowanej NRF

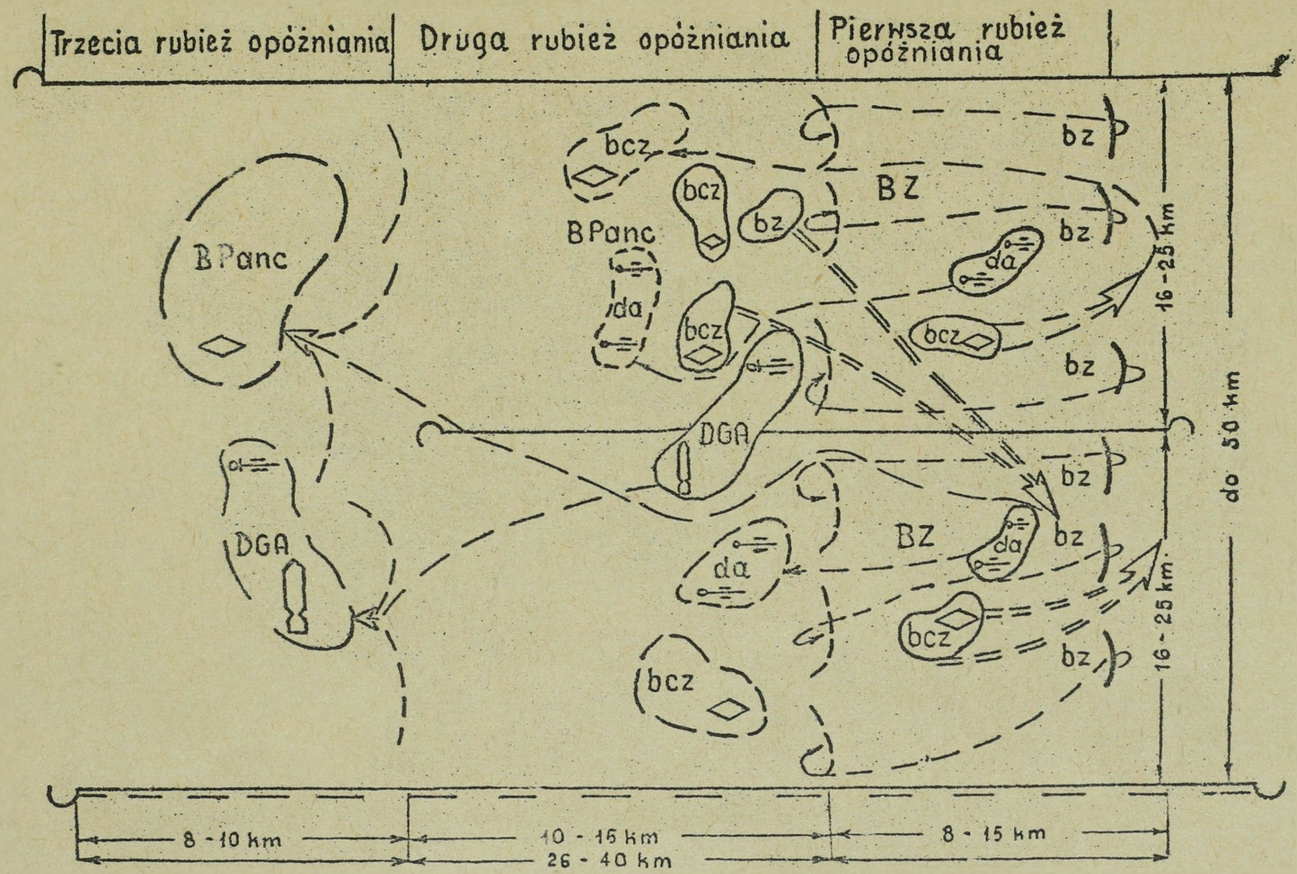
/wariant/

Wyk. w 60 egz.
Egz. 1-60. B Tajna
Wyk. ppłk Szymański
kreśl. M.P
Poz. 03071/ww

Egz. nr

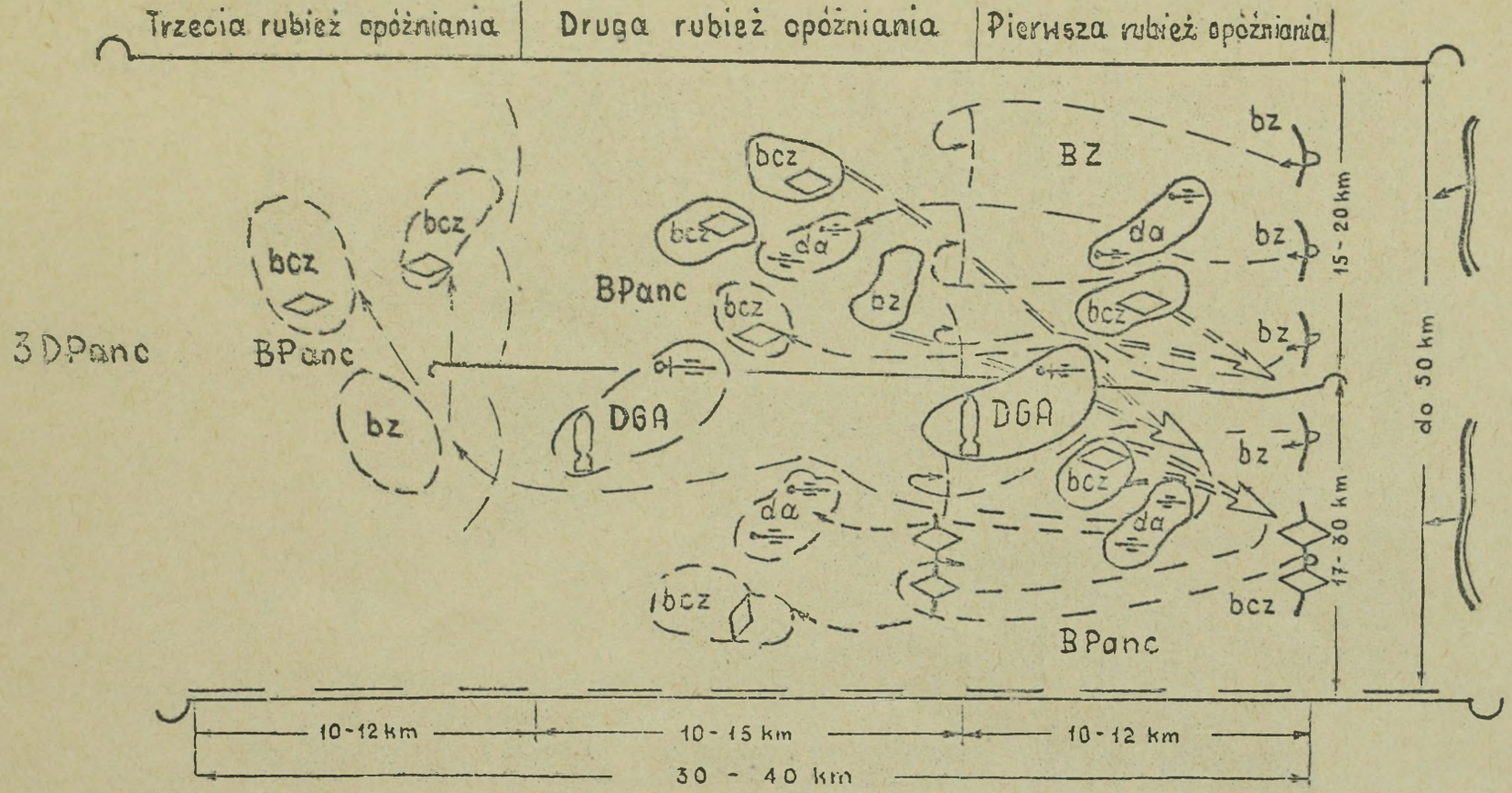
Schemat 9 ugrupowania bojowego i prowadzenia działań opóźniających przez dywizję zmechanizowaną Bundeswehry /wariant/

Wyk. w 60 egz.
Egz. 1-60/B Tajna
Wyk. ppłk Szymański
kreśl. M.P
Poz. 03071/wn

Schemat 10 ugrupowania bojowego i prowadzenia działań opóźniających przez dywizję pancerną Bundeswehry /wariant/

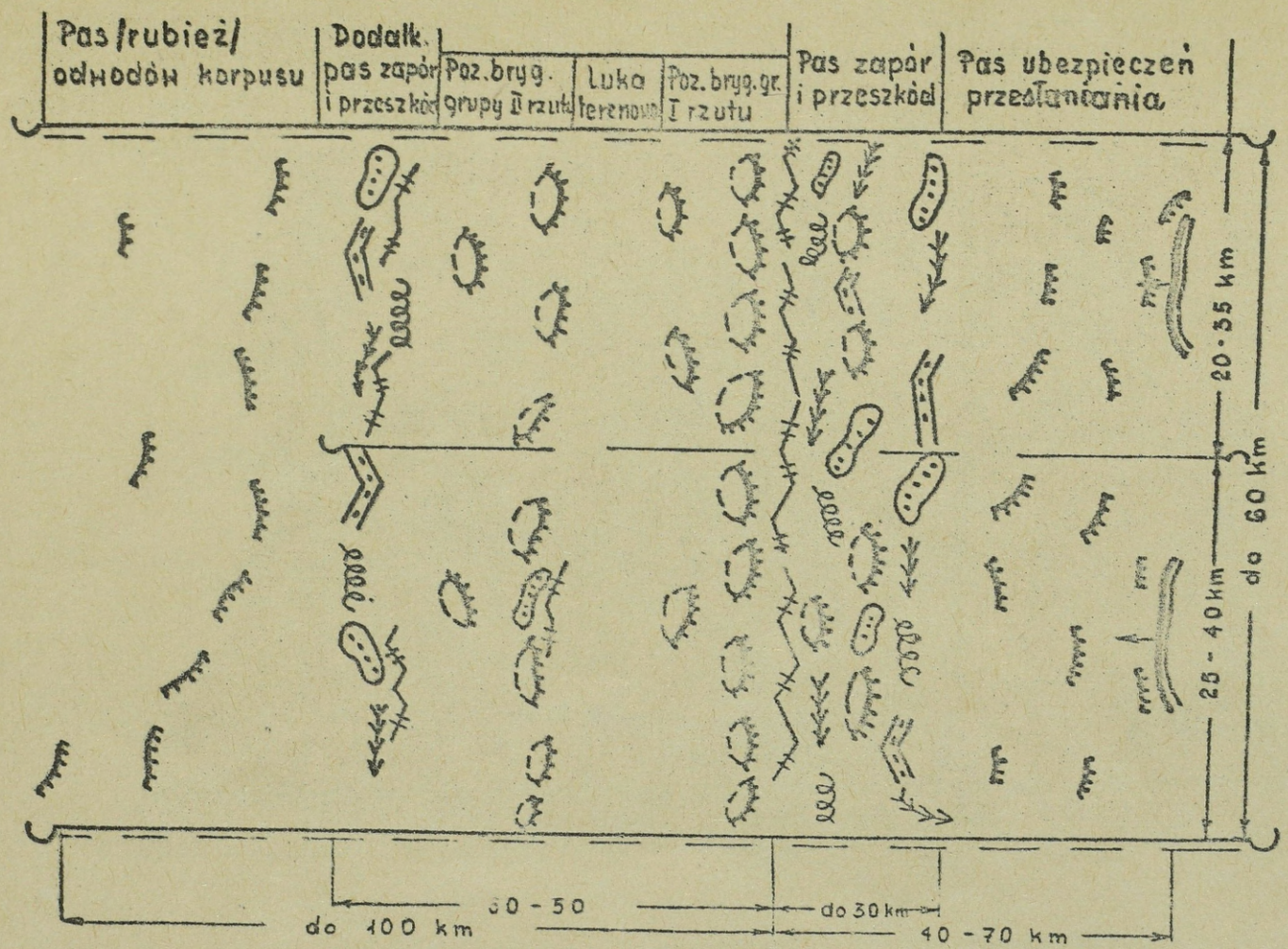
[redacted] Egz.nr

Wyk. w 60 egz.
Egz. 1-60 / B. Tajna
Wyk. ppłk Szymański
kreśl. M.P
Poz. 0307/1/ww

Schemat 11 struktury obrony korpusu armijnego i dywizji W.Brytanii

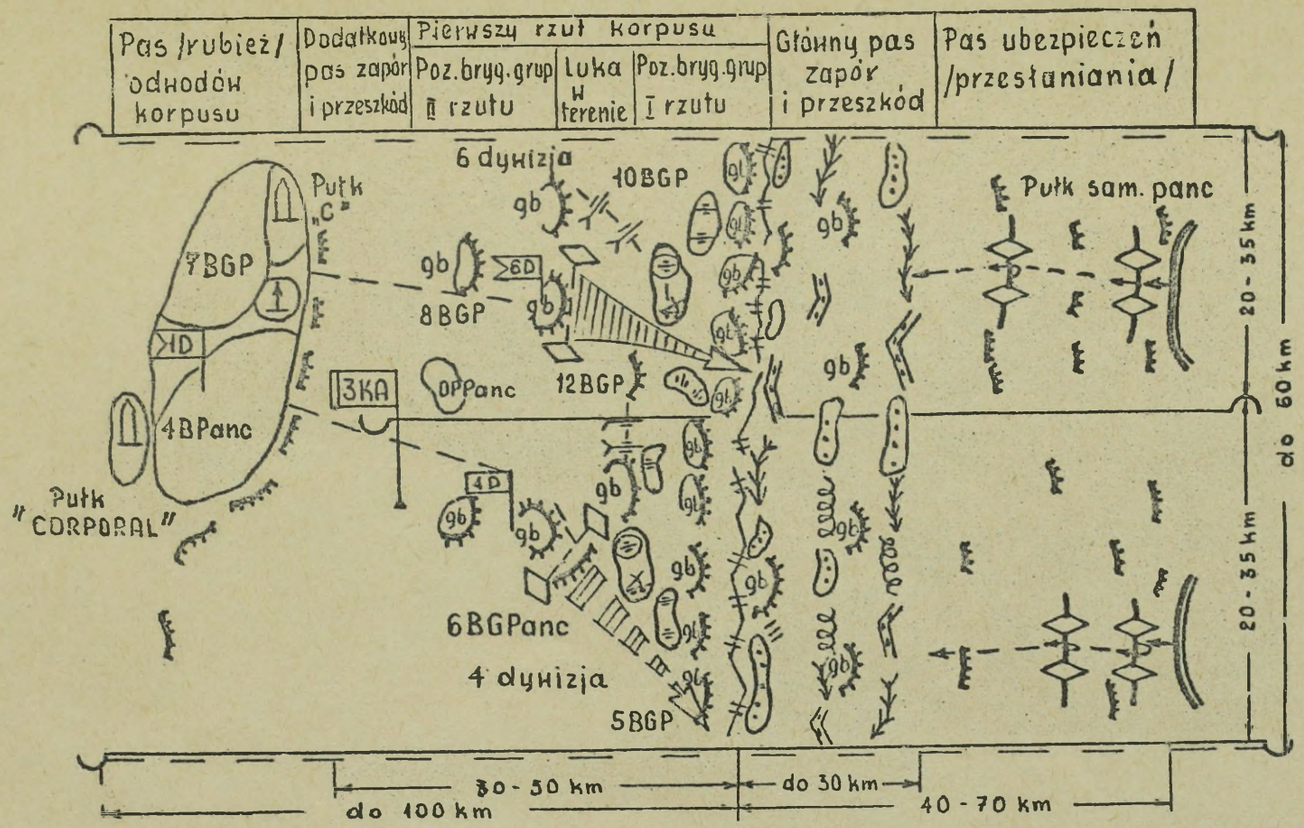
/wariant/

Wyk. w 60 egz.
Egz. 1-60 / B Tajna
Wyk. ppłk Szymański
Kreśl. M.P
Poz. 03071/ww

Schemat 12 ugrupowania bojowego korpusu armijnego W. Brytanii na tle struktury obrony /wariant/

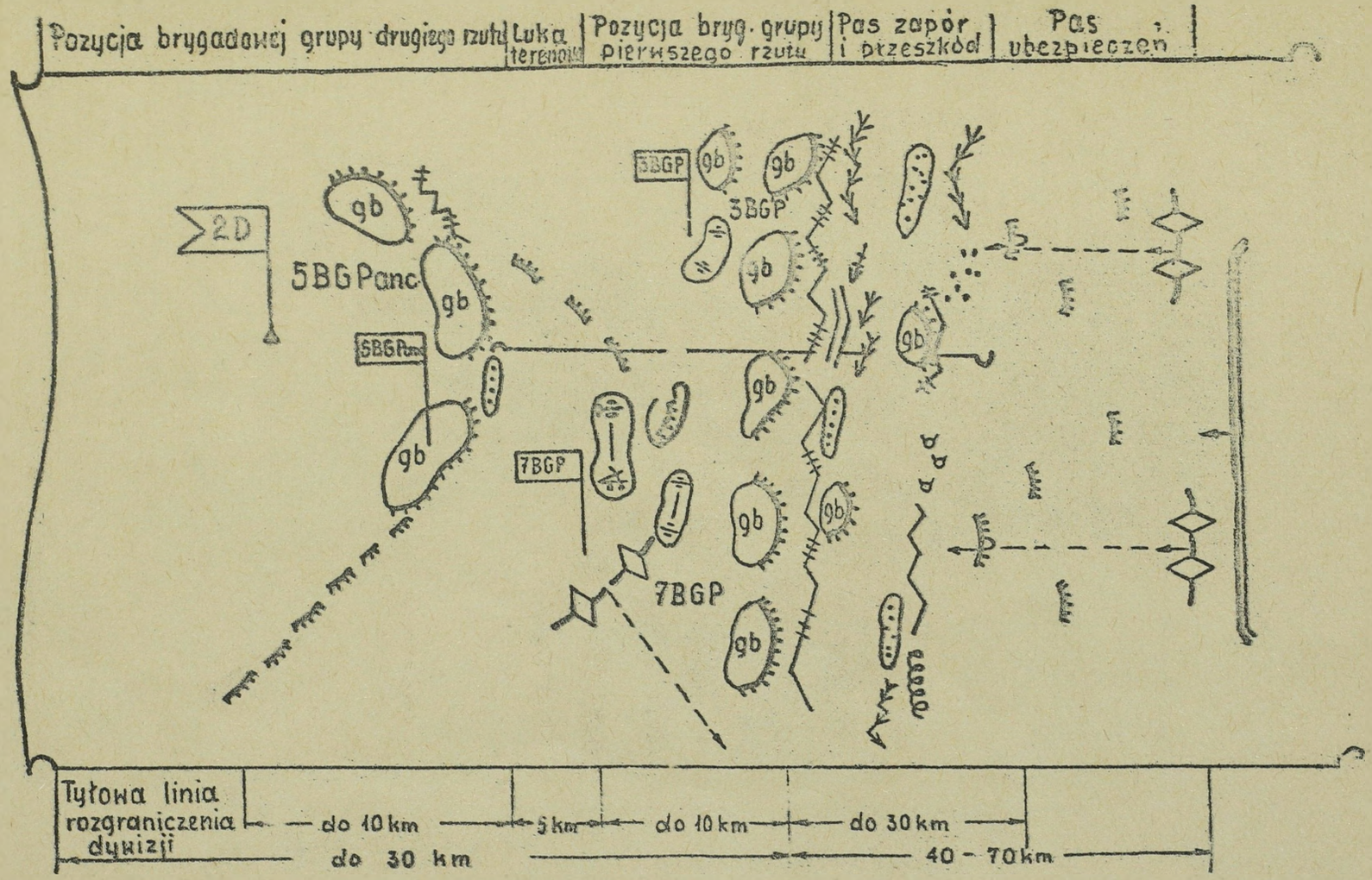
Egz.nr

gb - grupa bojowa /od wzmocnionej kompanii do wzmocnionego batalionu/
BGP - brygadowa grupa piechoty
BGPanc - brygadowa grupa pancerna

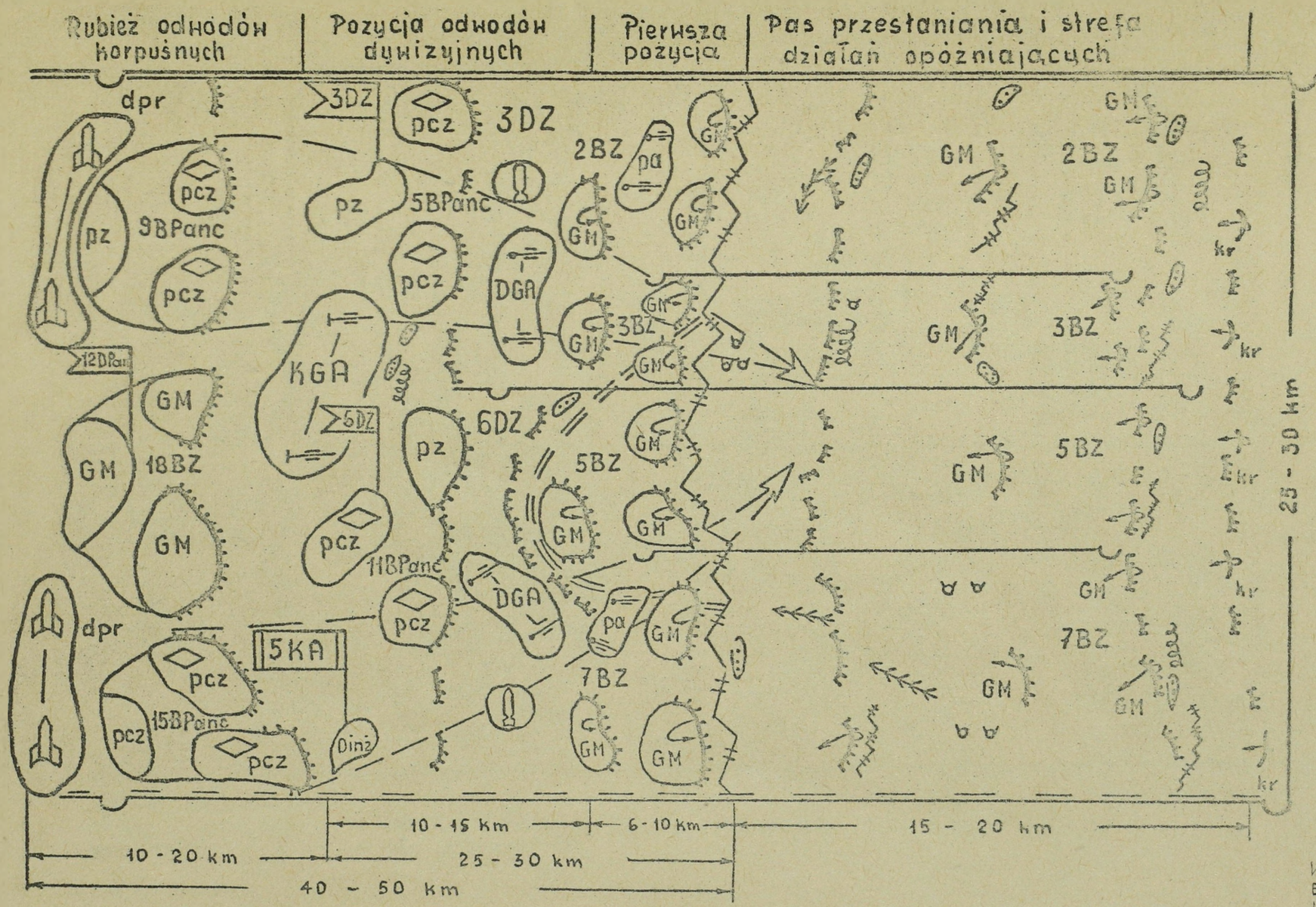
Wyk. w 60 egz.
Egz. 1-60/ B Tajna
Wyk. ppłk. Szymański
kreśl. M.P
Poz. 03071/ww

Schemat 13 ugrupowania bojowego dywizji brytyjskiej w obronie na tle struktury obrony /wariant/

Wyk. w 60 egz.
Egz. 1-60/B Tajna
Wyk. ppłk. Szymański
kreśl. M.P
Zaz. 03071/w

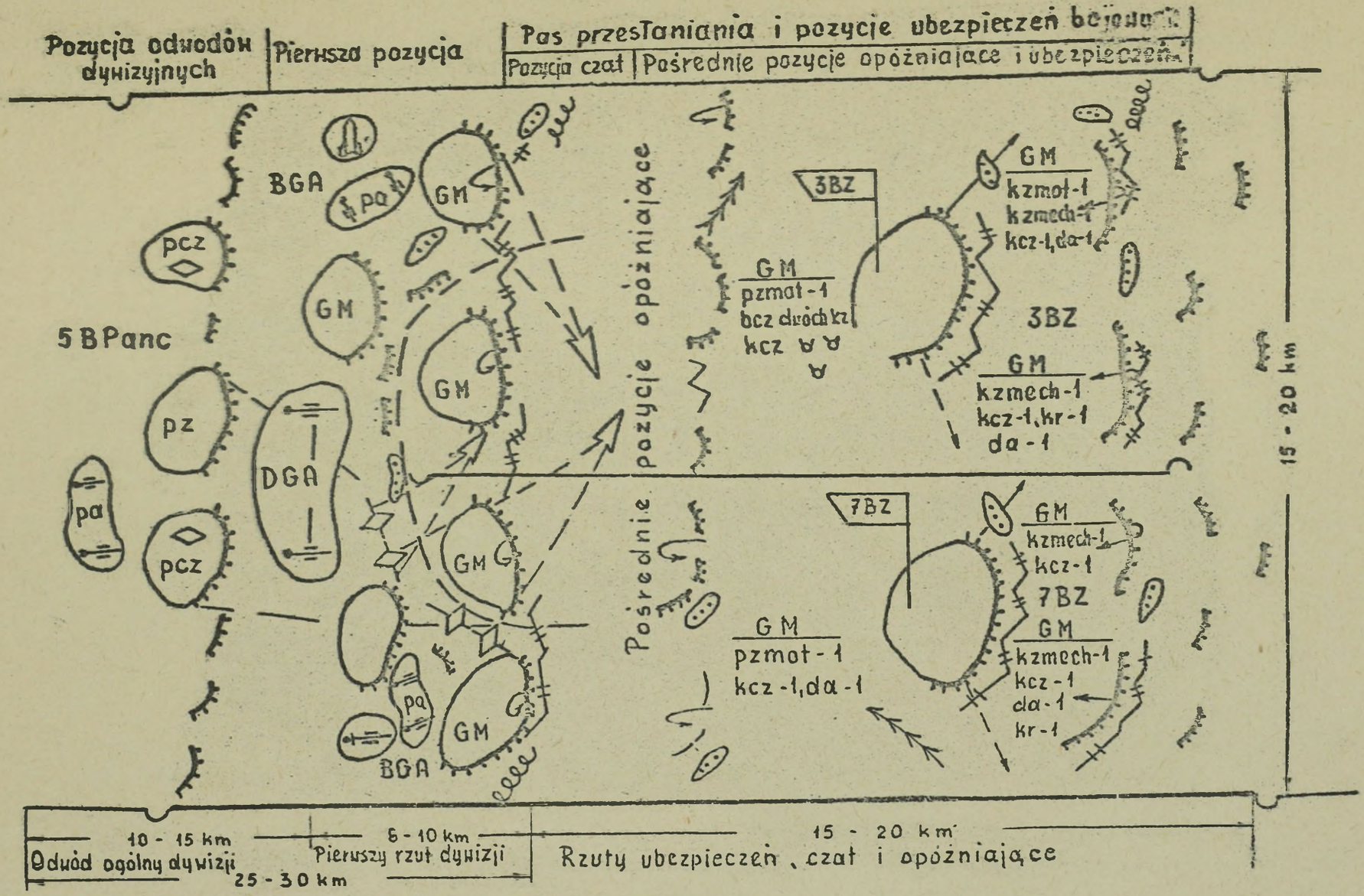
Schemat 14 ugrupowania bojowego francuskiego KA w obronie na tle struktury obrony stałej.
/wariant/

GM – grupy mieszane organizowane przez brygadę
=== – rejon atomowy

Wyk. w 60 egz.
Egz. 1-60 B. Tajna
Wyk. ppłk. Szymański
kreśl. M.P
Poz. 03071/ww

Schemat 15 ugrupowania bojowego francuskiej DZ w obronie stałej /wariant/

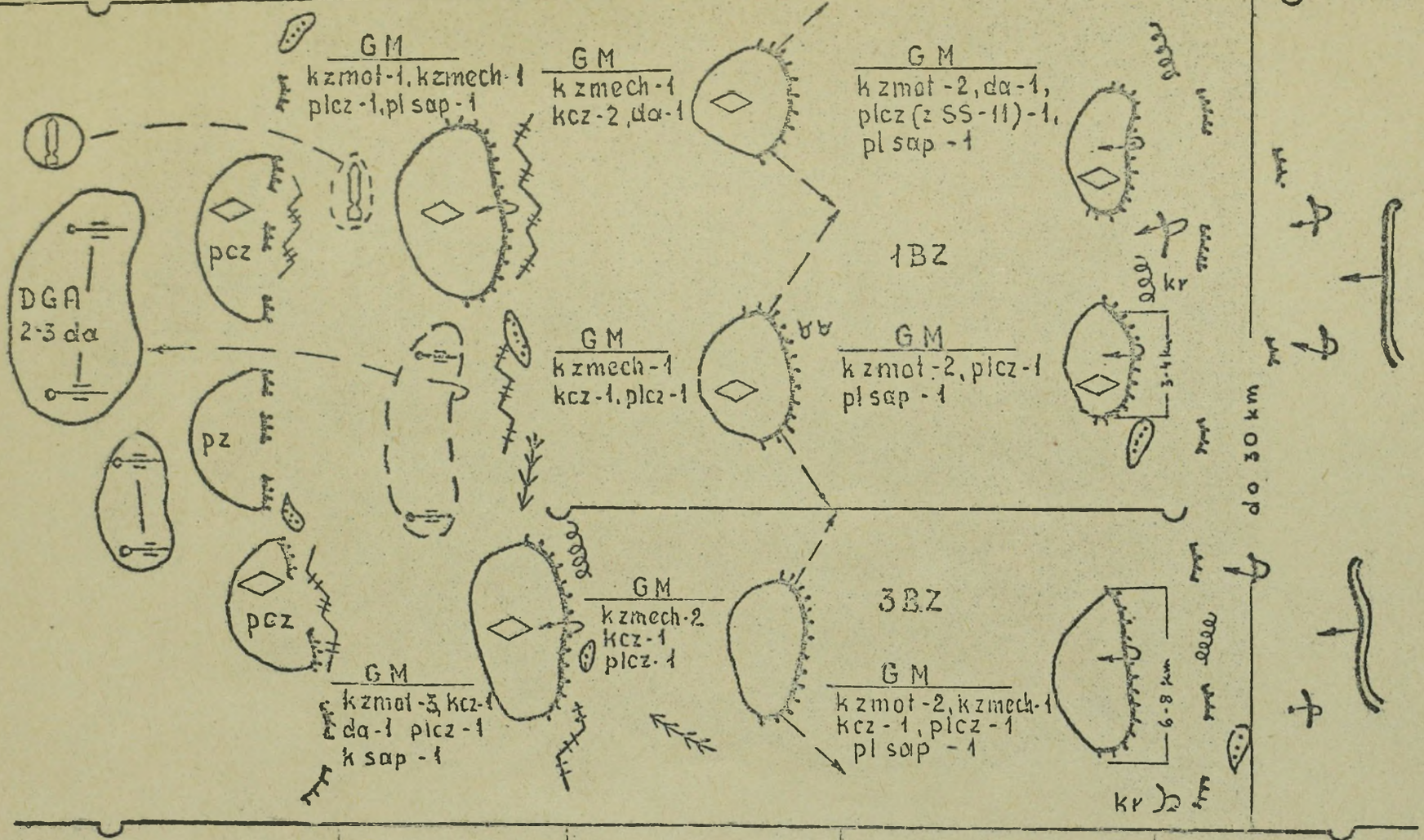

Wyk. w 60 egz.
Egz. 1-60 / B. Tajna
Wyk. ppłk. Szymański
kreśl. M.P
Poz. 03071/ww

Schemat 16 ugrupowania bojowego DZ francuskiej w działaniach opóźniających na tle struktury /wariant/

Egz. nr 1

Pozycja odwodów dywizyjnych	Pozycja rzutu ubezpieczenia wycof	Pozycja rzutu kontratakującego	Pozycja rzutu opóźniającego	Pozycja ubezp. bojowych.

Wyk. w 60 egz.
Egz. 1-60/B Tajna
Wyk. ppłk. Szymański
kreśl. M.P
Poz. 03071/ww